Maksim Gorki

HALK KÜLTÜRÜ

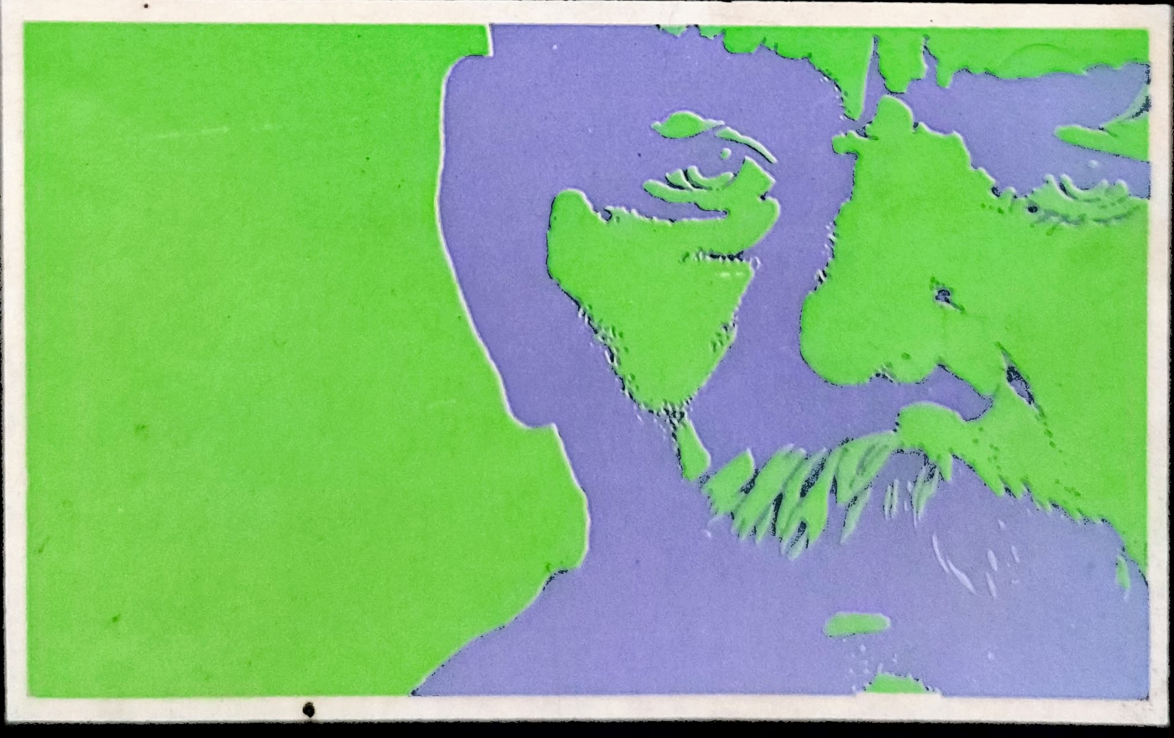

GÜN YAYINLARI

İSTANBUL — 1968 — Tel. : 22 91 78
HİLÂL MATBAACILIK KOLL. ŞTİ.

HALK KÜLTÜRÜ

MAKSİM GORKİ

HALK KÜLTÜRÜ

Fransızcadan çeviren :

ŞERİF HULÛSİ

GÜN YAYINLARI

Başmüsahip Sokak, Tan Ap. No: 6

İSTANBUL – 1968

KÜÇÜK BURJUVALAR

Küçük burjuva, uzun yıllar zarfında teşekkül etmiş düşünce ve alışkanlıkların dar çemberi içinde sıkışıp kalmış, bu çemberin dışına çıkmadan kurulu bir makina gibi düşünen bir varlıktır. Ailenin, okulun, kilisenin, «insaniyetçi» edebiyatın etkisi, «kanunların ruhu», burjuva «gelenekleri» denilen bütün şeylerin etkisi küçük burjuvalarınrın kafalarında bir saatın çarklarına benzer, küçük burjuva düşüncelerinin küçük çarklarını, küçük burjuvanın rahatına düşkünlüğünü harekete getiren bir zemberek, pek karmaşık olmayan bir cihaz yaratır. Küçük burjuvaların bütün duaları belâgat niteliklerini hiç kaybetmiyen şu kelimelerden ibarettir: Tanrım, bize acı!

Bu dua biraz daha yetiştirilip, devlet ve toplum karşısında bir hak ve istek olarak ifade edilecek olursa, şu şekli alır: Beni rahat bırakın, bırakın dilediğim gibi yaşıyayım.

Gazeteler küçük burjuvaya, her Allahın günü, İngilizse, dünyanın en iyi insanı; Fransızsa, yine dünyanın en iyi insanı; Alman ya da Russa, her zaman, asil, dünyanın en iyi insanı olduğunu aşılarlar.

Oysa, «medenî» dünyanın bu en iyi vatandaşı, neresinden abksanız, hıristiyan misyoneri tarafından sorguya çekilen o vahşiye tamamile benzer. Misyoner vahşiye sormuş:

— Ne istersin? demiş.

Vahşinin verdiği karşılık pek sade ve basit:

— Pek az çalışmak, pek az düşünmek, çok yemek yemek.

[Küçük burjuva öyle bir hasta insan tipidir ki, ciddî bir şekilde öğrenilen düşünme tekniği onda düşüncenin gelişmesini durdurur.] Olayların baskısı ile, küçük burjuvanın kendisine yabancı bir takım fikirleri benimsediği olur, ama bu fikirler onu hasta eder, meselâ, bir cilt hastalığına tutulmuş gibi, böbreklerinde, karaciğerinde sanki taş varmış gibi olur. [O zaman, din, karamsarlık, içki, sefahat, rezalet çıkarma, v.b. gibi «hastalığı, sancıları dindiren ilâçlara» sık sık başvurur.]

Bütün bu söylediklerimizin boş, havada bir takım sözler olmadığını göstermek için bir misal vereceğiz: Bundan on bir yıl kadar önce, isyan eden Rus işçilerinin ve köylülerinin azmi sayesinde, halkın kitle halinde öldürülmesine, kazançlarını arttırmak maksadile, Avrupalı efendiler tarafından dört yıldır sürdürülen bu öldürme işine (Birinci Cihan Savaşına) son verildi. Bankacıların ve siyaset maceracılarının bu kanlı ve canice işlerinden küçük burjuvalar hem maddî, hem de iktisadî bakımdan büyük acı çektiler. Peki ama, bu çekilen acılar küçük burjuvaların «fikrî» hayatına ne getirdi? Bunlardaki düşünme mekanizmasını nasıl değiştirdi?

[Bu çekilen acılar küçük burjuvalara hiç bir şey getirmedi, boşlukta dönüp duran düşüncelerinin o her zamanki izleyişinde hiç mi hiç bir değişiklik yapmadı. Küçük burjuvazi şuna inanmıştır: Din ahlâkın temelidir, din olmadıkça devlet te olamaz. Oysa, burjuva devletin ahlâksız.

olduğu, hırsızlığa, yağmaya, emekçi halkın hayasızca sömürülmesine dayandığı gün gibi aşikârdır. Savaş sırasında, birbirlerini iğrenç bir şekilde öldürme ve boğazlama işinden Tanrılarını, «Hiç bir zaman öldürmiyeceksin» ve «Kendi cinsinden olanı, kendini sevdiğin gibi seveceksin» diye buyuran Tanrılarını imdada çağırmayı gayet tabiî bulmuşlardı.]

[Savaştan sonra, küçük burjuvaların «ümanizma» sı lâftan ibaret ve savaştan önceki gerçeğine yabancı bir «insanseverlik» olarak kaldı. Bu ümanizma insan şahsiyeti yararına halâ biraz teskin etme kabiliyetine sahip ise de, halk kitlelerinin çektikleri ıztıraplara, bunlara reva görülen zulme karşı tamamile ilgisizdir.] Genellikle, savaştan alınan korkunç dersler, sivrisineklerin, kurbağaların, hamamböceklerinin alışkanlıklarını nasıl hiç bir şekilde değiştirmemişse, küçük burjuvazinin de psikolojisini hiç mi hiç değiştirmemiştir.

Kapitalist Avrupa devletleri yeni bir savaşa harıl harıl hazırlanmaktadırlar. Askerî uzmanlar yeni savaşın en çok bir kimya savaşı olacağını ve yıkımlarile, insanlara saldığı dehşet ve korku ile 1914 - 1918 savaşından önceki savaşları gölgede bırakacağını ifade etmekte birleşmişlerdir. Askerî meselelerde uzman olan bir yazar, yanılmıyorsam general Douhet, **Mattino** (Sabah) adlı İtalyan gazetesinin 15 ocak 1929 tarihli sayısında amiral Battavia'nın şu sözlerini nakletmektedir:

> **Mühendis - general Bourloen'in yaptığı hesaplara göre, uçak kullanmak şartile, bunlardan atılan 500 ton kadar fosgen gazı on bir hektarlık bir alanı, yani Paris şehrinin kapladığı araziyi yarım saat içinde harap etmeğe yeter de artar bile.**

Albay Bloch ise, şunları söylüyor:

Bir eve düşen 500 kiloluk bir fosgen bombası burada oturanların hepsini öldürür.

Bu bomba patlayınca, 100.000 metre küplük bir bulut vücuda getirecek, etkisi korkunç mu korkunç olacak. 30 metre genişliğinde, 100 metre uzunluğunda bir sokak düşünelim, bu sokağın havası yerden 35 metre yüksekliğe kadar zehirlenecek. Rüzgâr müsait olduğu takdirde, kutru bir kilometre olan bir çember içindeki delikleri, kapı ve pencere aralıkları iyi tıkanmamış evlerin hepsi zehirlenecektir. Amerika Birleşik Devletleri ordusunun kimya levazımı hizmetlerinin şefi olan general Fries şunları söylüyor:

450 kiloluk bir levist bombası New-york'un 10 mahallesini oturulmaz hale getirecek, bu sevimli mamulü ihtiva eden yüzlerce tonluk bomba bütün New-york'taki canlı şeyleri, suyu ve gıdaları zehirliyecek, bunlar bir hafta süre ile kullanılamıyacaktır.

Lord Nalsburg ise, 11 temmuz 1929 tarihinde Lordlar Kamarasında yaptığı bir konuşmada, 40 tonluk arsin gazının bütün Londra halkını öldüreceğini haber vermişti.

Kimya savaşının etkilerine karşı mücadele vasıtaları da mükemmelleştirilmektedir. Hızla üreyip çoğalabilecek bir mikrop ve bu mikroba karşı bir serum aranıyor. Bu suretle, bu mikropla bulaşmış olan halk iyileşmek için serum istiyecek, serumu icat edenler de, meselâ, vebayı aşıladıkları halka kendi şartlarını izah edeceklerdir.

Avrupa gazeteleri yakın savaş hakkında bu türlü ya da buna benzer haberleri sık sık yayınlamaktadırlar. Bu makaleleri okuyan Avrupalı küçük burjuvalar bu gazlarla çocuklarının, karılarının, ihtiyarlarının zehirleneceklerini, hiç şüphe yok ki, anlamış olacaklardır.

Londra'nın, Paris'in, Berlin'in büyük meydanlarından birinde birkaç hırsız, birkaç haydut toplanıp hangi mahalleyi soyalım, bu işi nasıl kıvıralım, diye ulu orta tartışmaya kalkışacak olsalar, küçük burjuvazi, «sosyal bakımdan tehlikeli» olan bu vatandaşların bu mütevazi niyetlerini şu ya da bu tarzda önlemek için, mutlaka teşebbüse geçecektir. Oysa, milyonlarca insanı kitle halinde öldürme tasarılarını herkesin önünde, gazetelerde, Millet Meclislerinde, Cumhurbaşkanlarının verdikleri ziyafetlerde tartışan son derece, ama cidden son derece câni ve sosyal bakımdan tehlikeli olan «insanlara kıyanların» niyetlerini önlemek küçük burjuvaların hiç akıllarından geçmez.

«Ümanizma» yı bir tarafa bırakalım. Mülkiyet hakkı içgüdüsü ile insanoğlunun yeryüzünde yaşamasını sağlama içgüdüsü küçük burjuvalarda bir korku, bir tasa uyandıracak gibi gelir; küçük burjuvadaki rahatına düşkünlük eğilimi kendisini: «Savaş istemiyorum!» diye haykırmağa zorlıyacak gibi gelir. Yoo, hiç böyle bir şey yaptığı yok.

Sovyet iktidarı Avrupa hükûmetlerine derhal silâhları bırakma (silâhsızlanma), sonra da, silâhları dört yıl içinde bırakma tasarısı teklif ettiği zaman, küçük burjuvazi bu teklifleri duymamazlıktan geldi. Bu teklifleri elbette ki duydu işitti, ama, dar ve gelenekler altında ezilip kalmış olan düşüncesinin işleyiş tarzı kendisine, bu basit, aydın ve kelimenin tam manasile insanca olan teklifin gerçekleşmesi mümkün olmıyan, tamamile hayalî bir şey olduğunu düşündürdü.

Daha başka bir çok şeyler küçük burjuvazinin gözüne gerçekleşemez ve hayalî gibi göründü. Meselâ, Fulton'un

buharlı gemisi, Yabloçkin'in elektrik ampulu ve hür ve cesur zekânın, kültürü yaratan, hayatı zenginleştiren bu kuvvetin kazandığı sayısız zaferler küçük burjuvazinin gözüne böyle göründü.

Küçük burjuvanın temel şiarı şudur: «Böyle gelmiş, böyle gider». Bu kelimelerin çıkardığı ses bir saat rakkasının otomatik hareketini düşündürür. Küçük burjuvazi gerçekten, sahiden çürümektedir. Tıpkı «her balık baştan kokar» dedikleri gibi.

Küçük burjuvazi Sovyetler Birliğindeki inkılâpçı zihniyete sahip işçilerin ve köylülerin «yırtıcılardan ve asalaklardan kurtarılmış bir Emekçi devleti kurmak» amaçlarını da hayalî ve gerçekleşemez bir şey sayar.

Sovyet gazeteleri, «evdeki pislikleri» süpürüp sokağa atmakla, küçük burjuvalara bol bol yedek «fikir gıdaları» vermiş oldu. Bu çürümüş artıklarla beslenen küçük burjuva tekrar canlanır, mutlulukla gülümser, kendi soyundan olanlara göz kırpar: «Göreceksiniz, bu tutmaz bu. Yine bizim dediğimiz çıkacak.»

Sevinmeğe ne hakları var: Evi her türlü pislikle kirleten, halâ daha kirletmeğe devam eden kendileri değil mi? Kibirlenmeğe hakları var: İşçi ve köylü iktidarının demir bir süpürge ile temizlemeğ çalıştığı pislik, çamur, toz yığını, her şey yüzyıllar boyunca bunların yarattıkları hakikat, küçük burjuva hakikatıdır.

Tanrının inayetine ve «ahiret» teki cennet güzellerine inanmasına, lâfta kalan «fikirciliği» ne rağmen, küçük burjuva son derece «maddî» dir, her şeyden önce, yeryüzündeki refahı ile, iktisadî refahı ile meşguldür. «Çok yemek, pek az çalışmak, pek az düşünmek» ister. Onun için: «İşte bak, şeker azaldı, yumurta bulunmuyor, tereyağı ise arslanın ağzında...» diye mırıldanır, söylenir, sızlanır durur.

Bunların 1916 danberi azaldığını İnkılâp düşmanı generaller ve küçük burjuvazinin «fikrî şefleri», Rusya'yı kurtarmak için, emekçi halkını öldürdüğü ve iktisadını mahvettiği yıllarda bütün bu «gıda maddelerinin» hemen hemen yok olduğunu elbette ki unutmuştur. Meselâ, Napoléon'un Moskova seferinin, Kornilof, Denikin, Kolçak, Vrangel tarafından girişilen ve özel mülkiyetin türlü «idealistleri» nden ilham alan gemi azıya almış daha başka «vatanseverler» tarafından girişilen harekât yanında çocuk oyuncağına benzediğini küçük burjuva unutmuş gibidir. Yedi yıl süren savaş yüzünden mahvolan memleket iktisadının daha geniş çapta ve teknik bakımdan 1914 yılından öncesine nispetle daha mükemmel şekiller içinde kalkındırıldığını küçük burjuva görmek istemez. Alışkın olduğu değerlendirmeler çemberi içinde sıkışmış kalmış olduğundan, kendisini şahsen ilgilendirmiyen her şeye karşı kayıtsızdır, ıslık çalıp: «Eskiden ne çok vardı, şimdiki ne kadar az!» der, ve Sovyetler Birliğinde aklı başında insan, işçi ve köylü kitleleri arasından çıkmış kültürlü emekçi sayısının hızla artışına da gözlerini yumar. Tabiî, bunun böyle olması işine gelmez, onda düşmanlık duyguları uyandırır.

Rus küçük burjuvasına, bilinmiyen zamanlardanberi, akla karşı bir güvensizlik, hatta bir düşmanlık aşılanmıştır. Kilise buna göz kulak olmuş, edebiyat ta yardım etmişti. Gogol'ün **Mektuplar**'ından bugüne kadar gelen büyük Rus yazarları arasında, aklın yaratıcı kuvvetini, insanlığa ettiği büyük hizmetleri göz önünde tutarak, değerlendirmiş bir kimseye pek raslamayız. Leon Tolstoy, **Günce**'sine 1851 de şunları yazmıştı: «Şuur insanın başına gelebilecek en büyük belâdır». Daha sonra, Arsenyeva'ya yazdığı bir mektupta ise: «Pek büyük zekâ insanı tiksindirir» demişti. Bu fikir, bu büyük yazarın bütün ahlâk felsefesine sızmış, büyük sanatçı eseri üstünde de etkisini göstermiştir. Dos-

toyevski'nin de akılla hiç başı hoş değildi. Şuur altının korkunç kuvvetlerini, içgüdünün kuvvetlerini dahice göstermiştir, ama, zararlı da olmamış değildir: Leonid Andreyev'e göre düşünce insanın düşmanıdır; ayrıca, düşünceyi o bir «şehvet prensibi», heyecanın bir yüzü olarak tasavvur ederdi. Günümüz yazarlarından istidat sahibi bir sanatçı ise, şöyle demişti:

> **Düşünce ıztırap kaynağıdır. Düşünceyi öldürecek kimsenin hatırasını insanlık şan ve şerefle anacaktır.**

Söylemeğe hacet yok, yazar, meselâ, Andreyef'in yaptığı gibi, kahramanlarına kendi duygularını ve düşüncelerini zorla kabul ettirecek yerde, Stendhal'in, Balzac'ın, Flaubert'in yaptığı gibi, bu duyguların ve düşüncelerin mantıkî gelişmesini objektif bir şekilde gösteriyorsa da, bu kahramanların düşüncelerine, duygularına ve eylemlerine karşılık vermiyor. Burada söz konusu olan şey filân ya da falan yazar değil, son derece esaslı olan şu olaydır: Burada düşünceye karşı düşmanca bir tutum ifade edilmiştir. [Oysa, hakikaten ve son derece inkılâpçı olup, yeni sınıfın azim ve iradesini teşkilâtlandıran düşünce hayatı manalı bir eylem olarak, yaratıcı bir çalışma olarak, bütün kültürü, bütün hayatı kollektifçilik temelleri üstünde yeniden kurmak hedefini güden bir oluşum olarak tasavvur eder.] İşte bu oluşumun yanında akla düşman olan bir akım açıkça görünmektedir. İnkılâp hakkında saygılı bir eda ile, hatta muhabbetle yazılmış bir takım kitaplarda, yazarın, belki bilmiyerek, elinde olmıyarak, aklın oynadığı rolü inkâr etmek, aklın «aklî olmıyan» ya da «şuur altı» karşısındaki güçsüzlüğünü göstermek arzusunda olduğu sık sık görülüyor, anlaşılıyor. Bu yapılan iyi yapılsa, öğre-

tici olur. Ama, bu kitapların pek çoğu kötü yazılsın, diye çıkarılmış bir kanun var sanki. Bu kitapları yazanların teknik zaafları yüzünden, bunlarda küçük burjuva zihniyetinin etkisini sezmek pek kolaydır. Yazar kitabın bir yerine öyle bir gaz yerleştiriyor ki, etkisinin kuvvetli olmamasına rağmen, hele gençleri yine de pek âlâ zehirliyebilir.

Okunduğu zaman insana eski bir fıkrayı hatırlatan pek çok kitap var. Fıkra şu: Dazlak kafalı bir adam, uzun saçlı bir adama sormuş:

— Saçlarınızı niçin bu kadar uzattınız?

— O uzun saçlar altında benim de çıplak bir kafam var.

Verilen karşılık, pek nükteli olmadıktan başka, pek doğru da değil. Bazı öyle insanlar var ki, inkılâpçı kaba saba cümleler yığını altında kafa taslarının dış çıplaklığını gizlemek istedikten başka, ruhlarının boşluğunu kendilerinden bile saklamak isterler. Donetz havzasından mektup gönderen bir işçi de aşağıdaki cümleleri her halde bu türlü kitaplar yüzünden yazmış olacak:

> **Kitabı açıp, yirmi sayfa kadar okuyorum. Sıkıcı. Kullandığı kelimeler, hep bizim kullandığımız kelimeler, ama, ne yazık ki yavan, içi boş. Bu türlü kitapları elime aldım mı, şu manzara gelir gözümün önüne: Bir toz bulutu kalkar, çıngırak sesi, arkasından bizim Zahariç çıka gelir. Bizim Lipetok kasabasında Aleksandr Zahariç diye babacan sarhoş tipi bir polis komiseri vardı. Ara sıra oturup bizimle içki içtiği, gençlerle top oynadığı olurdu. Sonra, bir kadeh yuvarladı mı, sırtımıza vurur:**

> **— Gidi melûnlar, isyan etmek için daha ne bekliyorsunuz, derdi. Çünkü, burda hiç bir şeycik yok, hep endişe içinde yaşayıp duruyoruz.**
>
> **Zahariç'in zoru derdi Anayasaydı, Anayasa olunca çarın yaşaması da daha kolaylaşacakmış.**

Mektubun bu parçasını, işçi kitlelerinden bir insanın düşüncenin orijinal ve ilgi çekici rolünü gösterdiğinden ötürü almadım, halk kitlelerinden bir insanın kitaplardaki samimiyetsizliği büyük bir incelikle anlamağa çoktan başladığını anlatmak için aldım. Yeni bir şey değil elbette bu, ama, bir kere daha hatırlatmak iyi olur. Evet, küçük burjuvazi büyüyor, yine palazlanıyor, okuyucuların bundan sık sık şikâyet eden mektupları geçiyor elime:

> **Küçük burjuvanın zaferi kazanmak için yarattığı hücuma geçiş havası içinde yaşamak çok zor.**

Bu mektubu yazan partili olmıyan, edebiyatçı ihtiyar bir kadındır. Partili olmıyanlar arasında küçük burjuvanın havayı düpedüz bulandırdığını ilk anlıyan yalnız bu kadın değildir. Yine partili olmıyan bir okur yolladığı mektupta tuhaf tuhaf homurdanıyor:

> **Bir marş bestelemişler: «özel ticaret yapan kadın» ın haline herkes acısın, istiyorlar. Bu ne bayağılık!**

Küçük burjuvanın etrafını yavaş yavaş küçük burjuvayı «kahramanlaştıran» kendi edebiyatı sarmaktadır. Bu gayet basit bir şekilde yapılıyor: Yazar Gogol'ün Ka-

put (1) hikâyesinde en manasız kişi olan Akaki Akakyeviç'i ele alıyor, bunu İvan İliç'in (2) ya da Leonid Andreyef'in **Düşünce** adlı eserindeki kahramanın zihniyeti ile süslüyor, ve bu uydurma insan müsveddesini günümüzün şartları içine yerleştirerek, yeni bir karakter yarattığını sanıyor. Küçük burjuva bunu okuyor, zevk alıyor, hoşuna gidiyor: «Yahu, benim ne derin duygularım varmış meğer!» diyor. Bizim eski bildik Makar Davuşin ve daha bir çok «ezilenler ve hakaret görenlerin» (3) yeni kitaplarında dirilttikleri şeyler işte bunlardır. «Şeker, yumurta, tereyağ bol değil» diye nerdeyse Dostoyevski'vari ıztıraplar çekecekler.

Görülüyor ki, küçük burjuvaların pek sevilen «eşsiz şahsiyeti», mutlak hürriyete susamış adam, «benliğini» göstermek emelinde olan ve küçümsediği gerçeği hiç öğrenmek, bilmek istemiyen insan modern edebiyatta yavaş yavaş yine görünmektedir. Büyük söz ustalarımızdan alınan malzeme ile yaratılmış bir kahramanın hikâyesini okuduktan sonra, modern küçük burjuva kendine bakıp kutsal bir vecde gelir, bir mektup kaleme alır, bunda kendi portresini çizer:

> **Bütün ömrümce yürüdüğüm yol taklit edilmez, eşi bulunmaz, ferdî yoldur. Çünkü, dünyada hiç kimse ömründe ne bu yolda yürüyebilir, ne de bu yolun benden önce geçilmemiş merhalelerinden geçebilir.**

---

(1) Gogol'un bu hikâyesi **Üç Hikâye** adlı eserinde vardır ve Erol Güney tarafından çevrilip Millî Eğitim Bakanlığınca yayınlanmıştır. (Çev.)

(2) Tolstoy'un **İvan İliç'in Ölümü** hikâyesine ima ediliyor. Bu hikâye Nihal Yalaza Taluy tarafından çevrilip Millî Eğitim Bakanlığınca yayınlanmıştır. (Çev.)

(3) Dostoyevski'nin **«Ezilenler ve Hakaret Görenler»** adlı romanına ima ediliyor.

Bereket versin, bu satırları yazan kimse kendini seyredip duyduğu hayranlığı sadece mektubunda ifade etmekle yetinmiş. Çünkü, bazan, aşağıdaki sözlerle dolu olan kitaplar da var:

> **... Eserim, bence, şarabın verdiği mestlikten üstün, aşktan daha kuvvetli, uykudan daha tatlıdır.**

O kimse bu cümlenin şüpheli üslûbu ile hiç şaşkına dönmeksizin, sözlerine devam ediyor:

> **Sanatçıyı alelâde bir insan sayan şüphecileri, «yaratma» ile mest olduğum, alelâde insandan üstün olduğum ve her şeyi bildiğim anlarda ancak kandırabilirim. Ah! Ben kanun yapan bir insan olsaydım, yeryüzünün her yerini keskin bakışlarile delebilsinler diye sanatçılara trenlerde ve uçaklarda yolculuk etmek imtiyazını verirdim.**

Yazar, büyük bir muhabbetle sevdiği saçma kahramanının uçup giden ve sathî olan şeye karşı açıkça gösterdiği eğilimin ne kadar gülünç ve saf olduğunu anlamıyor. Edebiyat tenkidi de bunun farkında değil. Yazarlar daha şimdiden kendilerinin «zekânın aristokratları» olduklarına inanıyorlar. Bunların eserlerini basıp yayan temiz yürekli, soylu ruhlu kimseler de bunların çok güzel olduğunu düşünüyor, ve okuyucuya gittikçe daha lâf ebesi romanlar sunuyorlar. Tenkitçiler birbirini yeyip duracaklarına, birbirlerinin karşısına ideolojik çizgiyi çıkarmakla uğraşacaklarına, hiç su katılmamış küçük burjuvanın edebiyata sokulduğunun biraz olsun farkına varsalar, daha iyi ederler.

Gelişen, mükemmelleşen yalnız hakikat olmakla beraber, yalan da halâ yaşamaktadır. Yalan çok uzun zamandanberidir elde ettiği mevkiini sağlamlaştırmıştır. Gelişmiyor, artık daha ince olamıyor, çelimsiz yavanlığını, bayağılığını her geçen gün biraz daha ortaya kokuyor. Burjuva düşüncesi elli yıldır hiç bir yeni «sosyal felsefe sistemi», burjuvazinin dünyaya hâkim olmak için tabiat, tanrı, tarih tarafından yaratıldığını kuvvetle ispat edecek sistemler kuramadı. Nietzsche'nin: «Hayat saçmadır, yalan şarttır». «insan insanın üstüne atılan kurttur» hakikatinde yüz kızartıcı, tabiata aykırı bir şey yoktur gibi boş lâflar etmek için giriştiği teşebbüsten sonra, Spengler'in **Batının Çökmesi** kitabı, bu soydan daha bir çok kitaplar burjuvazide idrâkin, azim ve iradenin tükendiğini bütün çıplaklığı ile izah etmiş, burjuvazinin kesin bir çürümeye doğru adım adım ilerlediğini göstermiştir. Elimizde **Batının Çökmesi** kitabında gösterilen delillerden daha çok delil var. Batı edebiyatında, vaktile, tamamiyle yabancısı olduğu etkiler gün geçtikçe artmaktadır. Buna delil olarak, meselâ, Tolstoy'un, Dostoyevski'nin, İbsen'in etkilerini sayabiliriz. İbsen'in **Nora**'sı (1) ve **Denizden Gelen Kadın** adlı eserleri, daha başka kahramanlar gün geçtikçe İngiliz, Fransız ve Alman romanlarının ve piyeslerinin kadın kahramanları haline gelmektedir. «Devletin temelinin» —sağlam burjuva ailesinin— sarsıldığını gösteren de işte budur. Batı edebiyatçıları, bağımsız bir ömür sürmek için, eski küçük burjuva geleneklerini cesaretle çiğniyen hür kadını gün geçtikçe daha sık olarak ele almaktadırlar. Sözde kalan bir kurtuluş mu bu? Hayır, eylem halinde olan bir kurtuluş. Kadın büyük ticaret kurumlarının başına ge-

---

(1) İbsen'in **Nora** (Bir Bebek Evi) adlı eseri Cevat M. Altar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığınca yayınlanmıştır. (Çev).

çiyor, gazetecilik mesleğine, siyasete, ihtikâr maceralarına atılıyor. Felsefe doktoru Eleonore Kun, Almanya'da, kadınların iktidarı ele almalarını salık vermektedir. Bunun yanında da, cinsî sefahat almış yürümüştür. Kulamparalık ve zurefalık aşağı yukarı normal bir olgu sayılıyor. Bunu salık veren dergiler çıkarılıyor. «Kulampara ve zurefa» kulüpleri, lokantaları açılmasına kanun müsaade ediyor. Büyük burjuvazi içinde intiharlar çoğalmış, cinayetler almış yürümüştür. Burjuva gazeteleri bunları hemen her gün hiç bir kaygı duymadan haber vermektedir. Batı Avrupa yazarları kahramanlarını, küçük burjuvalarımızın aleyhine, Stendhal, Balzac gibi burjuva gerçeğinin ne türlü bir yalan olduğunu çoktan anlamış sanatçılardan ve bilgelerden aldıkları malzeme ile yaratmaktadırlar.

Tenkitçi zihniyetin sosyal hayatın bugünkü şartları karşısında ilerlediğine işaret etmek yerinde olur. Bu ilerleme en çok Amerika Birleşik Devletleri edebiyatlarında hızlıdır.

Hakikat büyümekte ve mükemmelleşmektedir. İlmî hakikat olarak, emekçileri tabiat kuvvetlerine hâkim olmağa, şuurun hakikatı olarak, emekçi kitleleri sosyal üstünlüklerini, siyasî iktidarı yürütmek haklarını anlamağa doğru götürüyor. Eski sosyal yalanın Sovyetler Birliğinde pek yakında birbirile kaynaşacak bu iki yaratıcı kuvvet karşısına çıkarabileceği hiç bir şey yoktur. Bu yalan kendini ancak topla ve zehirli gazla savunabilir. Bu türlü şeyleri ve küçük burjuvazinin ideolojisini böyle anlamalıdır.

Küçük burjuvaların ideolojisi ve ahlâkı kollektifçiliğe doğru yönelen insan azminin ve aklının elini kolunu iyice bağlamağa çalışır. Bu ahlâk bizde dağılıp gitmekte, kaybolmaktadır. Çok çetin ve ıztıraplı olan bu oluşum insanoğlunun kendi çevresine karşı giriştiği mücadele sayesinde kazanılmıştır. Bundan üzücü, ama, önüne geçilmesi

mümkün bir olgu doğmuştur. Ayni amacı güden insanlar, yarın için didinen çalışma arkadaşları birbirlerile münasebetlerinde ihmalci, kuru davranıyorlar, birbirlerinin değerlerini takdir etmiyorlar, hataları göstermekte bir acelecilik ve bir üstünlük eğilimi var. İnanmış kollektifçiler oldukları halde, arkadaşlarile, hele kadınlarla şahsî münasebetlerinde çoğu zaman haddinden fazla ferdiyetçi davranıyorlar. Bunun küçük burjuva zihniyetinden ileri geldiğine hiç şüphe yok. Onun bıraktığı marazlı bir miras. Ama, insanoğlu kendini on yılda yeniden gençleştirecek, ve bu süre içinde, yeni bir ahlâk, yeni «tavır ve hareket kuralları» yaratacak güçte değildir.

Bununla beraber, bana öyle geliyor ki, belki de yeni bir ahlâkın temelini teşkil edecek biyolojik - sosyal bir sağlık sistemini kotarma işine şimdiden tezi yok girişilebilir. Bu oluşumun kaynağı, milyonlarca küçük patronu kültürlü emekçiler, yeni devletin şuurlu kurucuları haline getirmek için bunları yeniden eğitmek gibi pek büyük bir görevle karşılaşan insanlar arasında daha zeki ve daha dostça bir birliği gerçekleşmekteki şuurlu bir azim olmalıdır. [Bu sağlık sistemini geliştirmek, insanları tatlı insan haline getirmek, küçük burjuva «ideolojisi» zehirinin dirilmesine karşı, «ezilen ve hakaret gören» küçük burjuvaları kahramanlaştırmayla mücadele etmek işinin tenkitçilere, siyasî yazarlara düştüğünü söylemeğe hacet var mı?

Günümüzün kahramanı, «halk kitlesi» nden olan insan, kültür işçisi, partinin basit üyesi, mektup yazan işçi, köylü, asker, okuma odasının başı, idareci görevi yüklenmiş emekçi, köylerde çalışan köy öğretmeni, genç hekim ve genç ziraat mühendisi, «tecrübeci» ve eylemli köylü, icatlar yapan işçi, genellikle halk kitlelerinden olan insandır! Dikkatimizi en çok halk kitlesi üstünde, içindeki bu kahramanların yetiştirilmesi üstünde toplamalıyız...]

*

Halk kitlesinin bir çok şeylere ihtiyacı var. Bu kitleye son derece az kitap verildiğini iddia ediyorum. Bu kitle edebî belâgatın tatlı dilini ne yapsın. Ona lâzım olan şey, modern hayat, emekçi halkın daha iyi bir gelecek uğrunda başka memleketlerde giriştiği mücadele hakkında açık ve kesin bir şekilde ifade edilen bir hakikatla yuğrulmuş ekmektir.

Jiga Yoldaş «dergiciliği» teşkilâtlandırmakla, okuyucu kitlesinin Sovyetler Birliğindeki hayatı tanımak ve öğrenmek istediğini anladığını gayet güzel gösterdi. «Kurulu makinaları andıran vatandaşlar» beni «söz, kişi hürriyeti» ve daha başka kutsal gelenekler aleyhinde bulunmakla yermek fırsatını belki de kaçırmıyacaklardır. [Evet, hürriyet düzensizlik haline geldiği anda, hürriyetin aleyhindeyim. Oysa, biliyoruz ki, düzensizlik, kendi hakikî sosyal ve kültür değeri hakkındaki duyguyu kaybeden insanın içinde saklı eski küçük burjuva ferdiyetçiliğini başı boş bırakıp: «Ne sevimli, ne orijinal, ne eşi bulunmaz insanım, ama, gel gör ki, bırakmıyorlar dilediğim gibi yaşıyayım» diye haykırmasile başlar. Haykırmaktan başka bir şey yapamadığına yine bin kere şükretsin. Çünkü, dilediği gibi hareket etmeğe başlarsa, bir yandan, İnkılâp düşmanının biri; öte yandan, âdeta İnkılâp düşmanı kadar iğrenç ve zararlı farfaranın biri olup çıkar.]

Devlet yayınları daha çok dergi çıkarmalı. Bu dergiler bir çok okuyucu yetiştirir. [Ama, ben dergilerimizin okuyucu kitlesinin anlayış seviyesini yeteri kadar hesaba kattıklarını, ve zihnini yeteri kadar besliyebildiklerini sanmıyorum.]

Kalem tartışmalarına gelince, dergilerde bunların başarılı örnekleri var. Ama, işin ne olduğunu az çok bilen bir kimse olduğum halde, ben bunun neden böyle bir renk al-

dığını bir türlü anlamıyorum. Z yoldaş X yoldaşla niçin bir düşmanla tartışır gibi tartışıyor? Her ikisindeki o acaip ve yersiz şahsî kırgınlık edası nerden geliyor? Birbirlerine niçin izzetinefislerini kırarcasına saldırıyorlar?

Kalem tartışması yapanların birbirlerine hiç saygı göstermediklerini, tabiî, kültür sahibi olmadıklarını da anlatan, iki düşman gibi, ayrı diller kullanmalarına ne lüzum var?

Edebiyat kavgalarını inceliyen bir çok kitaplar gözümün önünde duruyor. Eski marksçılar burjuva tenkidi ile kalem tartışması yapmasını, eğilimlerini sakin bir eda ile ifade etmesini bilirlerdi. Makaleleri, bu yüzden, son derece büyük bir kandırma kuvveti kazanırdı. Genç tenkitçilerimizin, kendilerine «ideolojik çizgiyi», aslında, tam bir doğruluk ve açıklık vasfına sahip çizgiyi çizerek, bu örneğe uydukları söylenemez. Genç, tenkit tartışmanın harareti içinde unutuyor ki, lâfazan belâgat, çoğu zaman, «ana çizgi» yi karartmakta, ve kalem tartışması da hele taşradaki gençler tarafından pek anlaşılmamaktadır. Edebî tenkidin «karanlık», «karışık», «zıtlıklarla dolu» olmasından sık sık şikâyet ediliyor.

Edebiyata yeni yeni başlıyan bir genç Ural'dan yazdığı mektubunda diyor ki: «Moskova'da aile halinde toplanmışlar, sanki dünyada kendilerinden başka kimse yokmuş gibi, tartışıyorlar». Bir başkası ise, yazdığı mektupta alay ediyor: «Her biri kendisinin en ortodoks marksçı olduğunu iddia ediyor. Sonuç: Hepsi de ortodoks marksçıdır. Öyleyse, tartışmaya ne lüzum var?»

....

Tenkitçiler fikir anlaşmazlıklarını ve küçük ihtilâfları dergilerde çıkan makalelerde öfkeli öfkeli yazılmış yersiz makalelerde değil de, düzenliyecekleri konferanslarda bir yola sokmağa başlasalar daha pratik, daha faydalı

olmaz mı? Bana öyle geliyor ki, genellikle, edebiyat meseleleri hakkında kardeşçe konuşmalar yapmak için küçük küçük tenkitçi ve yazar konferansları düzenlemeleri «bugünkü zihniyet» in emrettiği bir şeydir.

1929

TEK BAŞINA YAŞIYAN KURT : ŞERİT

İşçi sınıfı bütün milletlerin birleşmesine taraftar kalın kafalı burjuvanın «belini kırdıkça», ölümün dev adımlarile yaklaştığını gören bu burjuvanın çığlıkları daha sızlanan ve daha kulak tırmalayıcı hale gelmiştir.

Bu burjuva, kendi şahsında, «bütün Rus halkının ölümü» nü sezdiğine inanır. Marazlı bir kendini beğenme ile mest olduğundan, sarhoş bir insan gibi, yıkıldığını görmez, ayağının altından yerin kaydığını hayal eder. Kendine «yeryüzünün tuzu» gözü ile bakmağa alışmıştır, ve «tuzdan yoksun toprağın kısır, verimsiz» olduğunu bilir. «Ferdî unsurun hür katılması olmadıkça, kalın kafalı burjuva «tuz» olarak katılmadıkça, yarının medeniyetini imkânsız görür».

Oysa, bir çok tuz çeşitleri vardır; asitler bunlardandır; bir çok tuzlar da, toprağı iştaha getirip, bereketli kılar. Asitli toprağa «tuzla» ya da «menlaha» denir.

Küçük burjuvalar, Ekim 1917 İnkılâbından sonra, toprak sahipleri, sanayiciler, bankerler, maceracılar ve haydutlar tarafına geçerek, işçiye ve köylüye epey tuz hatta «en acı» sından pek çok tuz yutturmuşlardır. Gizli

teşkilâtlar, türlü ihanet hareketleri siyaset hastası ve İnkılâp düşmanı beyaz Rus göçmenlerinin hareketleri, çocukların bile suratlarına tükürecekleri Besedovski, Solomonof, Dimitriyevski ve hempaları gibi işçi ve köylü iktidarının eski uşaklarının ettikleri iğrenç ihanetler gösteriyor ki, işçi sınıfına ve Sovyet iktidarına halâ zarar vermeğe devam etmektedirler.

Bir çok tuz çeşitleri vardır. Bir de tek başına yaşıyanı, parazit «asalak» olanı var. Bunun, yakın bir şekil benzerliğinden başka, tuza benzer tarafı yok.

Fransızca **solitaire** (şerit) sözü yalnız, **tek başına** demektir. İnsanın bağırsaklarında yaşıyan bir kurttur bu. Bağırsaklardaki usareler sayesinde yaşar. Birbirlerine gevşek bir şekilde bağlı küçücük halkalardan ibaret bir **şerit**'tir. Her birinin ayrı üreme uzuvları vardır. Üç dört metre uzunluğunda olduğu olur. Bu halkalardan 99'unu bağırsaklardan atın, yalnız bir tane kalsın. Kısa zamanda korkunç bir şekilde ürer.

Hekimlik ilminin bize öğrettiğine göre, şerit çelimsiz kimselerde başdönmeleri ve vücutta genel bir çöküş şeklinde kendini belli eder.

Küçük burjuva şeride son derece benzer. Küçük burjuva da bir parazittir, bir asalaktır. Başkalarının usarelerini emerek geçinir. Küçük burjuvanın da, tıpkı şerit gibi, şaşılacak bir yaşama kabiliyeti vardır. Hızlı üremek gücüne sahiptir. Her çevreye pek kolayca uyar.

Her küçük burjuvanın temel vasfı kendisinin «bir tek», «eşsiz» olduğuna inanmasıdır. Onun için, hiç bir merasimden eksik olmaz: «Bütün düğünlerde nişanlı, bütün gömmelerde ölü» olan odur. Devletin ve toplumun kendisile birazcık ilgilenmelerini, kendisine «insanca» muamele edilmesini ister. Duygularını ifade etmekte tam bir hürriyet sahibi, komşunun usarelerile geçinmekte yine tam bir hürriyet sahibi olmak başlıca davasıdır.

İnsanseverdir, insancıldır. Bunu her yerde elinden geldiği kadar ispat etmeğe çalışır. Hatta genç ev kadınlarına verdiği öğütlerde bile şöyle der:

«İnsan bozulmuş etten bile faydalanabilir. Bu eti sirkeye yatırın, iyice tuzlayın ve hizmetçiye yedirin.

Küçük burjuva derin ve keskin zekâlı bir varlıktır. 1929 yılında kâh Prag'da, kâh Paris'te görünür:

İktisadî eşitliğin, kültürün yarınki gelişmesi üstünde ne gibi bir yankısı olacağını kesin bir şekilde bilemeyiz. Unutmamalı ki, kültür, ihtiyacın etkisi altında maddî refaha ulaşmak emelile gelişmiştir. İmdi, maddecilerin ideali olan maddî refaha varılınca, bu emelin kaybolup kaybolmıyacağını bilmek söz konusudur.

Dindardır. 1927 yılında şunları yazar:

İlk günah dünyaya kadın vasıtasile gelmiştir. Şeytan hepimizin anası olan Havva'yı kokmuş nefesi ile zehirlemiş ve onu çürümenin, şehvetin âleti haline getirmiştir. Kötü şehvet düşkünlüğü, cinsî sapıklık insanoğlunun içine işlemiştir.

Bu parça eski marksçı, bugün azılı papaz olan S. Bulgakof'un **Nişanlının Dostu** adlı kitabından alınmıştır. Kitabı kulamparalık ile iğdiş etme arası bir şeyi vaaz etmektedir.

«Birtekler» den birinin «şehvet düşkünlüğü» nün ve günahın kaynağı olarak kadın hakkındaki bu kara taassup-

düşünceleri bana 10 nisan tarihli bir mektup gönderen okuyucunun da hoşuna gider belki. Bu mektubun sahibi, «kadın» hakkındaki makalem dolayısiyle, bana şu soruyu soruyor:

> **«Dinin yaşadığına gerçekten inanıyor musunuz?»**

Hayır, inanmıyorum. Din emekçi halkı ezme silâhı olarak halâ vardır. Yüz kızartıcı, kötü, insanlık dışı rolünü oynamağa devam etmektedir. Bu rolü özellikle katoliklik gayet güzel oynamaktadır; başında da Tanrıyı temsil eden «bir tek» adam vardır; bu adam Tanrıya yalvarmış, Alman ve Avusturyalı katoliklerin kökünü kazımakta Fransız ve İtalyan katoliklerine yardım etmesini istemiştir.

Bizim «bir tek» Sovyetlerden biri şu son günlerde bana çok öfkeli bir mektup yolladı; bunda diyor ki:

> Başardığımız işler **adlı lûzumsuz bir dergi çıkarmağa kalkışmışsınız. Bu dergide herkese başardığınız hangi işleri anlatacaksınız?**

Sonra da haykırıyor:

> **Ziraat traktörleri, memleketi elektriğe kavuşturma diyorsunuz, ama mujiklerin ayaklarında çarık yok... Toprak sahibi köylülerin devri çoktan geçti!**

Bu ateşli sözlerde katıksız küçük burjuvanın siyasî programını gayet doğru ve gayet sadık bir şekilde ifade edilmiş buluyoruz. «Mujiğin ayağına çarık giydirmek» için, «toprak sahibi köylüye yardım etmek» hürriyeti tanınmasını ister. Sovyet iktidarı ziraat traktörlerile, mem-

leketi elektriğe kavuşturma ile, geniş inkılâpçı eğitim çalışmasile onun bunu yapmasına engel olmaktadır.

Mektup gönderen okuyucu «eski aydınlar İnkılâptan uzak duruyorlar» diyor.

Bunların hepsi yalan.

Bu okuyucu bilir ki, «eski aydınlar» İnkılâptan «uzak durmamışlar», aksine, memleketin eski efendilerini, işçilerin ve köylülerin düşmanlarını hem maddî, hem manevî bakımdan desteklemek suretile, İnkılâp aleyhine yürümüşler, yapılan her iyi işi baltalıyan insanlar olarak ta, bugün Sovyet iktidarına düşman olanlar yararına çalışmaktadırlar.

Aydınların en iyileri, en cerbezelileri ve en kabiliyetlileri memlekette ve Komünist Partisi içinde feragatla çalışmaktadırlar.

Aydınlar, ilmin ve tekniğin emekçileri olarak, işçi sınıfı ile yan yana yürümektedirler, ve o saçma ve kara cahil kişi hâkimiyeti devrinde elli yılda başarılamıyacak işleri on iki yılda başarmışlardır.

İlmin ve tekniğin Sovyet Rusya'da elde ettiği başarılarla memleketimiz burjuvazi dünyası karşısında övünebilir. Burjuvazi bu başarılardan ürkmeğe başladı. Çünkü, bu başarılar memleketimizi zenginleştirmekte ve sanayiimizi geliştirmektedir. Bunlar ancak yeni rejim zamanında, ilmin ve tekniğin oynadıkları rolü iyice anlayıp, araştırmalara ve tecrübelere, ilim enstitülerine ve ilmî araştırma heyetlerine malî yardımda bulunan bugünkü rejim zamanında mümkün olabilirdi.

Gayet iyi bilirim ki, bizim iyi küçük burjuvacığın dişi ağrıdı mı, dişini çektirmeyi göze alamazsa, bütün dünya gözüne cehennem gibi görünür, bu zavallı masumun acısını dindirecek hiçbir şey bulunmaz olur.

Hiç bir işe yaramadığından ötürü kendisine kötü mua-

mele edilen küçük burjuvayı avutmaya hiç te niyetim yok elbette.

Ekim 1917 İnkılâbından önce, vahşî ve verimsiz Dağıstan'da 90 okul bulunduğu, dağlı kabilelerin bu okullar vasıtasiyle Ruslaştırılmağa çalışıldığı, bu okulların 1918 de bu kabileler tarafından bu yüzden yıkıldığı, bugün bu memlekette 483 okul bulunduğu, daha da yenilerinin yapılmasına devam edildiği bu küçük burjuvaya söylense, bu olaylar bu «bir tek, eşsiz» insanın diş ağrısını dindirir mi acaba?

Romanoflar zamanındaki kişi saltanatının kilise ile suç ortaklığı ederek köylülerin fikrî gelişmesini suni bir şekilde durdurduğunu bu küçük burjuva çoktan unutmuştur; köylü gençler için modern okullar açıldığını, yüzbinlerce köylünün ortaokullarda, sanat okullarında, ziraat okullarında, yüksek öğretim kurumlarında öğrenim gördüklerini, Kızıl Orduda eğitim yapıldığını, «evde üniversite» çalışmaları olduğunu, bütün bunların sözü edildiğini işitmek bile istemez.

Oysa, «aşçı kadın» çocuklarının okula alınmadıkları günler, kişi hâkimiyetinin ideloğu ve bu hâkimiyete ilham veren, okuyup yazma bilmeyi köstekliyecek papaz köy ve mahalle mekteplerini teşkilâtlandıran Pobyedonostsef'in hayasızca «cahil bir halkı idare etmek kolaydır» dediği günler daha unutulmadı.

İnkılâp icatlarla uğraşan binlerce işçi doğurdu; bu emek kahramanlarının icatları memleketi durmadan zenginleştirmeğe devam etmektedir.

Ettiği kârlarla ceplerini doldurmağa, bunu görmeğe alışmış olan insan bütün bu olayların değerini anlayıp hiç sevinebilir mi?

İşçi sınıfının ferdiyetçi köylüyü eğitip nasıl kollektifçi ve komünist bir vatandaş haline getirmeyi başardığı bu insana gösterilebilir. Oysa, küçük burjuvaların işçi sı-

nıfına diş bilemelerinin başlıca sebeplerinden biri de işte asıl budur.

Küçük burjuva, «bir tek» ve «eşsiz» insan olarak, özel mülkiyetin taptığı put olan köylünün zihniyetini gayet iyi bilir; umduğu şey, hep köylü kitlesinin yüzyıllardanberidir demir attığı yerden bir adım öteye götürmenin mümkün olamıyacağıdır, bunun başarılamıyacağıdır.

Herkes bilir ki, «eşsiz» lerin yüzyıllardır süren açgözlülüğü, toprak gaspetmeleri ve zenginlikleri emekçi kitlelerin, en çok köylülerin etine kazılmıştır. Köylüler köleliklerinin ve kültürsüzlüklerinin özel mülkiyetten ileri geldiğini, verim kabiliyetini kaybetmiş bir toprağı işliyerek kürek mahkûmu sefil yaşayışlarını devam ettirmek için kendilerini boşu boşuna öldürdüklerini anlamakta halâ güçlük çekmektedirler.

Bununla beraber, köylü yavaş yavaş başını topraktan kaldırmaktadır. İki milyon nüsha basılan **Köylü gazetesi**'ni her gün muntazam bir şekilde okuduğu gibi, daha bir çok gazetenin, sayısız bir çok kitap ve broşürün de okuyucusudur. Bu kitaplardan eski âdetlere göre değil, daha modern, daha insanca yaşamasını öğrenmektedir. Köylü için yayınlanan kitap sayısı muhakkak ki 100 milyona yaklaşmıştır.

Daha şimdiden söylenebilir ki, köylüsü Sovyetler Birliği köylüsü kadar gazete okuyan hiç bir memleket gösterilemez.

Köylüye bu kadar çok yayın yetiştirmekten elde edilen sonuçlar nelerdir? Köylüler daha okumuş, daha bilgili insanlar haline gelmektedirler. Bu göze batan olaya ancak batmış bir insanın gözü kör umutsuzluğu itiraz edebilir.

Köylüler binlerce toprak teknisyeni, ziraat mühendisleri, uzmanlar, öğretmenler, edebiyatçılar, yeni bir «toprak tuzu» yetiştirmektedirler. Bunlar, küçük burjuvanın

yararına olan şeyler değildir, aksine, onu mahvedecek şeylerdir.

Köylerde ve kırlardaki bütün bu fikrî ilerlemelerin hedefi «tek başına» yaşıyan küçük burjuvayı işçi ve köylü devleti teşkilâtından çıkarıp atmaktır.

Büyük Kuzey deniz yolunun, Turksib'in, memleketi elektriğe kavuşturmanın, sanayileştirmenin, geniş gübre yatakları keşfetmenin, Urallarda ve Kuzey mıntıkasında petrol bulmanın, Türkistan'ı sulamanın, pamuk ekilen alanları genişletmenin, yeni dokuma nebatları yetiştirmenin, Astırakan mıntıkasında pirinç yetiştirilen alanlarda yapılan mutlu tecrübelerin, hasılı Sovyet iktidarı tarafından girişilen âdeta efsanevî çaptaki bu faaliyetlerin asalağa ne gibi bir menfaatı olabilir?

Köylü ile işçi milyarlarca rublelik istihsal yapmaktadırlar, ama, bu paralar «efendiler» in kasalarına girmiyecek, emekçilerin ceplerine girecek, ve memleketi makinalarla donatmakta, fabrikalar kurmakta, karayolları ve demiryolları yapmakta, ulaştırma vasıtalarını çoğaltmakta, milyonlarca işçi ve köylü çocuğunu eğitmekte kullanılacaktır.

⁂

Tek başına yaşıyan insanın lâfını edince, «bir tek» ile başı dönen, serseme çevrilen gençleri düşünüyorum.

Küçük burjuvaların, birer asalak olarak, devletimizin uzviyetinde neler yaptıklarını anlamak için, hekim olmama hiç lüzum yok. Bunların çalışmalarına elverişli olan bir takım şartlar var.

Küçük burjuva unsur tarafından kuşatılan işçi ve köylü kitlesi içinde, sahiden bereketli, uzviyetçe düşmanı olduğu küçük burjuva ile hiç bir kimyevî yakınlığı ve bağı bulunmıyan yeni «bir toprak tuzu» hızla gelişmek ve şe-

killenmekle beraber, bu tuz çok çetin maddî şartlar içinde, devamlı bir çalışma, dayanılmaz bir mücadele pahasına gelişmektedir.

Bu yeni kuvvetin bir kısmı iç savaşın kanı ve ateşi ile bilenmiştir, sosyalist toplumu kurmak gibi güç ve büyük bir işe girişmiştir, sinirleri yorgun düşmüştür. Dinlenmeğe olan tabiî ihtiyacına hiç bir suretle itiraz edilemez.

Sonra, 1920 de, on onbeş yaşında olan çocuklar gelir. Bunlar, geçmişi ancak kitaplardan öğrendikleri için, bu geçmişe büyük nefret beslemezler, küçük burjuvacıkları hor hakir görmezler. Bunlar da güç şartlar içinde yaşıyorlar, ama, içinde yaşadıkları bu şartlar babalarının evvelce yaşadıkları şartlardan bin kat iyidir. Bu çocukların istedikleri ve aradıkları şeyler çok daha fazla ve çok daha yüksektir. Memleketin iktisadî gelişmesi büyük bir hızla devam etmekle beraber, yine de memleket bu gençlerin arzu ettikleri şeylerin hepsini karşılayamaz. Biz bir «yapı yeri üstünde» yaşıyoruz. Küçük burjuvacıklar «iyi bir hayata» son derece susamış, yorgunluktan bitkin insanlar üstünde ifsat edici, ahlâk bozucu bir etki yapıyorlar.

Onun içindir ki, kartal yavrularının, yumurtadan yeni çıkmış civcivler gibi, sık sık cıvıldaştıkları, ve arslan yavrularının domuz yavruları gibi davrandıkları görülüyor.

17 yaşındaki bir Bay bakın ne şairane şeyler yazıyor:

> **Büyük ve güzel bir hayata susamışım. Oysa, yaşadığım hayat öyle cılız, öyle ilgi çekici olmaktan uzak ki. Kasvetli günleri tespih çeker gibi bir bir çekiyorum. Hangi maksatla, nereye gitmek için?**

19 yaşındaki bir Bayın da derdi büsbütün başka:

> **Hayat benim için yaratılmış, ben hayat için yaratılmamışım. Dedem ile babam memlekete verecekleri haracı vermişler. Öğrenimimi rahat rahat yapmak, bana sosyal çalışma yüklenmemesini istemek hakkımdır.**

«Bir tek» adam bu sızlanmaların hepsini duyar, civcivlerle birlikte yarım sesle cıvıldaşıp, kendi içinden «kuvvetlerimiz gittikçe artıyor» diye sevinir.

Sızlanan dertli gençlere evvelce verdiğim cevaplarda şikâyetlerini bana göndermekle ve benden yardım beklemekle yanıldıklarını söyledim. Asalak adayların iniltileri ve hıçkırıkları hiç umrumda değil. Bunların cıvıldaşmalarına acımaktan çekinmiyeceğim. Ben ancak cıvıldaşmalar arasında cahillerin samimî hayretleri sezilen ve iyi sindirilmemiş bilgilerin sırıttığı görülen mektuplara cevap veririm.

Gençler, gerçekten «büyük ve güzel bir hayat» yaşamak istiyorsanız, görülmedik muazzam bir eseri kahramanca bir çaba ile vücuda getirmek istiyenlerle omuz omuza verip çalışarak bunu yaratınız. Yeryüzünün zenginleşmesi, insanların peşin hükümlerin, araştırmaksızın edinilmiş bilgilerin ve batıl inançların yüzkızartıcı esirliğinden kurtulmaları için, hayat pratik değeri olan pek çok çalışma yapmış, bunları biriktirmiştir. Geçmişte insanlık için yaratılan faydalı şeylerin hepsi, işçilerimizin, köylülerimizin, aydınlarımızın kurmağa başladıkları dünyanın sadece ilk temel taşlarından ibarettir.

Halâ boş olan kafaları «bir tek» in hâkimiyeti altında dönüp duran delikanlıların anlamak ve kavramak zorunda oldukları şey işte budur.

Bana mektup gönderen gençler dar kafalılığın ağır havası içinde tekâmül etmektedirler. İnsanlığın hayatını, bütün evrende belki de istisna teşkil eden bir olguyu, cahil-

likten gelen bir cesaretle, «tespih gibi çekilen kasvetli günler» olarak değerlendiriyorlar. İnsan, ilk önce bu sözlere gülüyor. Eski dünyanın korkunç bir gürültü ile yıkılışı ortasında, sınıfsız ilk sosyalist toplumun, eşitlerin devletinin kuruluş yıllarında, çok coşkun bir hava içinde, tarih tarafından ölüme mahkûm edilen insanın bütün yeni olaylara inatla ve vahşice gösterdiği bir mukavemet içinde, dünya İnkılâbının ilk günlerini yaşadıkları halde, bütün bunlar karşısında kör ve sağır gibi duran gençler için bu görüşün ne kadar kötü ve zararlı olduğunu sonra sonra anlıyor.

Sevgili gençler! Sizin iyiliğiniz için yürekten dilerim ki, hayat size iyi bir ders versin; hayatın sert ve ağır elini, biz insanların aklımızla ve irademizle işbâ haline getirdiğimiz o büyük ve amansız eğiticinin, hayatın elini derinizin üstünde hissedesiniz. Yine yürekten dilerim ki, şikâyetlerinizin boş ve faydasız olduğunu anlıyasınız, ve şikâyet etmenin yüzkızartıcı —bu yüzkızartıcı sözü üstünde ısrar ediyorum— birşey olduğu üstünde ve bu şikâyetlerin mektuplarınızda bana sözünü ettiğiniz «gururlu iç bağımsızlık» ile bağdaşmadığı üstünde ciddî olarak ve uzun uzun düşünesiniz.

Bu «bağımsızlık» dediğiniz şey de ne demek? «Bağımsız olmak izlenimleri» ni vücuda getirmek te, frenlemek te beceriksizlikten başka bir şey değil ki. Kısacası, boş bir şey.

«Ferdin en yüce hakkı» nı aramak, fert için lüzumlu olan hürriyeti aramak, yeryüzünde insanlık var olalıberi havaları titreterek bu hakkı aramak, insanların içinde yaşadıkları ve boğuldukları vahşi ve evrensel düşmanlık havasını bir türlü temizliyememiş, aksine, insanı hayvanî egoistlik, kendini beğenme, hırs dedikleri pisliklerin kokularile iyice zehirlemekten başka bir şeye yaramamıştır.

Fert durmadan çığlığı basmaktadır. Çünkü, kendisinde bir ikilik bulunduğunun farkındadır. Bu çığlıklarla bu

ikiliği, kendindeki bu kötü tarafı hem kendi gözünden, hem de başkalarının gözünden saklamağa çalışmaktadır. Kapitalist devletteki sınıf yapısının kendisine aşıladığı din, milliyetçilik ve daha bir çok peşin hükümler tarafından vücuda getirilmiş zararlı şeylerin kökünü kazımadıkça, bu ikilikten kendisini kurtaramaz.

Evet, fert bu hastalıklardan kurtulmadıkça, kıskançlık, hırs ve tamah, hasis ihtiraslar ve her türlü pislikler tarafından kemirilecek, çürütülecek, mahvedilecektir. İdeal küçük güzel yüzü, plâtonik bir şekilde güzel fikirlere doğru dönecek; ama, hakikî ve iğrenç ağzı ise, onca, sözle ve hareketle hem kendini, hem başkalarını aldatmaktan ibaret olan hayatın pratik şeylerine doğru dönmüş olacaktır.

Hürriyete ve iç ahenge giden yolun ya açıkça ya da gizlice inandığı şeylerin hepsini yıkmaktan geçtiğini anlamadıkça, fert «yüzyıllarca» işte hep böyle iki yüzlü bir Yanus olarak kalacaktır. İğrenç gerçek karşısında iki şahsiyetli, köle ve kendine uşakça hayran kalmasının sebebi budur; kuvvetlerinin ve kabiliyetlerinin gelişmesini engelliyen şey budur.

Tarih ırk, milliyet, sınıf peşin hükümlerinden kurtulmuş yeni bir insanın ortaya çıkmasını istiyor.

Bu insanın ortaya çıkması mümkün mü?

İşçi sınıfı bu insanı vücuda getirmek yolundadır. Bütün çabalarınızı, ömrünüzün bütün günlerini hayal edilen bu insanın yaratılmasına çalışmakta harcayınız, kullanınız; kendiniz de böyle bir insan olursunuz.

1930

AŞK, ÖLÜM..

Bana mektup gönderen bazı okuyucular aşk ve ölüm teması üstünde felsefe yapıyorlar. Bunları en çok şaşırtan şey «her canlı varlığın yolu üstünde karşılaştığı» ölümdür.

Aklı başında yirmiye yakın insan tanıdım ki, ölüm üstünde derin düşüncelere dalmanın kendilerini daha da zeki hale getirdiği düşüncesindeydiler. Bu insanlar bende de türlü türlü düşünceler uyandırdılar; ama, açıkça söyliyeyim ki, bu filozofların koyu karanlıkları mum ışığı ile aydınlatmağa çalışmak için boşu boşuna harcadıkları zamana pek acıdım.

Bana öyle geliyor ki, bu yöndeki «nazarî düşüncelere girişmek ihtirası», «tanıma, öğrenme melekesi» ni körleştirir, bizim «nazarî düşünen» adamımızı bir çıkmaza sürükler; genç filozof ta kendince hiç beklenmedik şu sonuca varır: «Yazımı bitirdim; bana öyle geliyor ki, bu, komünist gençlik teşkilâtı üyesi, marksçı olan benim tarafımdan değil, bilmem hangi şeytan tarafından yazılmıştır.»

Ben şu fikirdeyim: İnsan «soyut bir şekilde» felsefe yapmamalı, etrafına bakarak, etrafındaki şeyleri gözliyerek bunu yapmalı; kitaplara bakarak değil, doğrudan doğruya tecrübeden doğmuş olaylara bakarak yapmalı, bu-

nun için gerçek tarafından sunulan bol malzemeleri kullanmalı. Biliyoruz ki, bu gerçekte «yüzyılımızın büyük eseri», «yeni bir dünyanın» kuruluşu denilen olay gelişmektedir. Bundan başka, şunu bilmeli ve hatırlamalı ki, bu gerçek, tarihin kendisi için tespit ve tayin ettiği merhaleleri aşmış, ve «yüzyılımızın büyük eseri» nin gelişmesini çok daha güçleştirmek için «felsefe» alanında çok şey biriktirilmiştir.

Bu gençler tozdan doğdukları için, elli yılda yine toz haline geleceklerini, mektuplarında yazdıkları gibi, «karanlıklar içine ve evrenin soğuk derinliklerine» gömüleceklerini ya da «herhangi bir yere» yollanacaklarını düşünmeğe kalkarlarsa, bu insanlar daha şimdiden hayattan uzaklaşmışlardır, manasına gelir bu. Hayat kıskanç olduğundan, aylaklara hiç yüz vermediğinden, bu gençleri metalifiziğin karanlık dehlizlerine şiddetle iterse, bunlar hayata kızmasınlar. İnsanoğlunun kötülüklerinin eseri olan dış görünüşündeki çirkinliklerine rağmen, hayat biyoloji bakımından sıhhatlidir, nabzı iyi atan, kuvvetli, cesur, kendisini bereketli kılacak insanlar ister, beri yandan da mastürbatörleri ve müraileri amansızca siler süpürür.

Bana öyle geliyor ki, «insan ile evren arasındaki münasebetleri değerlendiren bütün felsefe sistemleri» nin en iyisi ve en doğrusu henüz var olmıyan, ama, kurulmak üzre olanıdır. Kurulmakta olan bu sistemin ne olacağını bilmiyorum. Zaten, bunu keşfetmek te benim işim değildir.

«Aşk» ın sözünü etmeğe kalkışacak değilim. Bununla beraber, şunu söyliyeyim ki, cinsî münasebetler alanında, fikrimce, gençler işi basitleştirmeğe kalkışmışlardır, ama, işi basitleştirenler ileride bunu pek pahalıya ödiyeceklerdir. Bu kaba ve yüz kızartıcı basitleştirmeyi cezalandırma zamanının mümkün olduğu kadar çabuk gelmesini yürekten dilerim.

Burada köpeklerin şöyle bir sözünü edip geçeyim. Köpeklerin insana karşı besledikleri dostluk hislerini benimsemek çok faydalıdır, ama, insanlar, geri kalan şeylerde, dört ayaklı dostlarını taklit etmemelidirler.

⁂

Dünyamızın bütün olguları gibi, ölüm de bir inceleme konusudur. İlim ölümü gün geçtikçe daha dikkatli ve daha yorulmak bilmez bir şekilde incelemektedir. İncelemek, hâkim hale gelmek demektir.

Ölüm hayata büyük iyilikler eder. Yıpranmış olan, zamanını doldurmuş olan, yeryüzünde boşu boşuna kalabalık eden her şeyi mahveder, yok eder. Bana itiraz edilecek, denecek ki, ölüm gücü kuvveti henüz gelişmemiş olan çocukları esirgemez, çoğu zaman bütün kuvvetlerini henüz kullanıp tüketmemiş olan delikanlıları öldürür. Çok kabiliyetli, sosyal bakımdan değerli bir çok kimseler gençlik çağlarında öldükleri halde, kaba bir takım kimseler, budalalar uzun bir ömür sürmektedirler, papağanlar yüz yıldan fazla yaşarlar, bunlar sık sık görülen şeylerdir. Bunların hepsi doğru. Ama, bu üzücü olay hiç bir zaman «ölümün kör, ilkel, yenilmez kuvveti» ile izah edilemez, olsa olsa kötü ve yüz kızartıcı bir takım sosyal ve iktisadî şartlarla izah edilebilir. Sosyal bakımdan değerli insanların vakitsiz ölmeleri, başka bir patron tarafından kullanılmasından korkup, daha çabuk «faydalanılacak» bir emek gücü gözü ile bakılan insana karşı aç gözlü «patron» un takındığı tavırdan doğmuş vücutça fazla çalışmadan ileri gelmektedir. Biliyoruz ki, yüzbinlerce işçi ve müstahdem, emek güçlerinin hayasızca, alçakça, hatta son derece insafsızca sömürülmeleri yüzünden yıpranıyorlar ve vakitsiz ölüyorlar.

İnsanlar koleradan, tifüsten, sıtmadan, veremden, ve-

badan v.b. ölüyorlar. Oysa, «medenî devletler» de bu hastalıkları doğuran mikropların bulunması hiç te zorunlu değildir. Son derece güzel şehirlerin etrafında çamur ve pislik iiçnde yüzen dışmahallelerin bulunması, insanların buralardaki evlere pislik çukuruna tıkılır gibi tıkılmaları hiç te zorunlu değildir. Lüks oteller, sosyal bakımdan, iyi ve bakımlı hastaneler kadar lüzumlu değildir. Bu basit hakikatları durmadan tekrarlamak çok sıkıcı bir şey, ama, fazla bilgisi olmıyan kimselerin menfaatını göz önünde tutarak, bu basit hakikatları tekrarlamak şart.

Kapitalistlerin «medenî» iktidarına taraftar olanlar ve bu iktidarı savunanlar şu kanıdadırlar: Kıçlarını bit ısırmışsa, bundan ne bit, ne de kıç sorumludur, biricik sorumlu «tabiat kanunu» dur. Hayır, bundan sorumlu olan, kalın kafalının rahat oturmağa alışmış olan kıçıdır. Bitlerin, pirelerin, mikropların, sefaletin, cahilliğin, bilgisizliğin, batıl inançların, peşin hükümlerin ve durmak bilmeden çalışan yoksullar dünyasının acısını çektiği her şeyin var olmasını sağlıyan şartlar dar kafalının kıçı rahatetsin diye yaratılmış ve muhafaza edilmiştir.

Oysa, Sovyetler Birliğinde çocuk eğitiminin ve analığı korumanın sosyal şartları iyiye doğru götürülmeğe başlanmış, ve çocukların ölüm nispeti derhal azalmıştır, gittikçe daha da azalmaktadır. İşçilerin sağlığı ise, izin sistemi, «dinlenme evleri», v.b. sayesinde kuvvetlenmektedir.

Biliyoruz ki, tüfek, top, tank, uçak, patlayıcı maddeler, boğucu gazlar ve insanları kitle halinde öldürmekte kullanılacak türlü şeyler istihsal etmek için «medenî devletler» bol bol, hesapsız paralar harcarlar. İnsan öldürme gittikçe daha pahalıya oturmakta, ya işçiler tarafından çıkarılan, ya da insanlardan vergi olarak alınan binlerce ton altını yutmakta, ve bu insanlar, verdikleri bu paraların mükâfatı olarak, kurşuna dizilmekte, patlayıcı madde-

lerle parçalanmakta, zehirli gazlarla boğulmakta, denizlerin dibini boylamaktadırlar.

Top, mitralyöz, dinamit, boğucu iperit gazı ve insanları kitle halinde öldürecek daha başka cazip şeyler yapan silâh fabrikacıları yarının milletler boğazlaşmasına büyük bir hararetle, ama, söylemeğe hacet yok, vaktile Doğunun zenginliklerini yağma etmek düşüncesile, Kudüs'ü zaptetmeğe, «İsa'nın mezarını kurtarmağa» hazırlanan Orta Çağ Avrupası baronlarından çok daha düşüne düşüne ve daha metotlu bir şekilde hazırlanmaktadırlar. Arada şu fark var: «Korkusuz ve kusursuz modern şövalyelerimiz» in gözünde Kudüs, şehirlerde bankaların toplandığı caddeler, «İsa'nın mezarı» ise, para kasalarıdır...

Ölümün kötü oluşu, hayatta bir eser vücuda getirmek için bütün kuvvetlerini henüz tam olarak kullanamamış olan kimseleri öldürmesinden gelmez. İnsanlar birbirlerine karşı daha saygılı ve dikkatli davranırlarsa, ellerindeki imkânları sağlığın korunmasında, vücut bakımından, hekimlik ihtimamlarında, hastalıkların sebeplerini incelemekte daha cömertçe kullanmağa başlarlarsa, ölümün bu alandaki gücünü ve etkisini sınırlıyabilirler. İlim çiçek hastalığını, kolerayı, kuşpalazını, vebayı, salgın hastalıkları, yüzbinlerce insanı vakitsiz öldüren bütün bu hastalıkları yenmiştir. Hekimler ölüme karşı gittikçe daha tecrübeli olarak ve başarı ile mücadele etmektedirler.

Ölümün kötü oluşu, insanların yüreğine saldığı korkunun etkisi ile bazı kimselerin en değerli kuvvetlerini «ölümün sırrını» bulacağız diye, «soyut» felsefî araştırmalarla boşu boşuna harcamalarından gelir. Ama, felsefe lapayı bile icat etmemiş, oysa, ölüme karşı girişilen mücadelede lapa ile kene otu yağı Schopenhauer'in ya da E. Hartmann'ın felsefesinden daha faydalı olmuştur.

Ölümün kötü oluşu, insanların yüreğine saldığı korkunun muhayyilelerini bir takım tanrılar, bir «ahret» ya-

ratmağa, cennet ve cehennem gibi manasız uydurmalara sürüklemesinden gelir. Bizim gibi maden mühendisi, madenci, demirci «ölümlüler» ötedenberi yeraltı tanrısı Vulcanus'tan daha hünerliyizdir. Elektrik teknisyenlerimiz de hayat için, şimşek ve gök gürültüsünün eski hükümdarı Jupiter'den daha faydalı ve daha güçlüdürler.

«Ahret», ilkel insanın heyecanlarından farklı olmıyan heyecanlarımızın karanlık alanında bulunur. Çünkü, ölüm korkusu hem bu heyecanlar, hem de «nevin muhafazası içgüdüsü» müphem eylemi üstünde hüküm sürer. Zaten, bu içgüdünün düşünülmeden olan eylemini de ölüm korkusu doğurur. Şu halde, «ahret» gerçekten var olsaydı, önce sistemimizdeki gezegenler arası münasebetleri kurduktan sonra, sonra da dünyalar arasında münasebet kurduktan sonra, bu «ahret» denilen şeyi evrenin herhangi bir yerinde keşfedecektik. Ama, bu, acele olan bir şey değildir. Biz, her şeyden önce, yeryüzündeki hayatımızı iyice düzene sokmağa bakalım.

İnsanların yeryüzünde çektikleri cehennem azaplarını başka bir yerde rahat etmek boş hülyasiyle telâfi etmek için rahiplerin ve «Kilise babaları» nın cenneti budalaca uydurduklarını tekrar tekrar söylemeğe lûzum var mı? Bundan başka, böylelikle, göklerdeki bir cennet saadeti hülyası, zenginlerin yeryüzünde sürdükleri hayatın cazip ve göz alıcı parlaklığını yoksulların gözünde biraz karartacak, hatta söndürecektir.

Ölüm, yüreklere saldığı korku dinlerin yaratılmasına sebep olduğundan dolayı kötüdür, zararlıdır. İlkel insanların şuurlu hayatının başlangıcında, bir din yaratmak, tabiat olgularını bir düzene sokmak denemesi olduğu için, bu olguları insana benziyen tanrılar şeklinde canlandırdığı için, aslında, korkutucu hiç bir şeyi ihtiva etmiyen bu halk yaratmasının hatta belli bir sosyal faydası vardı. düşüncenin, fantezinin, muhayyilenin gelişmesine yardım

ediyordu, ve «sanat» yaratması olarak bugüne kadar halâ değerini kaybetmedi.

Rahipler ve kilise adamları, sanat olarak, din yaratmasına son verdiler, halkın dinî görüşlerinden manasız ve korkutucu bir takım ahlâk sistemleri çıkardılar. Bu suretle, düşüncenin, dünyayı tanımanın ve öğrenmenin, fantezinin, muhayyilenin gelişmesini uzun zaman sekteye uğrattılar.

Dünyayı şeytanlarla dolduran hıristiyanlığın —ki insan tarafından yaratılan insana benzer tanrıları şeytan kılığında gösterdi— medeniyetin ilerlemesi üstünde çok kötü etkisi oldu. Şeytanların kuvvetinden korkup, insanlara dünyadan yüz döndürmeyi vaaz eden, insanlara en koyu batıl inançları aşılayan on binlerce cahil keşişi, papazı doğuran hıristiyanlıktır. Kilisenin mütaassıp sofuluğuna ve korkunç zulmüne düşüncelerile isyan edenler ise, bu keşişler tarafından şeytan çarpanı, dinden ve doğru yoldan sapanı sihirbaz, büyücü bir takım insanlar sayıldı, meydanlarda diri diri yakıldı. «Kutsal Engizisyonu» icat eden yalnız hıristiyanlıktı; bu zulüm ve işkence kurumunun eşine hiçbir dinde raslanmaz. Engizisyon yedi yüz yıl içinde yüzbinlerce insanı «dinden ve doğru yoldan sapmış» ve «sihirbaz» diye ateşte yakmış, yüzbinlerce insanı da buna yakın cezalara çarptırmıştır. Hıristiyanlığın bunca övülen «insanlığına» rağmen, Engizisyon ancak Napoléon Bonaparte tarafından 1800 de İtalya'da, 1808 de İspanya'da kaldırıldı, sonradan tekrar getirilmeğe çalışıldı. Hıristiyan kilisesinin ilme karşı giriştiği mütaassıp ve amansız mücadele Avrupa tarihinin en utanç verici olayıdır, ama, bu olay bugüne kadar henüz tam bir şekilde incelenip aydınlatılmamıştır. Kilisenin kültürlü insanları manevî ve ahlâkî bakımdan serseme çevirmesini şu olay gayet güzel anlatır: Birinci Cihan Savaşındaki emperyalist insan kıyımı sırasında Alman hıristiyanlar: «Tanrım, İngiltere'yi ceza-

landırın!» diye dua etmişler, İngilizler, Fransızlar, Ruslar insan öldürmek suçunu işlemekte kendilerine yardım etmesi için «Sevgi tanrılarına» ayni duada bulunmuşlardı.

Bana mektup gönderen okuyucularımın dinin «zorunluluğu», «değeri» hakkındaki, «bugünkü ahlâkın temeli olan din hakkındaki, en son «avunma kaynağı olan din» hakkındaki sorularına yeteri kadar aydın bir şekilde karşılık verdiğimi sanıyorum. «Avunma» ya gelince, fikrimce, insanı en iyi avutan şey, makul çalışmasıdır.

Demek oluyor ki, genellikle, dünyamızda her şey gayet basittir. Bütün meseleler ve sırlar insanın iradesile ve aklının kuvvetile, yine insanın çalışmasında ve yaratıcı eserinde hal şeklini bulmaktadır.

Utanç verici gerçeği haklı göstermek ve insanları bu gerçekle bağdaştırmak istiyerek, her şeyi arap saçına döndüren ve karartan, kendini zeki bilenlerin «hilekâr felsefesi» dir.

Dünyada insan aklı dışında hiç bir makul kuvvet bulunmadığını, yeryüzünün ve evren hakkındaki bütün görüşümüzün ancak aklımızda bir düzene konulduğunu, bugün de konulmakta olduğunu artık anlamamızın zamanı gelmiştir. Aklın eylemi dışında, buzulların hareketi, fırtınalar, depremler, kuraklık, aşılmaz bataklıklar, balta girmemiş sık ormanlar, hiç bir şey vermiyen çöller, vahşi hayvanlar, yılanlar, parazitler vardır. İnsanın dışında, yalnız hercümerç ve yıldızlar hercümercinin doldurduğu uçsuz bucaksız uzay vardır, insan bu hercümerce aklı ile ve her şeyi bilmek ve öğrenmek içgüdüsü ile sağlam bir düzen getirmiştir ve getirmektedir: Tıpkı, bataklıkları kurutarak, çölleri sulayarak, dağlar arasından yollar açarak, vahşi hayvanların ve parazitlerin kökünü kurutarak, ve iyi bir mülk sahibi olarak dünyaya bir «çeki düzen vererek» yeryüzünü bir düzene soktuğu gibi.

....

İnsanoğlunun zulüm eden, zulüm gören ya da arabuluculuk eden gibi üç tutumunu tayin eden sosyal şartların ortadan kaldırılması lâzımdır.

Tabiatın ve devletin sınıf yapısının şu ya da bu şekilde çıkardığı maddî engeller, ya da, meselâ kilise gibi, ideolojik baskınların şu ya da bu şekilde çıkardığı engeller ortadan kaldırılmalıdır. İnsandaki kuvvetlerin, kabiliyetlerin hür gelişmesini, kültürün gelişmesini engelliyen her şey kaldırılmalıdır. İşçi sınıfının başarı ile giriştiği iş, ferdiyetçiliğin can çekişme ıspazmozları geçirmesine sebep olan iş işte budur.

Ferdî faaliyetin ilmin, tekniğin ve sanatın türlü alanlarında parlak sonuçlar verdiği, halâ da vermekte olduğu, bu faaliyet hâkim sınıfın «gelenekleri» ile, zevklerile, menfaalarile tamamile bağdaşınca parlak sonuçlar verdiği, halâ da vermekte olduğu inkâr edilemez.

Ama, bir kimse düşünceye, «geleneğe», evrensel bayağılığa, menfaatlere, alışkanlıklara aykırı hareket ettiği takdirde, bu menfaatler, bu alışkanlıklar, v.b. arasında yeri olamaz. Bu insan ya zındana atılır, ya da diri diri ateşte yakılır. Sokrat ile Galilée'nin başına gelenler, yaşayışın ve düşüncenin sağlam temellerini sarsmağa çalışan onbinlerce, yüzbinlerce insanın da başına gelmiştir. Uşaklık etmiyen, bundan ötürü de istenmiyen insanlara böyle işkence etmekle, evrensel bayağılık, kendini savunmak ve yeryüzündeki hâkimiyetini kuvvetlendirmek için kendisine mutlaka lâzım olan o iğrenç ikiyüzlülüğün ne kadar derin olduğunu bütün çıplaklığı ile göstermiştir.

Biliyoruz ki, küçük burjuva bütün fikirlerile ve duygularile tamamile ferdiyetçidir. Küçük burjuvanın başka türlü olmak elinden gelmez. Çünkü, küçük burjuvanın ferdiyetçiliği burjuva toplumunun asıl temelini teşkil eden «kutsal özel mülkiyet kurumu» na dayanır. Her küçük bur-

juva felsefesinin hedefi, insanları «hürriyet, eşitlik ve kardeşlik» yoluna, «sınıflar arasındaki asude işbirliği» yoluna götürebilecek biricik temel olarak bu «kutsal özel mülkiyet kurumu» nu kuvvetlendirmek ve haklı göstermektir.

Karl Marx'ın akidesi bu felsefenin yalancı niteliğini gösterdiği gibi, 1914 - 1918 Birinci Cihan savaşı, küçük burjuva etkilerile kuvvetle zehirlenmiş olan Avrupa işçi sınıfının teşkilâtındaki yetersizlik yüzünden kurulmasına sebep olduğu faşizm gibi olaylar da bunun böyle olduğunu göstermiştir.

Küçük burjuva ferdiyetçiliğinin şahsiyet karşısındaki tutumu bu ferdiyetçiliğin ikiyüzlülüğünü ve sahtekârlığını tamamile meydana koymuştur. Küçük burjuva zihniyeti, genellikle, ferdî kuvvetlerin ve kabiliyetlerin normal gelişmesini köstekler ve bozar. Sınıf devletinde, şahsiyetin gelişmesi karmaşık bir millî menfaatlar ve sınıf menfaatları baskı sistemi ile, bir dinî, felsefî ve «hukukî» fikirler sistemi ile sınırlanmıştır. Bu sistemin hedefi, insandaki «sosyal hayvan» a has vasıfları geliştirmektir, ama, vardığı sonuç tersinedir. Gerçekte, insanların çoğunu bir azınlığa boyun eğen kuzu gibi hayvanlar haline getirir, ve bu azınlığın çoğunluğu ezmesini kolaylaştırır.

Kuvvetlilerin faaliyeti, en başta açgözlü bir sermaye biriktirmekte, yani resmî bir yağmada, sonra toplum aleyhinde işlenmiş ve kanun tarafından kovuşturulan suçlarda, yani küçük çaptaki hırsızlıkta, haydutlukta, katillikte, en son cinsî taşkınlıklarda kendini gösterir, enerji başka bir uygulama alanı bulamazsa, başka bir faaliyet şekli tarafından kullanılmazsa, enerjiye geniş bir uygulama alanı sağlar.

Karmaşık sınıf baskısı sisteminin az kuvvetli insanların duyguları, «şuuraltı» ları üstündeki etkisi bunlarda anlayışsızlık ve hayat karşısında korku doğurur, bunları bü-

tün tanrıları ve bütün dinleri yaratan ilkel atamız gibi düşünmeğe zorlar, insan dışında insana düşman «objektif kuvvetler» bulunduğunu ve bu kuvvetleri yenemiyeceğini düşünmeğe zorlar. Olaylar karşısında boyun eğmek insanı pasif hale getirir.

Hayatın zıtlıklarına sinirlenen, öfkelenen kimselerdeki heyecanlar ise, şuurun gelişmesini durdurur, karartır. Ama, bu, bu kimselerin «şuurlarının varlığı çoktan geçtiğini» düşünmelerine engel olmaz. Böyle bir ruh hali insan ile gerçek arasındaki ayrılığı daha da derinleştirir, insanı anarşist haline getirir, ona şu manasız kötü şeyleri söyletir:

> **«On beş yıldanberidir hayat benimle, kedi fare ile oynar gibi, oynuyor. Şimdi bütün öğretim yapanlardan nefret ediyorum. Ben onlardan daha zekiyim. Kendimi hiç düşünmeden, bunları cephede elde silâh savunduğuma acıyorum.»**

«Kendisi uğrunda» giriştiği kısır mücadelede daha şimdiden vahşi hale gelmiş bir insanın çığlığı bu.

Kapitalist rejimi, sınıflı devlet rejimi insanları zulüm edenler, zulüm görenler, uzlaştırılması mümkün olmıyanı uzlaştıranlar diye bölümlere ayırır. Hanidir ispat edilen bu itiraz edilmez şeyi hatırlatmağa lüzum bile yok. Yine de öyleyken, hatırlatmak ister. Çünkü, hayatta çabucak rahat bir mevki sahibi olmak istiyen bir çok gençler bu acelenin kendilerini geçmişe doğru sürüklediğini belki de anlamıyorlar. Yine anlamıyorlar ki, sürüklendikleri geçmiş kanlı bir canbazhane sahnesidir, kapitalist gerçek bu kanlı maydanda bütün pervasızlığı ile gemi iyice azıya almıştır, ümanistler ve arabulucular, uzlaştırıcılar bu kanlı meydanda insanın içini titreten birer soytarı rolü oynarlar.

DAR KAFALI VE FIKRALAR

Biliyoruz ki, burjuva devlet, fert üzerinde devamlı ve türlü etkiler yaparak, mesleği sosyal zıtlıkları uzlaştırmaktan ibaret olan bir insan tipi yaratır.

Küçük burjuvaların kendi marazlı uzviyetlerinden çıkan zehirle zehirlenmeye karşı kendilerini korumak gibi tabiî bir zorunluluğun «yetiştirdiği» insandır bu. Bu insan «okumuştur», düşünceleri az çok ustaca izah etmesini bilir. Küçük burjuvanın sahte dünya görüşünün felsefî temelleri birbirini çürüttüğü zaman da bu düşünceleri bozmasını bilir. Biliyoruz ki, küçük burjuvanın çifte bir ruhu vardır, başka türlü olamaz. Günlük hayatta ve eylemde kaba ve pervasız bir maddecilikten yanadır; nazariye konusunda ise, fikirciliği (idealizmi) salık verir, öğretir.

Uzlaştırıcının her soydan ve her türlü zıtlıkları öğrenmesi, bu küçük, ama tamamile aşikâr olan zıtlığı gizlemeyi becermek içindir. Bu uzlaştırıcının ya da arabulucunun ödevi, genellikle bütün insanları, özellikle bu meslekte kendilerinden önce gelenler tarafından icat edilen dolaşmış fikirler yumağını namuslu bir şekilde çözmek istiyenleri, gerçek konusunda, «aldatmak, hatalara sürüklemek» tir. Bu karışık fikirler yumağı tümü ile küçük burjuvazinin varlığını haklı göstermekle kalmaz, meşru göstermek id-

diasına, hele, «manevî» bakımdan, gerçeğin bütün etkilerinden tamamile uzak olduğunu öne süren «hür düşünür küçük burjuva» nın varlığını da meşru göstermek iddiasındadır. «Aldatmanın, hataya sürüklemenin» başlıca yolu, aklı, halli imkânsız kabul edildiği halde, yine de kılı kırk yaran soyut nazarî muhakemeler konusu olmakta devam eden «ezelî sırları» derinleştirmeğe yöneltmektir. Uzlaştırıcı da ara sıra bu soyut nazarî muhakemelere girişir. Bunu ne ödev diye, ne de zekâsının derinleşme ihtiyacı diye yapar, meslek alışkanlığı ile, hatta, çoğu zaman, «yapacak daha iyi bir şey bulunmadığından» ötürü yapar.

Sosyal zıtlıkların arabulucusu «ezelî sırlar» alanına şu muhakemeyi yaparak dalar: «Bazı şeyler öğrendik, ama bildiğimiz şeyler altında gizlenen şeyi bilmiyoruz. Asıl bilinmesi lâzım olan da budur. Var olan her şey kimle, neyle ve nasıl başladı, ve bu niçin başladı? Her şey —bu arada da düşünce— bilinmiyenden hareket eder, ama bilinmiyen kendi varlığından şüphe eder mi? Eflatun'un fikirleri arasında gramofon, pantolon, mitralyöz, ski, pipo, dikiş makinası, verem mikrobu, sabun, ütü fikirleri var mı? Benim «ben» kendisi doğmadan önce var mı ve benim ölümümden sonra kendisini nasıl hissedecek? İnsan taş, iskemle üstüne mi, yoksa kendi kıçı üstüne mi oturmuştur, yeryüzünün bu fiilde oynadığı rol nedir?»

Bu türlü soruların sonu gelmez. Sözü edilen tipteki insanlar, bu türlü meseleleri halletmekle, hem «varlık hakkındaki bilgiyi derinleştirdiklerini», hem de düşüncenin hatalarını ortaya döktüklerini sanırlar (1).

---

(1) Felsefe ile alay ettiğimi sanmak yanlış olur. Hayır, ben felsefeden yanayım, ama, aşağıdan, yeryüzünden, tabiat olgularını inceleyip tabiat kuvvetlerini insanın menfaatlarına tâbi kılan emeğin oluşumlarından gelme bir felsefeden yanayım. Ben düşüncenin çabaya sıkı sıkıya bağlı olduğu fikrindeyim. Hareketsiz, oturmuş, yatmış bir halde iken düşüncenin taraftarı değilim.

En kaba kuşlar, kargalar, v.b. bu meselelerin halline bağlanır. Daha küçük çaptaki «iki ayaklı ve tüysüz hayvanlar» küçük burjuva gerçeğine daha yakındır, ve bu gerçeğin iğrenç manasını var kuvvetlerile karartırlar.

Bunların çoğu karakterlerile birer usta hırsız, fikir ve inançlarile ümanisttirler.

Bunlar «Hayvanları Koruma Derneği» nin eylemli birer üyesi olabilir, medenî Avrupa şehirlerinin sokaklarında işçilere sopa atan polisi hiç ilgisiz seyredebilirler. Canlı hayvanı kesip biçerek fizyoloji tecrübeleri yapılmasına itiraz edebilir, tavşanların, köpek yavrularının, kobayların hayatını savunabilirler, ama, ayni zamanda da, milyonlarca insanın ölümüne sebep olan emperyalist savaşların kaçınılmaz oluşunu, kapitalist devletlerin vahşi sömürge siyasetini haklı gösterebilirler; patronlarının emri üzerine, Avrupa küçük burjuvalarını Sovyetler Birliğine karşı askerî müdahalede bulunmağa, bolşeviklere karşı tethiş hareketine girişmeğe sürükliyebilirler. Genellikle, «hem iyiliğe, hem kötülüğe karşı aynı yüz kızartıcı ilgisizliği» gösterirler, ama, bankerlerin gazetelerile işbirliği edip, herhangi «iyiliği», meselâ, faşizmi sağlık verir, herhangi bir «kötülüğü», meselâ, komünizmi suçlıyabilirler.

Patronlar bunları az çok iyi beslerler, şu kumandayı verirler: «Ee, haydi bakalım, çocuklar! Bana herkesin inanacağı bir takım fikirler uydurun!» Bunlar da itaat edip Sovyetler Birliğinde efendi olan emekçi halkın, sırtlarına bankerleri ve fabrikacılarile birlikte ya bir çar ya da bir parlamento yüklensin diye yanıp tutuştuğunu uydururlar; dövülmeyince sıkılan bir insan ırkı yaşadığını, bu insanlarda Dostoyevski'nin ispat ettiği şekilde bir ıztırap ve çile aşkının geliştiğini, vücutlarında kan çıbanı çıktıkça daha rahatladıklarını, insanı şaşırtacak bir sabır ve tahammül gösterdiklerini ispat etmeğe çalışırlar. Peki, ama, böyle oldukları ispat edilmek istenen bu insanlar, Sovyetler Bir-

liğine yabancı müdahelesi sırasında, askerlik sanatının uzmanları bilgin generaller tarafından idare edilen ordulara ve Avrupa burjuvazisinin askerî birliklerine dört yıl nasıl olmuş ta sabır ve gayretle karşı gelmişler? Sovyetler Birliğindeki halkın ıztırap ve sabır aşkını ispat etmek için, zaten, arabulucular da bu olayı sanırım ki hiç hatırlatmazlar.

Bunlar Sovyet Rusya'ya ait yavan, budalaca ve iğrenç fıkracıklar anlatmasını pek severler. Çoğu okuma yazma bilmiyen 162 milyon insanın harekete getirildiği bir memlekette türlü acaiplikler olacağını kim kabul etmez?

Oysa, bu 162 milyon insan, büyük bir cesaretle ileri atılıp, yeni, sosyalist bir toplumu kurmağa azmetmişlerdir. Bu insanlardan önce hiç kimse böyle bir işe girişmemişti: kendilerine bu konuda bilgi verecek kimse yok, elemeği yok. Durum öyle ki, budalaca fıkralar uydurmak için binlerce sebep var.

Oysa, böyle yüzlerce, binlerce fıkra uydurulsa da, tarihî oluşumun gelişmesini birazcık olsun durdurmak mümkün değildir. Ama, kalem haydutları, burjuva gazetelerin dolandırıcıları fıkranın tarihin akışını yalnız bozmakla kalmayıp, durdurmağa kadar da vardığını patronlarına ispat etmek zorundadırlar. Benim bu konudaki fikrim şudur: Fıkra nükteli ise, tarihi güzelleştirir; tıpkı sanat eseri bir minyatürün eski bir vekayinamenin sayfalarını süslemesi gibi. Fıkra iğrenç, yavan ve budalaca ise, söyliyeni de, anlatanı da, muhakkak ki, iğrenç bir insandır.

⁂

Pravda gazetesi 254 üncü sayısında «İnkılâpçı nazariye olmadıkça, inkılâpçı eylem olmaz» adlı bir makale yayınladı. Bu, doğrudur, ve bunu türlü şekillerde, sık sık tekrarlamakta büyük fayda vardır. Saf kimselerin, ya da

belki de kendilerini saf gibi gösteren kimselerin düşündükleri gibi, inkılâpçı nazariyenin «zekâ» ile de, «yaşamak sıkıntısı» ile de yaratılmadığı gösterilmiş olsaydı, makale daha büyük bir eğitici etki yapar, daha da kandırıcı olurdu. Saf kimselere hatırlatılmalıdır ki, inkılâpçı leninci nazariye hayatın, tarihî eylemin, emeğin eyleminin olaylarına dayanmaktadır; bu nazariyenin kökleri yeryüzünün derinliklerine, kapitalizmin demir çemberinden kurtulmak için uzun yıllar mücadele eden emekçi halkın tarihi içine kök salmıştır. Bu basit hakikatı kitaplardan öğrenenler bu nazariyeyi benimsemenin kolay olduğunu söylerler. Ama, basit fikirler en doğru fikirlerdir, bu sebeple, en güç olan fikirlerdir. İnsanın beyni bir sürü acaip, yalan yanlış, ama güzel ve kurnazlıklarile insanın aklını çelen kelimelerle çok ustaca süslenmiş fikirlerle tıka basa doludur. Bir atasözü: «Kirli paslı elbise deriye yapışır» der.

Sosyal İnkılâp fikri gayet basit bir fikirdir, anlattığı hakikat ta tamamile açık olan bir hakikattır. Ama, yüzyıllarca parlak ve çınlıyan cümlelere ustaca sarılmış olan hayvanî küçük burjuva ferdiyetçiliğinin peşin hükümleri içinde yetişmiş emekçi kitlelerinin şuuruna bu fikir iyice girmeli ve yerleşmelidir. Fazla olarak, tanrıya inanılmaz, ve tabiî —atalarımızın, analarımızın, babalarımızın alıştıkları gibi— hayat, kilisenin tasavvur ettiği gibi, yani yanlış bir şekilde tasavvur edilemez.

Sıkı ve sert bir çalışmaya, elle çalışmaya tâbi tutulan insanlar binlerce yıl her şeyi yapmak kudretinde olan «kader» fikri ile eğitilmişlerdi. Emeklerile efendilerinin sosyal hayat şekillerini durmadan değiştiren ve kültürünü yaratan bu insanlar oldukları halde, bunlara hayat karşısında eylemsiz kalmak ve hayata boyun eğmek öğretilmişti. Kendilerini bu kölelikten ve bu sefaletten kurtarmasını başaran birkaç eylemli kişi, halk kitlelerine nispetle, bu kitlenin emeğinin mahsullerini gaspeden insanlar arasında yer

almışlardı. Bu gaspedenlerin, hayatı kurnaz olanlar, hayasız olanlar, bunun sonucu olarak ta zenginler yaratır, diye inanmaları için bir çok sebepler vardı. Halk kitlelerinde zenginlikleri dağıtan bir tanrının var olduğu inancını kuvvetlendirmişlerdi. Kiliseye dayanmıyan hiç bir diktatör bulunmadığı gibi, zenginlerin işçi halk üstünde diktatörlük etmesine geçmişte yardım etmemiş, bugün de etmiyen bir din gösterilemez.

Bütün bunlar bugün milyonlarca işçi tarafından biliniyor, ama, yine de öyleyken, bütün işçilerce bilinmiyor. Sovyetler Birliğinde ne inkılâpçı nazariyenin gelişme tarihi, ne de bu nazariyeyi doğuran olaylar hakkında gayet aydın bir fikre sahip milyonlarca çalışan genç köylü var. Bu gençlerin ziraatın en eski zamanlardan bugüne kadarki gelişme tarihini, dar kafalıların kanlı ve iğrenç eyleminin tarihini bilmeleri lâzımdır. Gençlerimizin **Fabrikaların tarihi**'ni, **İç savaşın tarihi**'ni ve inkılâpçı nazariyenin dar kafalıların kanlı ve iğrenç eylemine karşı kazandığı ilk büyük zaferin tarihini bilmeleri lâzımdır. Yine gençlerimizin canlı gerçeğin, yani kahramanca çalışmaların tarihini bilmeleri lâzımdır. Gençler arasında: «Bütün bunlar neye yarar?» sorusunu soranlar bulunduğuna göre, bunların gerçeğin sert ve hızlı gidişini anlamadıkları anlaşılıyor.

∴

«Bütün bunlar neye yarar?» sorusu bana iki defa aynen bu şekilde, on defa da daha belirsiz bir şekilde soruldu. Bu soruyu soran gençler iki guruba ayrılabilir.

Birinci guruptakiler, «ideoloji» den bıkanlar ve, içlerinden birinin bana yazdığı mektupta dediği gibi:

> **«Tarlalarda çivi yerine ot bitmesini, köylü erkeğin traktörü değil, köylü kadını kucaklamasını»**

arzu edenlerdir.

İkinci gurup dehalarına güvenenler ve:

> **«İhtiyar olduğunuz için bizi incelemeğe davet ettiğiniz geçmişe, sizce sevilen, bizce bilinmiyen bir duygu ile bağlanılan geçmişe hiç dayanamaksızın, günün bütün meselelerini tamamile halledebilecek kabiliyette»**

olduklarına inananlardır.

Bu gurupta bir delikanlı var ki, edebiyatı olmıyan bir dili Rus dilinden üstün tutup, şöyle muhakeme ediyor:

> **«Okumanın her zaman faydalı olduğunu ve hayatın lüzumsuz olayları hakkında bilgi toplamanın bir alışkanlık olmadığını bana ispat etmeleri lâzım».**

Genç olduğundan şüphe ettiğim, adını vermiyen çok öfkeli birisi şöyle diyor:

> **«Siz bir sanatçı değilsiniz, bir öğreticisiniz ve bir ihtiyarsınız; oysa, ihtiyarlar haris olurlar, ve hayatı kapıcılar ve okuyup yazması olmıyan aşçı kadınlar tarafından idare edilen bir memlekette kendilerini dinliyecek hiç bir insan bulunmadığı zaman bile ders vermesini severler.»**

Fikirlerini bana açıkça yazan bu genç okurların düşüncelerine ben de şunu ekliyeceğim: Şu günlerde on kapiğe satılan küçük bir kitap okudum, bir profesörle bir öğrenci arasında geçen bir tartışmayı anlatıyor. Profesör ispat etmeğe çalışıyor ki, ilmi hızla ve başarı ile ileri götür-

mek istiyorsak, insanlığın bütn tecrübesini, insanlığın fikrî ilerlemesinin bütün tarihini bilmek, sindirmek zorundayız. Öğrenci buna itiraz ediyor. Şöyle diyor: Hızla akıp giden hayat için, kalkınma işleri için, daha önceden hazırlanmış formülleri bilmek, teknik bir repertuvara sahip olmak yeter; «ilmî düşüncenin derinliklerini bilmeğe ve öğrenmeğe gelince, bu işi daha sonraya, okumak için çok boş vakit bulunduğu bir zamana bırakmalıdır». Ne yazık ki, profesör de öğrenci ile ayni düşüncededir ve bu geçebilir diye gence uydurma iyi bir not veriyor. Ve bir çok sorumluluklarla dolu bir görevi, yarım yamalak öğretim gördüğü için her şeyi berbat edecek ve devlete zarar verecek bir gencin eline emanet ediyor.

«Haris ihtiyar» adı bana yeni verilmiş bir ad değildir. Göçmenlerin yabancı memleketlerde çıkardıkları gazeteler bana bu adı takalı çok oldu. Öğretici adımın ise, nerdeyse otuz yıllık bir geçmişi var. İhtiyar olmak benim işlemediğim bir hatadır. Fikrimce, ihtiyarlık bir suç değildir, olsa olsa kurtulmamız mümkün olmıyan can sıkıcı büyük bir şey. Hemen şunu da söyliyeyim ki, ihtiyar takımına özel bir muhabbet beslediğim yok. Çünkü, gençliğimdenberi gayet iyi bilirim ki, bir çok insanlar ihtiyarlayınca, saçları ağarıp, sıkıcı bir «bilgeliğe» ererler, zekâları müsamahasız hale gelir, çekilmez bir otorite düşkünlüğü edinir, fikirleri ispatsız tenkitsiz birer mütearife olarak kabul edilsin ister.

Deha sahibi gençler kendilerindeki aşırı tenkit eğilimine uymak maksadile böyle söylediğimi sanabilirler. Hiç te değil. Dövüşü kolaylaştırmak ve bu gençleri bütün kuvvetimle tokatlamak için böyle söylüyorum. Gayet iyi bilirim ki, kendilerini birer kartal sanan horozlar ancak yerden birkaç karış yükseğe kadar havalanabilirler. Ama, yerden bir karış yükselmek için kendi kulaklarını çekmeğe

kalkışan bazı gençlerin bu faydasız teşebbüslerine susarak cesaret vermek neye yarar?

Benim «geçmişi sevgili» bulduğumu sanmak saçmadır. Öyle olsaydı: «Benden sonra, isterse kıyamet kopsun» prensibine göre yaşar, ve bana edebiyatçı mükellefliklerinden başka, hayatın bütün bulaşıcı hastalıklarını, bütün çamurunu ve pisliğini silip süpürmek gibi bir sağlık memuru çalışmasını yükliyen saftan başka bir safta çalışırdım.

Bana imzasız mektup gönderen okuyucumun roman ve hikâye yazan bir kimseye sözüm ona yakışmaz ve zararlı saydığı bu öğreticilik işine, bu eğitmen eylemine olan eğilimimi ben işte bu sağlık memuru çalışmasına borçluyum. Ben öğretici olmıyan sana tanımıyorum, öğreticilik işinin okuyucunun muhayyilesi, aklı ve iradesi üstünde sanat tarafından yapılan etkiyi azaltabileceği düşüncesinde de değilim.

Bana bütün ömrümce öğretildi, halâ da öğretilmektedir. Ustalarım Shakespear ile Cervantès, August Bebel ile Bismarck, Leon Tolstoy ile Vladimir Lenin, Schopenhauer ile Meçnikof, Flaubert ile Darwin, Stendhal ile Haeckel'dir. Karl Marx ta, İncil de bana çok şey öğretti. Kropotkin, Stirner gibi anarşistlerden, «Kilise babaları» ndan da öğrendiğim şeyler oldu. Şuurlu hayatımın elli yılını aralarında geçirdiğim doğramacılar, çobanlar, fabrika işçileri ve daha başka kimseler için de ayni şeyi söyliyebilirim. Rus folkloruna neler borçlu olduğumu da herkes bilir. Bitirip çıktığım okulda bana zararlı şeyler öğretildiğini görmedim. Lenin ile çömezlerinden halâ bir çok şeyler öğrenmeğe devam ederken pek fazla bilgili olmıyan udarniklerimizden ve çok bilgili olan Spengler'den bir şeyler öğrendim. Mektup gönderen okuyucularım da bana bazı şeyler öğretiyorlar. Hasılı, çeşitli ilimler öğreten bu kursa «devam» etmeğe ben «gerçeğin okulunda çıraklık» adını vereceğim.

Öğretme hakkımın yeteri kadar sağlam bir temele dayandığını söyliyeceğim.

Mektup gönderen okuyuculardan bazıları bana «Eline bastonu al, heybeyi sırtına vur, biraz yaya yürü, etrafında olup bitenlere bir iyi bak...» diye öğüt veriyorlar. Okuyucularımın bu dediklerini hiç yapmıyacağım; çünkü, gezmelerle uğraşacak vaktim yok. Vaktile, epey gezip dolaştım, köylülerin bir zamanlar nasıl bir zından ve sefalet hayatı yaşadıklarını gayet iyi bilirim. Bundan elli yıl önce, mujiğin tarlasını kara sabanla sürdüğünü, minicik kazancını elinden almak için yüz elin uzandığını, bir çok patron olduğu halde, bir tek eğitmen olmadığını, mujiğin de binlerce yıl hiç bir şey öğrenmeden yaşadığını bilirim.

Bugün komünist işçi denilen harikulâde bir eğitmen var. Kara sabanı atıp traktörü getiren, orak ile kosayı atıp biçer-döveri getiren odur. Köylüleri ezici çalışmadan, sefaletten, bunların aklını her türlü batıl inançların karanlıkları içinde, ruhu söndüren ezici bir cahillik içinde tutan «toprağın yüzyıllık gücü» nden kurtaran odur. Öğretimin köylüler arasında nasıl hızla yayıldığını, öğretimle birlikte köylülerin insan haysiyetine, kollektifçiliğin hakikatını iyice anlamağa, bu hakikatın şuuruna kavuştuklarını bilirim.

Elbette ki, içinde «ucube bulunmıyan aile olmaz». Hele bizim aile gibi çok kalabalık, 162 milyon nüfuslu bir ailede ucubelerin daha da çok olmasından daha tabiî bir şey olamaz. Ucubelerin izzetinefisleri vardır, alıngandırlar. Ucube kendine müstesna bir varlık gözü ile bakar; söylemeğe ne haçet, ucubenin biri olduğuna göre, kendine böyle bir değer biçeceği meydanda.

*

Zekânın bu acaipliğinin temelini zihnin gevşekliğinde, hışırlığında, okumak ve öğrenmek istemiyen, kendini be-

ğenen ya da manasız bilgilerle tatmin olunan ruhun bu garip halinde aramalıdır. Bu acaipliğe, genel olarak, bir kelime ile «budalalık» adı verilir.

Meselâ, bu kendini beğenmişlerden biri bakın neler yazıyor: «Şayet gerçek benim yaratıcı çalışmama aykırı ise, bu gerçeği inkâr etmek hakkımdır. İnsan acaip bir varlıktır, diyen Dostoyevski'dir galiba. Doğru. Ben de muhayyilemi sizin vücuda getirdiğiniz Dinyeprostroy, Magnitogorok, Nijni-Novgorod, v.b. gibi bütün eserlerinizden üstün tutuyorum.» Bu derece deha sahibi bir ucubeye itiraz etmek boşunadır. Çünkü, bütün fantezilerin temelinde gerçek bulunduğunu, kendinden önce lehte ya da aleyhte yapılmış bir şeylere dayanmadan, insanın bir şeyler icat edemiyeceğini uzvî bakımdan anlıyacak kabiliyette değildir. Hatta «insan acaip bir varlıktır» sözü de inkâr edilemez, ama, bunun için, insana evrenin küçücük bir noktasında doğup büyümüş, ve bu noktada on binlerce yıl didinip, elile çetin çalışmalar ve aklının bütün yaratıcı çabası pahasına harikulâde başarılar elde etmiş bir varlık gözü ile çok uzaktan bakmak, «evrenin derinlikleri» ni görmek ister. İnsanın elde ettiği en şaşılacak şey ilmidir; cesur eylemine dün de sınır çizilememiş, yarın da çizilemiyecek ilim. Sonra, ilim temeli üstünde doğan tekniği, hareketsiz maddenin bütün mukavemetini büyük bir kolaylıkla aşan teknik gelir. Daha sonra da, sözle, sesle, renkle, taş ve madenle ideal güzellik hayallerini, şekillerini yaratmak imkânını kendisine veren sanatı.

Böyle, bakılınca insan hakikaten acaip bir büyüklükte görünür, ve insan emeğinin tarihi, kültür eserinin tarihi tasavvur edilebilecek en acaip şeydir. Ama, bu insanı bütün enginliği ile tasavvur edebilmek için, adının insanlık olduğunu hatırlamak, tabiata karşı giriştiği mücadelenin tarihini ve bu insanlık içindeki sınıf mücadelesini bilmek lâzımdır. Oysa, yukarıda alınan parçanın sahibi soyundan

gençlerin «deha sahibi oluşları» hep kara ve koyu cahillikle birlikte olur.

İdeolojiden bıkan delikanlı şunları yazıyor:

> **Hayatta geri kaldığımdan mı, yoksa gerçekten sıyrıldığımdan mı, nedir bilmem, hakikat şu ki, Jukovski'nin çevirilerini, masallarını ve efsanelerini,** Ruslan ve Ludmila **operasını, içinde ideolojinin zerresi bulunmıyan şeyleri çok seviyorum.**

Sonra da soruyor:

> **İdeoloji ile hiç münasebeti olmıyan kitapların yayınlanmasına müsaade edilse iyi olmaz mı?**

Burjuva ailesinin temellerini koruyan **Korku** filmini zevkine uygun buluyor:

> **Düztaban ve Bastıbacağın (1) insanı her zaman güldüren buluşlarını seviyorum.**

İstermiş ki:

> **Tarlalarda çivi yerine ot bitsin, köylü erkek traktörü değil, köylü kadını kucaklasın.**

Bu mektubun ifade ettiği genel mana şu: İnsan eğlenmeli.

Bu mektubu ayni soydaki mektuplardan daha budalaca bulduğumdan ötürü anmış değilim. Sebep bu değil. Bu

---

(1) Düztaban ile Bastıbacak eski Amerikan filimlerinin iki ünlü komiği idi (Çev.)

mektuptan daha budalaca yazılmış mektuplar var. İdeolojiden bıkan genç saf görünmek istiyor, ama, aslında, hiç te saf değil. Bütün ideolojilere itiraz ettiği yok; itirazı belli, tamamile belli bir ideolojiyedir. Gencin kendisi bir ideolojiden yanadır, «insan kendini eğlendirmelidir» şiarı da aylakların ve asalakların şu eski şiarına benzer: «Başkaları çalışsın, biz eğlenmek istiyoruz.» İngiliz «Lakist okulu» nun Jukovski tarafından yapılan çevrilerini, siz de görüyorsunuz, zevkine uygun buluyor. Yaşadığı devrin dar kafalılığından ve zevksizliğinden nefret eden, lord olmasına rağmen, inkılâpçı olan Byron, «Lakist okulu» n şairleri hakkında şunları söylemişti:

Olsun, peki. Kazançlı mevkileriniz var,
Nasibinizse, şan, şeref ve zenginliktir;
Oysa, satılık fikrin değeri mi olur?
Utanç bence sizinle bir meslekten olmak:
Fikrin ne olduğundan pek haberiniz yok,
Hele şeref ve namustansa, hiç...

Daha aşağıda şöyle diyor:

Hayasızlığınızı, gizli utancınızı
Çiçekten taçların altında saklamışsınız;
Sizlere hiç haset ettiğim yok, hiç, ama hiç,
Şerefli, vicdanlı olan gitmez peşinizden.

Robert Southey, Wordsworth, Coleridge ve «Lakist okulun» öteki şairleri bakan Castlereagh'in taraftarı idiler.

Bakın, Byron, bu bakan için neler söylüyor:

Ey, hain, rezil, alçak Castlereagh!
İrlanda ırmaklarını kana boyayan sen,

Vatanının cellâdı kesildin;
İnsanları zincire vurmak istiyen alçak...

«Lakist okulu» şairlerinin küçümsenmiyecek bir tek değerleri vardır; o da, sözlü «halk» eserlerinden çıkarılmış şeyleri gayet iyi kullanmasını bilmeleridir. Edebiyat tarihçilerinin orta derece kabiliyetli birer şair saydıkları Southey, Wordsworth, Coleridge, v.b. gibi sanatçılar, böylelikle, İngiliz dilini epey zenginleştirmişlerdir. Ünlü şairimiz Puşkin'in, bu okul tarafından verilen örneğe uyarak, halk masallarından faydalanmış olması mümkündür. Ama, hem «zevk», hem de malzemeyi kullanış bakımından, Puşkin ile bu şairler arasındaki temel farka da işaret etmeyi unutmıyalım.

«Lakist okulu» şairleri **Papaz ve uşağı Balda** gibi konuları incelemezlerdi. Puşkin masalların hakikî manasını bozmadığı halde, Wordsworth ve gurubu, halk yaratmalarından «aşırı şehvet», «harikulâde şeyler» motiflerini, kilise ile kilise ikiyüzlülüğünün bu sıhhatli din dışı yaratmalara getirdiği fikirleri ve batıl inançları alırlardı. Wordsworth «akla düşman kesilmesile, hatta aklı hakir görmesile» ün salmıştı. Coleridge gençliğinde hürriyetseverdi, sonra Alman mistiği Jacob Boehme'nin çömezi kesildi, gericinin biri olup çıktı. Southey de işe radikalizm taraftarı olarak başladı, ama, sonra Byron'a ve Shelley'e karşı beslediği azılı kin ve nefretle ün saldı; sonunda da, öyle bir kültür düşmanı kesildi ki, Macaulay gibi muhafazakâr bir tarihçi bile onun **Konuşmalar** adlı eserini şiddetle tenkit etti.

Aklı «iblisce bir günah» sayan Saksonyalı köylü Luther'in akidesi bu insanların hepsine bulaşmıştı. Biliyoruz ki, Luther'in ataları yüzyıllarca küçük kilise prenslerinin, şövalyelerin, ve toprak sahibi soyluların kanlı hâkimiyeti altında yaşamışlardı.

Luther'e müteassıp akidesini ilham eden işte bu hâki-

miyetti. Luther akidesinin esası şudur: Hıristiyan olan kimse tamamile eylemsiz olmalı, hiç bir şeye karışmamalı. Diri diri derisi yüzülse bile, en küçük bir mukavemet göstermeden ıztırap çekmeli. Bu hıristiyan yeryüzüne ait her şeye karşı kayıtsızdır, ilgisizdir. Kendisini soymalarına, boğazlamalarına, işkencelere çarptırmalarına hiç ses çıkarmıyacak; çünkü, o yeryüzünde bir din kurbanıdır. Köylüler Thomas Münzer, Wender Geiler ve daha başka şeflerin idaresinde, zalimlere karşı çıktıkları zaman, Luther şövalyelere ve kilise adamlarına şöyle seslendi:

> **Kendi selâmetiniz söz konusu! Köylüleri hiç acımayıp boğazlayın, öldürün, boğun! Bunları kudurmuş köpekler gibi gebertin!**

İşçi sınıfının ideolojisinden bıkan delikanlının hoşlandığı şairler, ideolojilerinin esaslarını işte bu kaynaktan almışlardır. Şimdi de Jukovski hakkında birkaç söz söyliyeyim. Tıpkı Wordsworth ve Robert Southey gibi, Jukovski de bir «saray» şairiydi, başında çiçekten tacı vardı. Çar Nikola I in oğlu Aleksandr II nin eğitmeni idi, yazdığı bir makalede ölüm cezasının uygulanmasını savunmuş ve haklı göstermişti. Duygulu bir gericiydi; kendisi pek büyük bir şair olmamakla beraber, başkalarının eserlerini manzum olarak iyi anlatmak kabiliyetine sahipti.

İşte görülüyor ki, delikanlıyı bütün ideolojiler bıktırmıyor; anlaşıldığına göre, kötü tanıdığı belli bir ideoloji bıktırıyor. «Lakist okulu» n şiirlerini, efsaneleri, masalları sevmesini sınıf zevki ile değil de, cahilliği ile izah etmek pek mümkün. Şiirlerin, efsanelerin ve masalların da güzel sözler altında belli, hatta bazan iğrenç bir ideolojiyi gizlediklerini, belki de hamamböceklerinin, farelerin, sivrisineklerin ve bütün öteki parazitlerin bile ilkel birer «ideolojisi» olduğunu her halde henüz bilmiyor. Çünkü, meselâ, toprak

sudan daha sağlamdır, demir yenilmez, insan kanı besleyicidir, gibi tecrübe üstüne kurulmuş bazı kavramlar parazitlere has bir takım kavramlardır. İdeolojinin şekli ve tarzı üstünde düşünmesini bilmiyenler galiba yalnız ahmaklar ve budalalardır; ama, biz burada bunların sözünü edecek değiliz.

Söylemeğe hacet yok, ben eğlencelerin aleyhinde değilim. Ama, bugün içinde yaşadığımız şartları hesaba katarak, eğlenceleri biraz sınırlamak gerekir. Her şeyin bir zamanı vardır.

Bana öyle geliyor ki, insanların bir kısmı kendilerini durmak dinlemek bilmeden insanlığı gerçekten kurtaran yeni, sosyalist kültürün kurulması alanındaki çalışmaya verdikleri halde, geri kalan kısmı gerici yazarların ve emekçi halkın sınıf düşmanlarının güzelliklerile gönüllerini eğlendirecek olurlarsa, bu zıtlığın şöyle bir sonucu olur: Gönüllerini eğlendirenler, ya da kendilerini eğlenceye verenler bizim işçi gerçeğimize tamamile zararlı olurlar.

Hem sonra, ben şu fikirdeyim ki, bu gerçek, «eğlendirici» olmak bakımından, yeteri kadar ilgi çekici ve zengindir. Meselâ, Gandhi ile Mac Donald, Düztabanla Bastıbacaktan az mı gülünç? Gerçeğin hainleri, alçaklıkta, sinemanın hainlerini fersah fersah geçerler. Tekrar ediyorum ki, gerçek bütün icatlara ve fantezilere her zaman temel hizmetini görmüştür. Gerçeği sinema filmlerine bakarak değil, Çörçil, Çemberlayn, Baldvin ve bu soydan «zamanımızın daha başka kahramanları» gibi centilmenlerin yapıp ettiklerine bakarak incelemek çok daha ilgi çekici, pratik olarak çok daha faydalıdır. Çok daha faydalı ve ilgi çekicidir; çünkü, adı geçen centilmenler, siyasî haydutluğa olan meyilleri yüzünden, ideolojiden bıkmış gençlerin kafataslarını çıkıntılarla süsliyebilirler. Gençler işi gücü bırakıp kuzgunları seyre dalarlarsa, bu centilmenler bunlara da ayni şeyi yapmakta gecikmiyeceklerdir. Dilerim ki, Sovyet

vatandaşları arasında kuzgun seyretmek mesleğinden olanların sayıları az olsun. «Aydınlık devri» maddecilerinin inkılâpçı ideolojisinden «bıkmış» bir çok insanlar, XIX uncu yüzyıl başında, bu birkaç vatandaşın düşündükleri ve yazdıkları şeylerden daha iyisini düşünmüşler ve yazmışlardı. «Bıkanlar» ın o zamanlar yazdıkları şeyler İnkılâp düşmanlarının müteassıp ve dinî ideolojisinin mahsulüydü.

Tarlalarda biten çiviler konusunda söyliyecek bir şey bulamıyorum. Ben ömrümde ne böyle çivi, ne de böyle tarla gördüm. Mektubu yazan okurum herhalde şaka etmiş olacak. Köylüye gelince, bu konuda gayet inanmış ve kesin olarak söylüyorum ki, bugün de, köylü olmaktan çıkıp, kendini sosyalist ve memleketin efendisi tasavvur edince, yarın da köylü, köylü kadını hiç değişmez bir şekilde kucaklamağa devam edecek, köylü kadın da köylü erkeği ayni şekilde kucaklamaktan hiçbir zaman geri kalmıyacaktır. Bu onların karşılıklı hayatî görevleridir. Hele şükür, bunun böyle olduğunu bilmiyen de yok.

Zahitliğin ve riyazetin ideologları olan keşişler bile, kendi tecrübelerile bilirler ki, zahitlik bu görevin yerine getirilmesine hiç bir zaman engel olmaz. Bu görevden uzaklaşıp, bu uzaklaşmayı, ideoloji bakımından, ya eski Yunan kültürünün estetiğine olan eğilimlerile, ya da burjuva toplumunda bir erkeği beslemenin bir kadını beslemekten daha ucuz olduğu şeklinde basit bir olayla izah eden kulamparalarda da bu böyle. Nereye baksanız, her yerde «ideoloji» var, delikanlı. Bu ideoloji «görev» in yerine getirilmesine engel olmamış, ötedenberi nazımla nesirle, renklerle danslarla bu görevi her zaman teşvik etmiştir. Küçük burjuva gerçeği bize diyor ki, bu görev, her zaman, kadını alçalmış bir insan haline getiren pis ve iğrenç bir fuhuş şekline ve niteliğine bürünür. Sinemada «ailenin temellerini koruyan» dar kafalı adam, kendi özel

hayatında, kadını, kendini savunmak için, tabancanın ve karbon gazının hayırlı yardımına başvurmağa zorlamaktadır; bu notların baş tarafında sözünü ettiğimiz burjuva gazeteleri de, alçakça bir sadizmle, bu olayları bütün ayrıntılarile her gün dünyaya ilân ederler.

Görülüyor ki, biz bu insanlara muhabbet gösteremeyiz, ama, bunlar birer natüralist olduklarından, çok faydalı işler görürler. Bunların ataları sarhoş babasını çırçıplak soyan ve açıkgöz bir genç olan Ham'dı. Küçük burjuva gazetelerinin sütunlarını küçük burjuva toplumunun dağılışını gösteren sözlü tasvirlerle, adam öldürme, intihar, türlü türlü hırsızlık, dolandırıcılık, haydutluk hikâyelerile doldurmakla, bunlar da kendilerini dünyaya getiren sınıfın iğrenç çıplaklığını ortaya koymakla uğraşmaktadırlar. Bunların meslekleri küçük burjuva hayatının kanını, çamurunu, pisliklerini karıştırmak, eşeleyip durmaktır. Kendilerini tamamile bu işe vermişlerdir, ve Avrupa burjuva kültürünün çürüyüşünü, dağılışını gösteren en canlı renklerle çizilmiş geniş bir tablo hazırlamaktadırlar. Kendilerini yetiştiren eski kuşaklar gibi, bunlar da çürümüşlerdir, ama, faydalı bir iş görmektedirler. Çünkü, «naturalizmleri» gerçeği oldukça parlak bir şekilde aydınlatmaktadır. Bu insanların verdikleri delilleri dikkatle gözden geçirmeli, ama bu delilleri taklit etmemeli. Çünkü, bu ıvır zıvır insanların duyguları filân yoktur. Küçük burjuva hayatının facialarını sırf satılan, satın alınan ve «natüralist» e birazcık nafaka sağlıyan bir malzeme diye düşünürler.

Bizim Sovyet gerçeğimizde de eskiden kalma şeylerin türlüsü var, ama, bunlar hızla kaybolup gitmektedir. Bizde de yazı yazan özel soydan bir takım «natüralistler» var. Bunlar Ham'ın torunlarıdır, demeğe dilim varmaz. Çünkü, bazan, türlü türlü pisliklerin ve çirkinliklerin var olduğunu söylemeleri, göstermeleri, sağlığı koruma endişesinden, bunların kökünü kazımak, hayatımızdan söküp at-

mak arzusundan ileri gelmektedir. Ama, bunu yaparken, siyasî anlayışı, inceliği unutuyorlar.

Gerçeği keskin bir gözle gözlüyorlar, gördüklerini de doğru olarak anlatıyorlar, bence öyle. Ama, meselâ bakın, edebiyat işlerinden anlıyan bir yazar bir kitap yazmış; bu kitapta şöyle şeyler var:

> **Keçi sakallı adam mıntıka siyasî eğitim müdürlüğünde çalışıyordu. Geleli çok olmamış. Bu işte bir yanlışlık olacak. Çünkü, vaktile mezar bekçisiymiş.**

Bu biraz tuhaf değil mi? Söylenen şey doğru olabilir. Her yerde adam sıkıntısı çekiyoruz. Hem bir mezar bekçisi de, siyasî bakımdan, bu kitabın yazarından pek âlâ daha uyanık, daha bilgili olabilir. Oysa, işçi ve köylü iktidarının kötülüğünü istiyen yabancı natüralistler ile memleketimizdeki natüralistler bu fıkradan mutlaka bambaşka bir sonuç çıkaracaklardır. O sonuç ta şu: Sovyet Rusya'da işçi kitlesinin siyasî eğitimi bir takım mezar bekçilerine emanet edilmiştir. Fıkraya daha büyük bir acaiplik vermek için, bekçi sözü pekalâ mezarcı haline getirilebilir. Paris'te, Berlin'de, Prag'da, Sofya'da, Belgrad'ta oturan kimseler ve bizim eski göçmenler Sovyet yazarının bu sözlerile avunacaklar, birbirlerine telefon edip, bağıracaklar: «Mezarcılar hikâyesini okudunuz mu? Ha, ha, ne tuhaf değil mi?» diyeceklerdir.

Yazarlarımızın yazdıkları kitaplarda bu fıkralara çok rastlıyorum, ama, bunları burada tekrarlıyacak değilim. Çünkü, küçük burjuvaların hoşuna gidecek ve aşağılık umutlarını canlandıracak bir takım hakikatları anlatarak bu adamları eğlendirmek istemem.

Beni son derece ilgilendiren bir mesele var. Yazarlarımızdaki bu küçük burjuvaların hoşuna gidecek «hakikat-

lar» anlatmak eğilimi nerden geliyor? Bu «hakikat» bu yazarların sınıf eserlerinden doğmuş bir sonuçtur. Âdeta tamamile kötümser fıkraları bir araya toplamış bir yazarın eseri üstünde kendisile görüşmüştüm. Eserin kahramanı kendine yeteri kadar çınlıyan bir ad bulamamanın azabını çekiyordu. Yazara sordum: Semkof adlı sersemin biri, çalışacak, okuyacak yerde, Semyokom mu olsun, Sumrakof mu olsun, yoksa Sumarkof mu, diye geveleyip durması niçin bir okuyucu olan beni ilgilendirsin? Yazarın bana verdiği cevap şu: «Hareketsizlik içinde olan, kendi içine kapanan, tıpkı sizin gibi, kendi kendine gelişen insanları ben pek severim.»

Pek acaip bir fıkra bu. Çünkü, eserin müsveddesindeki haşin natüralizm, yazarın açık, ciddî ve kasvetli romantizmile hiç bağdaşmıyor. Bu romantizmi yazar sözlerile son derece güzel ifade etmesine rağmen, bu romantizm onun içinden doğacak yerde, derisine dikilmiş gibidir. Çoğu zaman, bana öyle gelir ki, genç yazarlarımız gerçeğin okulunda bilgi edineceklerine, Friedrich Schlegel'den bir şeyler öğrenmektedirler. Bu Schlegel, bundan 132 yıl önce, insanın «Ben» inin hakikî tatmini canlı eylemde değil, eylemsizliğin kutsal sanatında, her türlü faaliyetin yokluğunda bulduğunu vaaz etmişti, «Kendinden hoşnut» olarak yaşadı, «nebata benzedikçe, daha memnun oldu».

Bu en halis eylemsiz romantizm XIX uncu ve XX inci yüzyıllarda bir çok defalar ele alındı. Çoğu zaman da, J. - K. Huymans'ın **Tersine** adlı eserinde, o çok övülen Walt Whitman'da, hele o çekilmez geveze Marcel Proust'ta olduğu gibi, bir çok acaip şekillerde genç edebiyatçılarımızın pek önemli olmıyan bir kısmı tarafından eylemsiz romantizme karşı gösterilen bu büyük rağbetin eylemli, inkılâpçı romantizme olan heyecanlı eğilimlerinden ileri gelmesi pek mümkündür; bizim gerçeğimiz bu inkılâpçı ro-

mantizm bakımından pek zengindir; yine bu romantizm, gençliğimizin çalışmalarına kök saldığı gibi, «efsane» yaratmaz, emekçi halkın evrensel kurtuluş eserini tamamlar. Biraz yukarıda söylediğim gibi, gençlerin eski hayatın çirkinliklerini ve acaipliklerini, bu hayattan nefret ettikleri için, bir sağlık koruması endişesile, inkılâpçı romantizmi, eylemli romantizmi benimsemelerini engelliyen her şeyi ortadan kaldırmak arzusu ile ortaya dökmüş olmaları da pek mümkündür. Ama, kendi sınıf şuurunu geliştirip derinleştirerek, kendi siyasî eğitimini yaparak ancak bu romantizm kazanılabilir. «Bütün bunlar neye yarar?» sorusu ancak bu şartla ortadan kalkmış olur. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğindeki diktatör sınıfın güttüğü hedefin ne olduğunu genç insan işte o zaman anlıyacaktır. Bu hedef asıl en büyük ve en aydın olan hakikat, bütün dünyadaki emekçi halkın uzun zamandanberi hayal ettiği hakikattır. Uzlaştırılması mümkün olmıyan sınıf zıtlıklarının kanı, çamuru, yalanı, boğucu karanlığı içine dalmış olan hayatı ancak bu hakikat kurtarabilir.

Ama, dar kafalının kötü ve yavan «hakikatı» daha ölmemiştir. Yaşıyor, işçi sınıfının inkılâpçı ideolojisinden bıkan insanların dimağları üstünde etki yapıyor. Ham torunlarının, «natüralistler» in, «usta kalem hırsızları» nın, bankerler tarafından para ile tutulmuş adamların, genellikle «İsterse, benden sonra kıyamet kopsun» prensibine uyarak yaşıyan ıvır zıvır adamların Sovyetler Birliğine ve sosyalizme iftira etmek için kullandıkları hakikat dar kafalının işte bu çirkin ve yavan hakikatıdır. «Sanayileşme», «Beş yıllık plân», «Magnitostroy», «Dinyeprostroy» diyorlar. Moskova nehri ile Volga'yı birleştiriyorsunuz, diyorlar, ama sizde siyasî eğitimi yöneten mezar bekçisinin biridir. Filânca yazar, kahramanlarına Oka nehri üstünde yolculuk ettirdiğini unutup, Volga nehri üstünde geçirilen bir

geceyi tasvir etmiş. Okul öğretmeni falanca hanım üç aydır maaş almamış. Okurovo şehrindeki kooperatif üyeleri kurbağa yemişler. Çelikten binalar, traktörler yapıyorsunuz, fabrikada her mamulün parçalarını ayrı işçilere yaptırıp sonra birleştirmesini pek alâ beceriyorsunuz, ama, dikiş iğnesi, firkete ara bakalım bulabilir misin? Hey Allahın belâları, siz nesiniz? v.b. Bunların hepsi de doğru. Ama, elden ne gelir? Viladivostok'tan Odesa'ya, Erivan'a, Murmansk'a, Taşkent'e kadar yayılan topraklar üstünde bu hakikata halâ yeteri kadar raslamak mümkündür. Bu hatalar birden ortadan kaldırılamaz. Böyle olmakla beraber, bu hatalardan yavaş yavaş sıyrılıyoruz. Kendimizi toparladığımız zaman, hiç bir güçlük karşısında irkilmiyeceğiz. Düşmanlarımız fıkra halinde anlatılan bu hakikatla suratımıza «bir güzel tokat attıklarını» sanıyorlar. Düşmanlarımızı boş hayallerin kalın sisleri içinde bırakıp, bu yavan fıkraların sayısını azaltmağa bakalım. Dar kafalıyı, hoşuna gitse de, çamurla bile beslememeli. Bu önemli hakikatı anladığımız gün, bu fıkraların sayısı çarçabuk azalacaktır. O hakikat ta şudur: Hepimiz yaptığımızın hesabını memleket karşısında vermeliyiz. Sovyetler Birliği çapında bir sosyalist sorumluluk ve tesanüt duygusunu kendimizde geliştirmenin artık zamanı gelmiştir. Bu duygu ile birlikte, kendimizde siyasî anlayışı ve inceliği de geliştirmeliyiz. Hayatta ve edebiyatta fıkralar düzmekten bizi ancak bu anlayış kurtarır; dar kafalının bizde de canlı bir şekilde yaşadığının delillerini vererek bu dar kafalıyı avutmaktan bizi yine bu anlayış kurtarır.

«Ruhu hiç sosyaliste benzemediği halde, yüzü sosyaliste benziyen» insandan daha kötü bir şey olamaz. Bugün kurmakta olduğumuz gelecek bize kuvvetli ve cömert elini uzatmıştır. Çok şeyler yaptık. Eğer biraz daha gayret edersek, Sovyetler Birliğindeki büyük diktatör, yani işçi

sınıfı, sınıf düşmanlarımızın perişan kuvvetleri tarafından kurulacak hiç bir ittifakın yenemiyeceği bir kuvvet haline gelecektir.

1931

BİR AYDINA CEVAP

Gönderdiğiniz mektupta diyorsunuz ki:

> **Avrupalı aydınların çoğu vatansız bir takım insanlar olduklarını anlamağa başlıyorlar, Rusya'daki hayata karşı duyduğumuz ilgi de artıyor, ama, Sovyetler Birliğinde olup bitenleri anlamıyoruz.**

Sovyetler Birliğinde iyice teşkilâtlanmış emek kuvvetlerinin azim ve iradesi ile tabiat kuvvetleri ve özü sınıf devletinde zulümle geçen yüzyıllar tarafından eğitilmiş ferdin içgüdüden gelme bir anarşitciliğinden başka bir şey olmıyan insanın «tabiî kuvvetleri» arasındaki mücadele sürüp gitmektedir. Bu mücadele Sovyetler Birliğindeki günlük hayatın belli başlı yönünü teşkil eder. Eski Rusya'daki inkılâpçı oluşum ile kültür oluşumunun derin manası, ancak, buna kültür ve kültür yaratması uğrunda girişilmiş bir mücadele gözü ile bakıldığı zaman anlaşılabilir.

Siz Batılıların Sovyetler Birliği halkları hakkında, kendilerine bütün dünyaca kabul edilmesi gereken bir kül-

türün temsilcileri diye bakan insanlara yakıştıramadığım bir görüşünüz var; çünkü, bu görüş, tüccarın müşteri, alacaklının borçlu hakkındaki görüşüdür. Çarlık Rusya'sının sizden borç para aldığını ve size derin derin düşünmesini öğrettiğini hatırlıyorsunuz, ama, unutuyorsunuz ki, alınan bu borç paralar sanayicilerinize ve tüccarlarınıza pek büyük kazançlar getirmiş, XIX uncu ve XX inci yüzyıllardaki Rus ilmi Avrupa'nın ilmî çalışmalarına büyük ölçüde katılmış, sanat yaratmanız göze batacak ve insanı üzecek kadar tükenince, şimdi de ancak Rus sanatının kuvvetleri, fikirleri ve getirdiği hayaller sayesinde yaşıyorsunuz. Rus ilmi gibi, Rus mujiğinin ve edebiyatının da çoktanberidir bütün kültür dünyasının malı olduğunu inkâr edemezsiniz. Avrupa'nın yüzyıllarca çabalıyarak eriştiği fikrî yaratma seviyesine yüz yılda erişmesini bilen bir halk, şimdi hür bir şekilde yaratmak imkânlarına kavuşmuş bu halk, Avrupa aydınlarının kendisine gösterdikleri ilgiden daha ciddî bir ilgi görmeğe lâyıktır.

Burjuva Avrupa ile Sovyetler Birliği halkları tarafından güdülen amaçlar arasındaki farklar meselesini ciddî bir şekilde ortaya koymanızın artık tam zamanı değil mi? Şurası muhakkak ki, Avrupa'nın siyasî şefleri genellikle «millet» in menfaatlarına hizmet etmezler, yalnız birbirlerinin gözünü çıkarmağa çalışan kapitalist gurupların menfaatlarına hizmet ederler. Sosyal tabakalar arasındaki bu esnafça düşmanlık «milletler» karşıstnda bir sorumluluk duymamış, 1914 - 1918 savaşında olduğu gibi, insanların birbirlerini bogazlamalarına, insanlık aleyhinde bir çok korkunç cinayetler işlenmesine sebep olmuştur. Ayrıca, milletleri birbirine güvenemez hale getirmiş, Avrupayı bir çok silâhlı saflara ayırmış, büyük çapta öldürücü maddeler istihsal etmek için sayısız insan gücünü, altını ve demiri çar çur etmiştir. Kapitalistler arasındaki bu düşmanlık, insanların vücut kuvvetlerini tüketmek suretile, zihnî kuv-

vetlerin gelişmesini de zayıflatan dünya iktisadî buhranı ile daha da şiddetlenmiştir. Bu vahşi ve canavarca düşmanlık insanların yeniden birbirlerini boğazlamağa hazırlanmalarına doğru yol almaktadır. Bütün bunlar niçin, ne adına yapılıyor? sorusunu kendinize sorunuz. Genellikle, bu ağır endişelerden ve hayat karşısındaki vurdum duymazlığınızdan samimî olarak sıyrılmak arzusunda iseniz, kendinizi boş lâflara kaptırmadan, sosyal neviden olan en basit soruları kendinize sorunuz. Kapitalizmin yaşama hedeflerinin neler olduğu, daha doğrusu, yaşamasının suçlu niteliğinin ne olduğu üstünde ciddî olarak düşününüz.

«Bütün insanlık için su götürmez bir önem taşıyan» kültürü siz aydınlar da seversiniz, öyle değil mi? Oysa, bunca sevip bel bağladığınız bu kültür, Avrupa'da, kapitalizm tarafından her gün gözlerinizin önünde mahvedilmektedir. Kapitalizm insanlık dışı ve hayasız siyaseti ile Avrupa kültürüne düşman bir ordu yaratıyor, o muhakkak. Bu vahşi ve canavar insanlar «kültürü» kara ve sarı insanların oturdukları kıtalarda kendilerine benzer binlerce insanı eğitiyorsa da, unutmamalı ki, bu kıtalarda soyup soğana çevrilmiş ve yoksul daha yüz milyonlarca insan vardır. Hintli, Çinli, Annamlı toplar önünde başını eğiyor, ama, bunu Avrupa kültürüne hayran olduğundan ötürü yapmıyor. Bu insanlar Sovyetler Birliğinde hem şekilce, hem de manaca yepyeni bir kültür kurulduğunu anlamağa başlamışlardır.

Kitaplarınızda, makalelerinizde «Doğuda puta tapan ve vahşi insanlar yaşamaktadır» diye yazıyorsunuz, bu vahşiliği ispat etmek için de kadının Doğudaki durumunu anlatıyorsunuz. Bu vahşiler üstünde biraz duralım.

Avrupa'daki müzikli eğlence yerlerinin sahnelerinde bize onlarca, yüzlerce çıplak kadın seyrettirirler. Peki ama, çıplak kadın vücudu ile halk karşısında oynanan bu oyunun Avrupalı aydınların anneleri, karıları, kızkardeş-

leri tarafından itirazlarla, protestolarla karşılanacağını düşünmüyor musunuz? Bu hayasızca oyunu ben «ahlâkî» bakımdan ele almıyorum, asıl sosyal biyoloji ve sağlık bakımından ele alıyorum. Bu çok kötü ve iğrenç oyun, bence, Avrupa burjuvazisinin vahşiliğini ve iyice çürüdüğünü gösteren su götürmez bir delildir. Ben şu fikirdeyim ki, aile hayatının pahalı oluşu ile izah edilen kulamparalığın ve zürefalığın hızla gelişmesi kadına edilen bu genel ve tiksindirici hakaret yüzünden daha da hızlandırılmaktadır. Avrupa burjuvazisinde gittikçe artan vahşilik alâmetleri, Doğudaki vahşilerin sözünü etmenize hak verdirmiyecek kadar çoktur. Sovyetler Birliğine katılan Doğu halklarından köylüler hakiki kültürün değerini ve kadının hayatta oynadığı rolün büyük önemini anlamasını tamamile öğrenmişlerdir. Daha şimdiden Sovyet teşkilâtlarını kurmuş olan Çinli işçiler ve köylüler de bu önemi anlamaktadırlar. Hintliler de öyle. Dünyamızın bütün emekçi halkı kurtuluşa giden yolun hangisi olduğunu pek yakında anlıyacaktır. Bütün dünyanın bugün giriştiği mücadele, zaten, asıl bu kurtuluş uğrunda girişilmiş olan mücadeledir.

Petrol, demir, silâhlanma için, milyonlarca insanın hayatına mal olacak yeni bir boğazlaşma için, azınlığın çoğunluğu siyasî ve iktisadî bakımdan ezmesi hakkını elde etmek için kapitalist dünyada bugün girişilmiş amansız bir mücadele var. Budalaca bir para kazanma hırsile vahşi hale gelmiş bir avuç insan tarafından tertiplenen bu hayasızca, alçakça, canice mücadele, yeryüzünde gelmiş geçmiş bütün kiliselerin en yalancısı ve canisi olan hıristiyan kilisesi tarafından da taktis edilmiştir. Avrupa aydınlarının övündükleri ve kendilerine pek pahalıya mal olan «ümanizma» yı bu mücadele tamamile mahvetmiş ve öldürmüştür. Hâkim sınıfların hayasızlıkları yüzünden bütün dünyada yaratılan facialarla dolu XX inci yüzyılda bu derece açıkça gösterdikleri zaafı ve hayat karşısında

bu derece hayasızca gösterdikleri ilgisizliği aydınlar tarihin hiç bir devrinde göstermemişlerdir. Aydınların siyasetteki duyguları ve düşünceleri, satın alınabilecek her şeyin ticaretini yaptıklarından dolayı, sonunda halkın enerjisini de ticaret haline getirmiş kapitalist gurupların her dediklerini yapan bir takım macera adamları tarafından evirilip çevirilmiştir. Burada, «halk» sözü ile yalnız işçileri ve köylüleri kast etmekle kalmıyorum, ayni zamanda, genellikle küçük memurları ve sermayenin «müstahdem» ordusunu, cansız burjuva toplumunun döküntüleri üstünde halâ göze batar renkli bir parça gibi duran aydınları da kast ediyorum.

∴

«İnsanla ilgili bir şeyler» araştırmak gibi boş bir takım uğraşlara sürüklenen ayrı dillerdeki aydınlar millet ve sınıf peşin hükümleri duvarının ardından birbirlerini gözlüyorlar. Onun içindir ki, komşularında gördükleri kusurlar ve kötülükler kendilerini bunlardaki üstünlüklerden daha çok ilgilendiriyor. Birbirlerile öyle sık sık dövüşüyorlar ki, içlerinden kimin daha çok, kimin daha az dayak yediğini ve bu sebeple saygı gösterilmeğe lâyık olduğunu bilemiyorlar. Kapitalizm bunlara birbirlerinden kuşkulanmayı aşılamıştır, bu duygu üstünde ustaca oynamasını da biliyor.

Aydınlar Ekim 1917 İnkılâbının manasını anlamamışlardır, 1918 - 1921 de kapitalistlerin bu İnkılâba canice ve kanlı bir şekilde müdahalelerini protesto edecek kuvveti de, azmi de kendilerinde bulamamışlardır. Sovyetler Birliğinde iktidar, suikast teşebbüslerine katılmış çarlık taraftarı bir profesörü yakaladığı zaman, protestoda bulunmuşlar, ama, kendi kapitalizmleri Hindi Çinî, Hindistan ve Afrika halklarına zorbalık ettiklerinde kıllarını bile kıpır-

datmamışlardır. Sovyetler Birliğinde kırk elli iğrenç cani kurşuna dizilecek olsa, bu ne canavarlık, diye çığlığı basarlar, ama, Hindistan'daki, Annam'daki binlerce masum insan topla ve mitralyözle öldürüldü mü, «insanoğlu» aydınlar tevazu gösterip susarlar. Sovyetler Birliğindeki eylemli kuvvetlerin on üç yıl çalışıp didinerek elde ettikleri sonuçları bugüne kadar bir türlü değerlendirememişlerdir. Siyaset adamları Parlamentolarda ve gazetelerde aydınlara şu fikri aşılamaktadırlar: Sovyetler Birliğinde iktidarın yaptığı bir tek şey eski «dünya» yı yıkmaktır. Aydınlar da bunun böyle olduğuna inanırlar.

Oysa, Sovyetler Birliğindeki emekçi halk insanlık kültüründe en iyi ve en değerli ne varsa hepsini hızla benimsemektedir, bu benimseme oluşumu da kendi değerlerinin gelişmesi oluşumu ile atbaşı gitmektedir. Eski dünyayı elbette ki yıkıyoruz; çünkü, insanları fikrî gelişmelerini sınırlıyan türlü kısıtlamalardan kurtarmak, hem dinî, millî fikirlerin, sınıf fikirlerinin, hem de batıl inançların zındanından kurtarmak şarttır. Sovyetler Birliğindeki kültür oluşumunun hedefi dünyadaki bütün insanları tek bir bütün halinde birleştirmektir. İnsanlık tarihinin gidişi bu birleşmeye işaret etmekte, bu birleşmeyi emretmektedir. Bu birleşme sadece millî bir rönesansın başlangıcı olmakla kalmaz, ayni zamanda, dünya rönesansının da başlangıcıdır. Campenella, Thomas Morus, Saint-Simon, Fourier gibi kimseler teknik verilerin bulunmadığı bir devirde daha o zamandan bu rönesansı hayal etmişlerdi. Bu hayalin hakikat haline gelmesi için lüzumlu sanayi imkânları şimdi vardır. Bu ütopyacıların hayali ilmî bir temele dayanmaktadır, ve milyonlarca insan kitleleri bu hayali hakikat haline getirmek için çalışmaktadırlar. Bir kuşak daha geçsin, bu uğurda çalışacak insanların sayısı yalnız Sovyetler Birliğinde aşağı yukarı 200 milyonu bulacaktır.

İnsan ya anlamak istemedi mi, ya da anlamak gücü-

nü kendinde bulamadı mı, her şeye körü körüne inanır.

Sınıf içgüdüsü, küçük varlıklı insan zihniyeti ve sınıflı toplumu körü körüne savunanların felsefesi aydınlara inandırmıştır ki, Sovyetler Birliğinde fert ezilmektedir, memleketin sanayileşmesi Mısır'daki ehramların yapılmasında başvurulan zorla çalıştırmaya benzer bir çalıştırma sayesinde mümkün olmaktadır. Böyle bir yalanı hakikat diye kabul edebilmesi için, insan ya tenkit kabiliyetini kaybetmiş, ya da aklını bozmuş olmalı.

Hayatın her şubesinde, sanatta, ilimde, teknikte kabiliyetli insan sayısının hızla artması, Sovyetler Birliğinde şahsiyetin ezildiği hakkındaki bu efsanenin uydurma olduğunu ispata fazlasile yeter. Bütün halk kitlesinin kültür eserine katıldığı bir memlekette zaten başka türlüsü olamazdı.

Hemen hemen hiç okuyup yazma bilmiyen, çarlık ve toprak burjuvazisi tarafından ezilen «özel mülk sahibi» yirmi beş milyon köylüden on iki milyonu kollektif iktisadın akla dayanan niteliğini ve faydalarını çoktanberi anlamışlardır. Bu yeni çalışma şekli köylüyü muhafazakâr ve anarşici zihniyetinden kurtardığı gibi, küçük mülk sahibine has olan hayvanî zihniyetten de kurtarmıştır. Bu çalışma şekli köylüye okuyup bilgi sahibi olmakta kullanılacak boş vakitler kazandırmaktadır. 1931 yılında, Sovyetler Birliğinde 50 milyon delikanlı ve çocuk öğretim görmektedir. Yine 1931 yılında 800 milyon nüsha kitap basılması öngörülmüştür. Halkın gazete ihtiyacı daha şimdiden 5 milyar nüshayı bulmuştur, ama, fabrikalar ihtiyacı karşılamağa yetecek kâğıt istihsal edemiyor. Öğretim arzusu ve ihtiyacı durmadan artmaktadır. On üç yıl içinde birçok ilim enstitüleri, yeni üniversiteler ve politeknik okulları açıldı. Bu kurumların hepsi de bilgi öğrenmek için çırpınan genç öğrencilerle dolup taşmaktadır. Binlerce işçi ve köylü ehliyetli kültür emekçileri haline geldikten

sonra çalışmak için bağrından koptukları halk kitleleri arasına dönmektedir.

Bir burjuva devletin bütün emekçi kitlenin kültür eğitimini sağlamayı kendine amaç edindiği hiç görülmüş müdür? Tarih bu basit soruya menfi bir cevap vermektedir. Emekçilerin fikrî gelişmelerine kapitalizm ancak sanayiin ve ticaretin gerekli kıldığı ölçüde yardım etmiştir.

Kapitalizmin yerleşmiş rejimi savunmaya hizmet edecek ucuz emek gücüne sahip insana ihtiyacı vardır. Hakikî kültürün mana ve amacının fikrî enerjiyi geliştirmek ve biriktirmek olduğunu kapitalizm ne halâ anlamıştır, ne de anlaşılacağı var. Bu enerjinin hiç durmadan gelişebilmesi ve insanlığın bütün kuvvetleri, tabiatın bütün verdiklerini kullanmasına mümkün olduğu kadar hızla yardım edebilmesi için, maddî emek enerjisini emekçi insanları sömüren ve yeyip bitiren kapitalistlerin dar ve tüccar menfaatı içinde yapılan mansız ve anarşici çalışmadan mümkün olduğu kadar çabuk kurtarmak lâzımdır. İnsanın engin bir fikir kaynağı olduğu fikrinden kapitalizm ideologlarının hiç haberleri yoktur. Bütün kurnazlıklarına, parlak ve süslü sözlerine rağmen, çoğunluğun azınlığa tâbi olmasını savunanların ideolojisi aslında hayvanî bir ideolojidir.

Sınıflı devlet, hayvanlar bahçesi tipine özenerek kurulmuştur. Bu bahçede bütün hayvanlar bir takım demir kafesler içine hapsedilmiştir. Az çok iyi yapılmış olan bu kafesler, sınıflı devlette, insanlığı parçalıyarak, fikirleri hapsetmeğe yarar; böylelikle, her insanın kendi menfaatlarının şuuruna varmasını imkânsız hale getirdiği gibi, insanoğlunda gerçek bir tek kültürün serilip serpilmesine de engel olur.

Sovyetler Birliğinde ferdin sınırlandırıldığını inkâr edecek miyim? Tabiî ki, edecek değilim. Yeni hayat şekilleri kurmak hakkına sahip olduğunun şuuruna varmış halk

kitlesinin iradesi karşısında, ne kadar dâhi olursa olsun, bir ferdin tek başına erişemiyeceği hedefe erişmeyi üstüne almış halk kitlesinin iradesi karşısında ferdin iradesi sınırlıdır. Sovyetler Birliğindeki işçi ve köylülerin ileri unsurları bir çok engelleri kahramanca aşarak yüksek bir hedefe doğru ilerlemektedirler.

Fert kafesi dışında kendisine verilen görünüşteki hürriyeti ve alışılmış bağımsızlığı savunur. Yazarların, gazetecilerin, filozofların, memurların ve kapitalist cihazın titizlikle yetiştirilmiş bütün öteki parçacıklarının içine tıkıldıkları kafes, tabiî ki, köylünün kafesinden daha rahattır. Köylünün pis ve duman tüten kulubesi, «özel iktisadı», tabiat kuvvetlerinin cilvelerine ve derisini yüzen kapitalist devletin zorbalığına karşı kendisini devamlı olarak savunmağa zorlamaktadır. Kalabriya'da, Baviyera'da, Macaristan'da, İngiltere'de, Afrika'da ve Amerika'daki köylüler, ayrı dil konuştukları bir yana bırakılırsa, ruhî özellikleri bakımından birbirlerinden pek farklı değildirler. Yeryüzündeki köylülerin hepsi kendilerini hemen ayni tarzda hayvanî ferdiyetçiliğin eline teslim etmişler, hepsi de bu hastalığa tutulmuşlardır. Sovyetler Birliğindeki köylü kendisini toprak kölesi, sefil mülkünün ezeli esiri kılan bu özel zihniyetten yavaş yavaş kurtulmaktadır.

Ferdiyetçilik, sınıflı toplum tarafından insan üstünde yapılan baskının doğurduğu bir sonuçtur. Ferdiyetçilik, kendini zorbalığa karşı savunmak için ferdin giriştiği boş bir teşebbüstür; oysa, kendini savunmak, kendini sınırlamaktan başka bir şey değildir. Çünkü, insan kendini savunma durumunda oldu mu, fikrî enerjinin büyüyüp gelişmesi oluşumu yavaşlar. Bu durum topluma da, ferde de zararlıdır. «Milletler» komşularına karşı silâhlanmak için milyarlarca lira harcıyorlar; sınıflı toplumdan gördüğü zorbalığa karşı kendini savunmak için, fert kuvvetlerinin büyük bir kısmını tüketmektedir. «Hayat bir mücadele de-

ğil mi?» Evet, ama, bu mücadele insanın ve insanlığın tabiat kuvvetlerine karşı, bu kuvvetleri yenmek ve idare etmek için giriştiği bir mücadele olmalıdır. Sınıflı devlet bu pek büyük mücadeleyi insanın maddî enerjisine hâkim olmak ve insanı köleleştirmek için girişilen iğrenç bir savaş haline getirmiştir. XIX uncu ve XX inci yüzyıl aydınının ferdiyetçiliği köylünün ferdiyetçiliğinden pek farklıdır, ama, bu fark ifade şekillerinden ileri gelir. Aydının ferdiyetçiliği daha kibar, daha süslü, daha incelmiştir, ama, ne kadar kibarlaşsa, süslense, incelse, bu ferdiyetçilik yine köylünün ferdiyetçiliği kadar kör ve hayvanîdir. Aydın yine halkın örsü ile devletin çekici arasındadır. Aydının içinde yaşadığı şartlar, tabiî ki, zor ve yürekler acısıdır. Çünkü, etrafındaki çevre kendisine oldum olasıya düşmandır. Onun içindir ki, aydının mahpus durumda olan düşüncesi kendi hayat şartlarının yükünü çoğu zaman bütün dünyaya yükler. Felsefî karamsarlık, şüphecilik, düşüncenin bunlara benziyen bütün öteki bozulmuş şekilleri işte bu sübjektif görüşlerden doğar. Karamsarlığın beşiği Doğu, hele Hindistan olduğunu herkes bilir. Bu memleketteki kast sistemi korkunç hale gelecek kadar mükemmellleştirilmişti.

Bugünkü sınıflı toplum sistemi ferdin gelişip serpilme hürriyetini kısmaktadır. Onun için, fert kendi yerini, rahatı ve huzuru da günlük yaşayışın dışında aramaktadır. Meselâ, din meselesini ele alalım. Kendisine faydalı ya da zararlı tabiat olgularının izahını aramak peşinde olan emekçi halk bu olguları yüzü insan, ama, her insandan daha güçlü olan bir takım varlıklar şeklinde son derece güzel kişileştirmiştir. Halk tanrılarını kendisinde bulunan iyi ve kötü vasıflarla bezemiştir. Olympe ve Asgard tanrıları vücutça çok daha iri ve çok daha uzun boylu bir takım insanlardır. Vulcanus ile Thor bütün öteki demircilerden

hiç bir farkı olmıyan, sadece daha kuvvetli, daha hünerli iki demircidir.

Emekçi halk tarafından yaratılan dinî hayaller basit bir takım sanat yaratmalarıdır, bunlarda mistikliğin zerresi yoktur, tamamile gerçekçidir, gerçeğe de uygundur. Bunlarda emekçi faaliyetin kuvvetli etkisi görülür; bu sanatın amacı da, zaten, bu faaliyeti teşvik etmektir. Şiirde görülüyor ki, halk faaliyetin tanrılar tarafından değil, insanların emekçi faaliyeti tarafından yaratıldığını iyice anlamıştır. Halk hiç bir dinden değildir. Hatta hıristiyanlık devlet dini olarak yerleştikten bin beş yüz yıl sonra bile, tanrılar köylülerin muhayyilesinde hep eski çağın tanrıları olarak kalmışlardır: İsa, Meryem Ana, öteki ermişler yeryüzünde yürürler, insanların çalışma hayatı içine karışırlar. Tıpkı eski Yunanlıların ve İskandinav halklarının tanrıları gibi.

Ferdiyetçilik «özel iktisat» tan doğmuştur. Daha önce mevcut klana katılan her klan ortak bir cemaat, bir topluluk vücuda getirmiştir. Şu ya da bu sebeple ortak topluluktan, böylelikle, tabiî ki, durmadan yaratılan faaliyetten ayrılan fert mistik, zekânın erişemiyeceği kendi tek tanrısını vücuda getirmiş oluyordu; bu tanrı yaratmanın hedefi de ferdin bağımsızlık ve iktidar hakkını haklı göstermekti. İşte burada mistikliğin işe karışması lâzımdı. Çünkü, ferdin «kişi hâkimiyeti» hakkını, bir tek iktidar sahibi olmak hakkını yalnız zekânın yardımile izah etmek imkânsızdı. Ferdiyetçilik kendi tanrısını her şeye kadir olmak, sonsuz bilgeliğe ve mutlak bilgiye sahip olmak gibi vasıflarla, yani insanın sahip olmak istediği, ama, ancak ortak çalışma tarafından yaratılan faaliyet içinde gelişebilen bir takım vasıflarla bezedi. Bu günlük yenilikler insan zekâsının her zaman ulaştığı seviyeden daha aşağı bir seviyede kalır; çünkü, bu yenilikleri yaratan insan zekâsı, ağır, ama devamlı bir şekilde mükemmelleşir. Böyle

olmasa, günlük yeniliklerin insanları tatmin etmesi lâzım gelirdi. Oysa, biliyoruz ki, tatmin edilme hali eylemsizlik halini doğurur. Günlük yenilikler insanların düşünen azim ve iradenin tükenmek bilmez kuvveti tarafından yaratılmıştır, bu yeniliklerin gelişmesi de hiç bir zaman durmaz. Ferdiyetçilerin mistik tanrısı hep hareketsiz, eylemsiz, uyuşuk olarak kalmıştır, yine de öyle kalacaktır. Zaten, başka türlü olamaz. Çünkü, bu mistik tanrı ferdiyetçiliğin yaratma kuvvetlerinin iç zaafını yansıtır. Ferdiyetçilerdeki metafizik ve dinî düşüncenin geçirdiği verimsiz ve boş tereddütlerin tarihini her aydın kimse bilir. Bu tereddütlerin zaafı, günümüzde, itiraz edilmez bir açıklıkla kendini göstermiş ve ferdiyetçi felsefenin tamamile iflâs ettiğini ispat etmiştir. Oysa, hayatın «muammaları» na karşılık bulmak için, ferdiyetçi boş ve verimsiz araştırmalarına halâ devam etmektedir. Ama, o bu karşılığı inkılâpçı bir hızla ve tam bir şekilde gelişen günlük çalışmada ve yeniliklerinde aramaz, kendi «benliğinin gizli yerlerinde» arar. «Pek yoksul olan özel iktisadı» nı muhafaza etmekte devam eder, hayatı bereketli kılmak istemez. Kendisini savunmak için, kendini derinleştirmekle uğraşır. Yaşamaz, gizlenir, saklanır, «derin düşüncelere dalma faaliyeti» ile de kutsal kitaptaki kahramanlardan biri olan Onan'ı hatırlatır.

Avrupa ve Amerika aydınları, edebiyatçıları, siyasî yazarları, iktisatçıları, alelâde macera adamları, Gandhi soyundan hayal içinde yaşar insanlar haline gelen eski sosyalistler kapitalist devletin müdahalelerine kuzu gibi boyun eğmekle, insanlığın kültür oluşumunun gelişmesini kesin olarak engelliyen burjuva sınıf düzenini ya bilerek ya da bilmiyerek savunmuş oluyorlar. Yeni bir hayat kurmaya doğru yönelen emekçi kitlelerinin azim ve iradesi bu oluşumda her zaman eylemli bir rol oynamıştır. Aydınlar demokrasinin zaaflarını çoktan ispat ettikleri ve halâ da ispat etmeğe devam ettikleri halde, «demokrasi» yi savun-

mayı düşünüyorlar. Ferdî hürriyet, aydınların ferdî gelişmelerini sınırlıyan fikirler kafesine hapsedildiği halde, «ferdî hürriyeti» savunuyorlar. Gazeteler kapitalistler tarafından kapıldığı ve bu gazeteler kapitalistlerin anarşici, insanlık dışı ve cani menfaatlarına hizmet etmekten başka bir işe yaramadığı halde, «basın hürriyeti» ni savunuyorlar. Aydın kendi düşmanı hesabına çalışıyor; «sınıflar arasında işbirliği» fikri ise, kurtla kuzuların dostluğuna inanmak kadar safça bir budalalıktır.

Avrupa ve Amerika aydınları kendi düşmanları hesabına çalışmaktadırlar, bu faaliyet Sovyetler Birliğindeki işçi ve köylü sınıfında gelişen inkılâpçı kültür karşısında bütün çıplaklığı ile kendini göstermektedir. Bu oluşum Avrupa burjuvazisi tarafından yaratılan görülmedik bir düşmanlık havası içinde ve Sovyetler Birliğine canice bir hücum tehdidi altında gelişmektedir. Sovyetler Birliğindeki işçiler ile köylülerin düşmanı olan kimseler tarafından belirtilmesinden pek hoşlanılan bütün menfi olayların hepsi tamamile bu iki etkenin etkisile izah edilir.

Avrupadaki burjuva gazetelerince en gözde haberciler sayılan İnkılâp düşmanı göçmenlerin en aşağı soydan siyasetçileri Sovyetler Birliği hayatında görülen bu menfi olayların muhasebesini tutarlar. Bu göçmenler kimlerdir? Bunların çoğu mesleklerinde sivrilememiş bir takım siyasetçiler, ıvır zıvır şeylerle övünen bir takım kimseler, «kalblerinde arslan yatan» ufak tefek insanlardır. Bir kısmı birer Briand ve Çörçil olmak, çoğu birer Ford kesilmek hevesindedirler. Ayni zamanda, ne gariptir ki, bu siyasetçilerin hepsi de «köhnemiş usulleri» kullanarak kumanda mevkilerine geçmeğe çalışmışlardı. Bunların hem ahlâkça, hem de fikirce ciğeri beş para etmez insanlar olduklarını ben ötedenberi bilirim. 1905 - 1907 de, Birinci İnkılâptan sonra da böyle olduklarını göstermişlerdir. Daha sonra, kabiliyetsizliklerini her Allahın günü Duma'da (Mecliste)

ispat etmişler, 1914 - 1917 de de «kişi hâkimiyeti» aleyhinde mücadele eder görünüp, aslında, her yeri ruslaştırma taraftarı aşırı milliyetçi olduklarını bütün çıplaklığı ile göstermişlerdir. Küçük ve büyük burjuvazinin siyasî şuuruna şekil vermek suretile belli bir şöhret kazanmışlardır. Hasılı, bunların ideolojileri hasis küçük burjuvanın ideolojisidir. Meşhur atasözüdür: «Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman çelebi derler.» Bunlar Rusya'nın hayatında küçük ıstakoz rolü oynamışlar, kıçın kıçın geri doğru gitmişlerdir. İnkılâp devrinde çoğu aydınların oynadıkları rol de zaten budur.

Bunların yüzkızartıcı rolleri sadece siyasî «renkleri» ni durmadan değiştirmekten ibaret değildir, bu rolde «çarı devirmek için ettikleri yeminleri» unutacak kadar ileri giderler. 1917 denberi, hem petrol kuyuları, dokuma fabrikaları, kömür ocakları sahiplerine ve toprak ağalarına, hem de evvelce kendilerine dönek ve «çar düşmanları» diye hakaret etmiş olan çarlık generallerine hizmet etmektedirler. Bunlar, Rus tarihinde, kendi halkına ihanet eden hainler diye nam bırakmışlardır. Avrupa aydınları baylar şunu biliniz ki, bunlar dört yıl, kendi halklarına ihanet etmekten, halklarını kapitalistlerinize satmaktan başka bir şey yapmamışlardır. Denikin'e, Kolçak'a, Vrangel'e, Yudeniç'e, ve bütün Avrupa için yüz karası bir boğazlaşmadan zaten yanmış yıkılmış olarak çıkan memleketlerinin iktisadını büsbütün yıkmakta usta daha başka hainlere yardım etmişlerdir. Avrupa kapitalitslerinin ve çarın generalleri bunların yardımile, Sovyetler Birliğindeki yüzbinlerce işçinin ve köylünün hayatına son vermişler, yüzlerce kazak köyünü ve kasabasını yakmışlar, demiryollarını bozmuşlar, köprüleri havaya uçurmuşlar, kendi memleketlerini büsbütün zayıf düşürüp Avrupalı kapitalistlere teslim etmek için, bozulacak berbat edilecek her şeyi bozmuşlar, berbat etmişlerdir. Bunca insanı niçin öldürttüklerini,

memleketlerinin iktisadını niçin perişan ettiklerini kendilerine sorunuz. Hiç utanmadan size şu hayasızca cevabı vereceklerdir: «Halkın iyiliği için.» Ama, halkın kendilerini memleketten niçin kovduğu hakkında ağızlarını açıp bir tek kelime söyliyemiyeceklerdir.

1926 danberi, bunlar Sovyet iktidarı aleyhinde bir çok suikast hareketlerinin teşkilâtlandırılmasına yardım etmektedirler. Sovyet iktidarının çalışmaları hakkında gazetelerine «düpedüz yalan» haberler verdiklerini kendi suç ortakları olan dostları itiraf ettikleri halde, bu cinayetlere katıldıklarını inkâr ederler. Suikastçılar da kendi memleketlerine ihanet edenlerin gazeteleri tarafından verilen emirlere göre çalışırlar.

Avrupalı Baylar, memlekette açlık yaratmak için teşkilât kurmuş 48 sanığın lâyık oldukları cezayı görmelerine ümanizmanız isyan etti. Tuhaf şey doğrusu. Dokuz defa ölüme mahkûm edilen Düsseldorf haini Kurten'den daha iğrenç 48 sapığı savunacak yerde, tamamile masum işçilerin şehirlerinizdeki caddelerin ortasında polis tarafından her Allahın günü öldürülmelerine niçin isyan etmiyorsunuz? Sovyet iktidarının bu 48 haini adalet karşısına çıkarmamasının sebeplerini bilmiyorum, ama tahmin ediyorum. Öyle bazı cinayetler vardır ki, bunların işlenmesindeki alçaklık düşmanların pek hoşuna gider. Düşmanlarımıza alçaklık dersi vermek, doğrusu ya, haddinden fazla saflık olur. Bu arada şunu da söyliyeyim ki, eğer ben Alman vatandaşı olsaydım, Kurten davasının halk önünde görülmesine itiraz ederdim. Çünkü, burjuva toplumu pek çok sapık yaratmıştır, halâ bugün de yaratmaktadır. Onun için, sapıklığın ve canilerin kullandıkları mükemmel tekniğin halk önünde propagandasını yapmayı haklı gösterecek bir sebep düşünemiyorum. Bir komünist söz konusu olduğu zaman kılları kıpırdamıyan aydınların, meselâ, çar taraftarı

profesör S. I. Platonof söz konusu olunca, niçin «ferdî hürriyeti» savunduklarını sorabilir miyim?

Yabancı memleketlere göç etmiş Rusların canavarlıkta ne kadar ileri gittikleri hakkında tam ve doğru bir fikir edinmek arzusunda iseniz, Sovyetler Birliği halkları aleyhinde mücadele için iane toplamak üzre çar taraftarı göçmenlerin Paris'teki sözcüsü **Vozrocenye** (Yeniden Doğuş) gazetesi tarafından yapılan çağrıyı okuyunuz.

Bu bayağı teşebbüsün başında «Rusya sınırları dışındaki Ortodoks kilisesi başpiskoposları ruhanî meclisinin başkanı metropolit Anton» bulunmaktadır. Bu müteassıp zâlimin sözlerini olduğu gibi alıyorum:

> **Tanrısal göç tarafından nasp ve tayin edilmiş bir yetkili olarak, kızıl şeytan iktidarı aleyhine yöneltilecek her silâhı taktis eder, ve ya âsi müfrezeler saflarında, ya da halkın ferdî öçlerini alan kimseler sıfatile, İsa Rusyası uğrunda hayatlarını feda edenlerin hepsini affederim. Her şeyden önce, yıllardanberi tanrı ve Rusya adına kızıl şeytana karşı sözle ve eylemle inatla mücadele eden Rus hakikatını savunan Halk Birliği'nin savaşçı eylemini ve bütün silâhları takdis ederim. Birliğe katılan, ya da bu Birliğin yardımına koşanlardan tanrı iyiliğini esirgemesin.**
>
> **Metropolit Anton.**

Hıristiyan kilisesi başkanı metropolitin Sovyetler Birliği halkının iradesine karşı gelenleri ve tethiş hareketinde bulunanları taktis ettiği tamamile meydandadır. Öfkesi budalalık derecesine varan bir rahip tarafından yapılmış bu türlü insan öldürme çağrılarının, bu türlü insan öldürmeyi takdislerin «medenî» bir devletin başkentinde yeri

olamayacağı fikrinde değil misiniz? Bu metropolite: «Hey, ne oluyorsun?» diye bağırmak lâzım geldiği düşüncesinde değil misiniz? Bir Rus papazının yaptığı bu canavarca çıkış, sizce, sadece Rus göçmenlerinin vahşilik derecesini göstermekle kalmayıp, ayni zamanda, Avrupa aydınlarının sosyal ahlâk ve sağlık meselelerinde gösterdikleri aşırı, utanç verici kayıtsızlığın da bir işareti değil midir? Bir de kalkmış, «Doğunun vahşiliğinden» dem vuruyorsunuz. Hem suçlu, hem güçlü.

Rus göçmenleri tarafından söylenilenlerin, anlatılanların doğru olduğuna inanmışsınız. Pek alâ, öyle olsun. Hiç şüphe yok ki, bu sizin «kendi bileceğiniz bir iş», ama, buna hakkınız olduğunda şüpheliyim. Şüpheliyim. Çünkü, öbür taraftan, işçi ve köylü tarafından gelen bilgiler, vesikalar, v.b. sizi ilgilendirmiyor. Sovyet gazeteleri bugün yaşadığımız hayatın kötü taraflarını saklamıyorlar. Bu gazeteler en sert «kendi kendini tenkit» prensibine göre teşkilâtlandırılmıştır. «Aile hayatının hiç bir pisliği» ni temizlemekten korktukları yok. Bu gazeteler henüz iyice okuma yazma bilmiyen —bundan tabiî ki suçlu olmıyan—, ama, az okumuş kimsenin kolayca aldanabileceğini gayet iyi hatırlıyacak milyonlarca insan içinde çalışmaktadırlar. Hem sonra şunu da bilmeli ki, göçmen gazetelerinin etrafa yayarak savurdukları iftiraların ve yalanların pek çoğu Sovyetler Birliğindeki «kendi kendini tenkit» in verdiği bilgilere dayanmaktadır.

«Kendi kendini tenkit» in aşırılıklarına ben kendim de Moskova ve Leningrad'daki gazetelerde ve toplantılarda bir takım itirazlarda bulundum. Sovyetler Birliğindeki işçiler ve köylüler aleyhinde beslediği marazlı öfkeyi az buçuk tatmin edecek her şeye göçmenin ne türlü bir heyecanla sarıldığını bilirim. Geçenlerde Brehm'in bir edebiyatçı tarafından bastırılan kitabı hakkında Sovyet gazetelerinden birinde bir makale yayınladım. Kitabı bastıran ya-

zar acemi bir kimse olmamakla beraber, ihmalci ve şöyle böyle okumuş bir adamdı. **Rul** gazetesinin yazarlarından pek budala ve çabucacık öfkelenen ufak tefek ihtiyar Jozef Hessen hemen bir baş makale yazmış, insanı güldüren bir sevinçle: «Gorki Sovyetler iktidarını tenkit etsin ha!» diye feryadı basmıştı. İhmalci ve şuursuz olarak çalışan insanların yüzüne karşı hakikatı dobra dobra söylemekten hiç bir zaman çekinmediğimi kendisi de bilir. Ama, ne çare ki, yalan söylememek elinde değil. Göçmen «siyasetçiler» de işte böyle.

Özel bir «hakikat» şekli vardır ki, bu hakikat yalnız insandan kaçanların, şüphecilikleri cahilliğe dayanan şüphecilerin, ilgisizliklerini haklı gösterecek bir şeyler arıyan ilgisizlerin zihinlerini beslemeğe yarar; çürümüş, can çekişen, köhne bir hakikat, domuzların önüne atılacak bir pisliktir bu. Sovyetler Birliğinde yeni kültürü kuran öncülerin çalışmaları bu hakikatı ortadan kaldırmıştır. Bu «hakikatın» namuslu insanların çalışmasını ne kadar rahatsız ettiğini anlıyorum, biliyorum; ama, tarih tarafından haklı olarak zelil hale getirilmiş insanların malı olan bu «hakikat» vasıtasiyle hiç kimsenin avutulabileceği ve beslenebileceği fikrinde değilim.

«İşçiler ve köylüler arasında memnun olmıyanlar var mıdır? Memnun olmamalarının sebebi nedir?» diye soruyorsunuz. Tabiî ki, memnun olmıyanlar var. On üç yıllık bir çalışma ile 160 milyon insanın ihtiyaçlarını ve arzularını tamamile tatmin etmek bir mucize olur. Memnun olmamanın sebebi şöyle izah edilebilir: İktidar cihazı, on üç yıllık bir çalışma ile, emekçi kitlelerinin kültür ihtiyaçlarını henüz çarçabuk tatmin edebilecek hale pek gelmemiştir. Henüz bir çok şeyler eksik. Homurdanan ve sızlanan henüz pek çok insan var. Bu sızlanmalar gülünçtür; çünkü, bu sızlanmalar hem vakitsizdir, hem de düşünmeden yapılmaktadır, denebilir. Ama, ben böyle demiyeceğim. Çünkü,

sızlanmalarda memleketin bütün ihtiyaçlarını tatmin etmek kabiliyetinde olan iktidarın kuvvetine sağlam bir güven beslendiği hissediliyor. İnkılâbın kendilerini büyük toprak sahibi kılmasını ve yoksul köylüleri kendilerine teslim etmesini halâ bekliyen zengin köylüler kısmı, tabiî ki, memnun değildir ve hatta Sovyet iktidarının çalışmalarına eylemli bir şekilde mukavemet etmektedir. Söylemeğe hacet yok, bu zengin köylüler kısmı kollektifleştirmeye karşıdır, kapitalist hayat şekillerini mutlaka tekrar doğuracak ferdî iktisada, v.b. taraftardırlar. Ama, zengin köylüler oynadıkları oyunu çoktan kaybetmişlerdir, kollektif iktisada karşı gösterdikleri mukavemet umutsuzdur ve ancak hareketsizlik ile cansızlığının kuvveti sayesinde devam edebilir.

İşçi ve köylü kitlesinin en eylemli unsurları sızlanmıyorlar, sızlanacak yerde çalışıyorlar. Pek doğru olarak biliyorlar ki, iktidar kendileridir; yine biliyorlar ki, muhtaç oldukları bütün şeyler, istedikleri bütün şeyler yalnız kendi enerjileri vasıtasile tatmin edilebilir. Sosyalist yarışmanın, kitle halinde çalışmanın ve çalışmada yaratıcı eylem ile kahramanlığın doğması ancak kendi güçlerinin ve kendi mutlak iktidarlarının şuuruna varmalarile mümkün olabilir. Bir çok fabrikaların beş yıllık plânlarını iki buçuk yılda tamamlamaları ancak bu şuurun kuvveti sayesinde mümkün olmuştur.

İşçiler kendilerine en başta lüzumlu olan şeyin ne olduğunu anlamışlardır. Bu en lüzumlu şey ise, iktidarın kendi ellerinde bulunmasıdır. Burjuva devletlerinde kanunlar yukarıda, Parlamentolarda yapılır, ve bu kanunlar sırf topluma kumanda eden sınıfın iktidarını sağlamlaştırmak maksadile çıkarılır. Sovyetler Birliğinde ise, kanunlar temel cihazlarda, köy meclislerinde, fabrika komitelerinde doğar; her kanunun işleyişini gözlemek suretile, bu kanunlardan her birinin emekçi kitlesinin sadece gerçek ih-

tiyaçlarını tatmin etmek hedefini gütmekle kalmayıp, bu kitlenin kültür gelişmesine hizmet etmek hedefini güttüğü de kolayca anlaşılır.

Sovyetler Birliğindeki bütün işçi ve köylü kitlesi anlamağa başlamıştır ki, maddî zenginleşmesi ve kültürce gelişmesi kendisine düşman olan kapitalist Avrupa tarafından suni bir şekilde kösteklenmiştir. Bu hakikatı anlamak, memleketimizdeki emekçi sınıfında hem siyasî şuurun, hem de kendi kuvvetinin ne olduğu şuurunun gelişmesine, tabiî ki, yardım etmektedir.

Avrupa ve Amerika aydınları, dedikodulara kulak verecek, hainlerin sözlerine inanacak yerde, Sovyetler Birliğinde gelişen oluşumun tarihî önemi üstünde ciddî ve namuslu bir şekilde iyice düşünmüş olsalardı, anlıyacaklardı ki, bu oluşumun manası, insanlık kültürünün tartışılmaz değerlerinin 160 milyonluk bir halk tarafından sindirilmesidir; yine anlıyacaklardı ki, bu halk yalnız kendisi için çalışmakla kalmıyor, zekice teşkilâtlanmış azim ve iradenin yarattığı mucizeleri insanlığa göstermek suretile, bütün insanlık uğrunda da çalışıyor.

Yazımızı bir soru sorarak bitireceğiz. Avrupa ve Amerika aydınları bu kıtalardaki halkın sayısını azaltacak, bu kıtalar halkını daha zayıf, daha da vahşi hale getirecek yeni bir boğazlaşma istiyorlar mı? Sovyetler Birliğindeki işçi ve köylü kitlesi savaş istemiyor; öyle bir devlet yaratmak istiyor ki, bunda herkes birbirile eşit olsun, ama, bu kitle herhangi bir hücuma uğrıyacak olursa, kendini birleşmiş bir bütün olarak savunacak ve zaferi kazanacaktır; çünkü, tarih bu işçi ve köylü kitlesi lehinde işlemektedir.

KÜLTÜR USTALARI, KİMLE BERABERSİNİZ?

Bana mektup gönderen Amerikalı okuyucularıma cevap.

Mektubunuz da diyorsunuz ki:

> **Atlas okyanusunun öbür tarafında yaşıyan sizin bilmediğiniz insanların sefaletini görseniz elbette ki pek şaşarsınız.**

Hayır, mektubunuz beni şaşırtmadı. Sık sık böyle mektuplar aldığım oluyor. Mektubunuzun «orijinal» olduğunu söylemekte haksızsınız. Aydınların acıklı çığlıkları şu son iki üç yıl içinde kulaklarımızın pek alıştığı bir ses haline geldi. Bunun anlaşılmıyacak bir tarafı yok. Aydınların çalışması hep —en başta— burjuvazinin hayatını güzelleştirmekten, zenginlerin kendi yaşamalarından duydukları bayağı üzüntüleri avutmaktan ibaret hale geldi. Kapitalist dadılarının —aydınlarının— çoğu, burjuvazinin emekçi halkın kanına bulanmış, epeydenberidir eskimiş olan kirli felsefe ve din elbisesini beyaz iplikle yamayacağız diye uğraşmaktadırlar. Bu dadılar, bu güç, ama şan-

larına lâyık tamamile kısır işe hatta günümüzde bile devam etmekte, ve olaylar hakkında önceden bir takım kehanetler savurmaktadırlar. Meselâ, Japon emperyalistleri daha Çin'i paylaşmağa kalkışmadan önce, Alman Spengler **İnsan ve teknik** adlı kitabında demişti ki: «Avrupalılar, bilgilerini ve teknik tecrübelerini **renkli ırklara** nakletmekle, XIX uncu yüzyılda pek büyük bir hata işlemişlerdir.» Spengler'in bu fikri —sizin tarihçiniz— Henrich Van Loon tarafından da savunulmuştur. Van Loon da kabul ediyor ki, kara ve sarı renkli insanları Avrupanın kültür tecrübesile silâhlandırmak, Avrupa burjuvazisi tarafından işlenen «yedi korkunç tarihî hata» dan biridir.

İşlenen bu hatanın düzeltilmesi isteniyor: Avrupa ve Amerika kapitalistleri Çinliler ile Japonlara para ve silâh veriyorlar ve birbirlerini öldürmelerine yardım ediyorlar; ayni zamanda, Japon emperyalizmine demir yumruklarını göstermek ve öldürülen ayının derisini cesur tavşanla birlikte paylaşmak için, filolarını tam zamanında Doğuya gönderiyorlar. Bana öyle geliyor ki, Avrupa - Amerika «kültürünü» tehdit eden tehlikeler üstünde bunca dil döken Spengler'ler, Van Loon'lar ve burjuvazinin öteki avutucuları bazı şeyleri anmayı unutsalar, ayı öldürülmiyecektir. Unutuyorlar ki, Hintliler, Çinliler, Japonlar, Zenciler, sosyal bakımdan, yekpare ve yeknesak bir şey değildirler, sınıflara ayrılmışlardır. Yine unutuyorlar ki, Avrupa ve Amerika dar kafalılarının menfaata bağlı düşünce zehirine karşı Marx - Lenin akidesi dediğimiz kuvvetli bir panzehir hazırlanmıştır. Zaten unuttukları da yok ya; taktik gereği bu panzehirin sözünü etmiyorlar; Avrupa kültürünün batması sebebile tehlike çığlığını basmaları da zehirin etkisini kaybettiğini, panzehirin de kuvvetli olduğunu anlamalarile izah edilebilir.

Medeniyetin battığını ilân edenlerin sayısı gittikçe artmakta ve çığlıkları ayyuka çıkmaktadır. Bundan üç ay

önce, Fransa'da, eski bakan Caillaut medeniyetin zayıfladığını barbar bağırarak ilân etmişti:

> **«Dünya hem bir bolluk, hem de güvensizlik faciası içinde yaşamaktadır. Milyonlarca insan yiyecek bulamazken, tınazlar dolusu buğdayın yakılması ve çuval çuval kahvenin denize dökülmesi gerçekten feci bir şey değil midir? Güvensizlik ise, daha şimdiden bir çok hatalar işlenmesine sebep oldu. Savaşı doğurdu ve zorla öyle barış antlaşmaları yapılmasına yol açtı ki, bunlar bu güvensizlik ortadan kalktığı zaman ancak düzeltilebilecektir. Güvenin sağlanması başarılamazsa, bütün medeniyet tehlikeye düşecektir. Çünkü, halklar bütün felâketlerin kaynağı saydıkları iktisadî düzeni devirmek teşebbüsüne girişebilirler.**

Bugün birbirlerine açıkça dişlerini ve pençelerini gösteren yırtıcılar arasında güvenin mümkün olacağından dem vuran insan ya son derece saf, ya da kudurmuş ikiyüzlü bir kimsedir. Eğer «Halk» sözü ile işçi halk kast ediliyorsa, her namuslu insan kabul etmelidir ki, işçilerin yarattıkları değerlere karşılık kapitalist rejim tarafından kendilerine mükâfat olarak sunulan felâketleri bunlar bu rejimin budalalığına «yüklemekte» tamamile haklıdırlar. İşçiler bugünkü burjuva gerçeğinin Marx ve Engels'in **Komünist Partisi Bildirisi**'ndeki şu sözlerini tamamile doğruladığını gün geçtikçe daha iyi anlatmaktadırlar:

> **Burjuvazi artık saltanat süremez. Çünkü, kölesine köleliği ile bağdaşabilecek bir yaşayış bile sağlıyamamaktadır; çünkü, burjuvazi kölesini öyle bir derekeye düşürecektir ki, kendi-**

> **sini kölesine besletecek yerde bu köleyi kendisi beslemek zorunda kalacaktır. Toplum artık burjuvazinin hâkimiyeti altında yaşıyamaz; bunun manası şudur: Burjuvazinin varlığı bundan böyle toplumun varlığı ile bağdaşamaz.**

Caillaux, burjuva budalalıklarının insanlığı her zaman süsliyen bilgelik olduğunu, insanlığın daha iyi hiç bir şey icat etmiyeceğini, daha ileri gitmiyeceğini, daha yükseklere çıkmıyacağını ispat etmek istemekte inat eden o yüz ihtiyardan biridir. Burjuvaziyi avutanların, iktisadî bilgeliklerini ve bu bilgeliğin sağlamlığını ispat etmek için, daha düne kadar kendi ilimlerine dayandılar.

Bugün ise, ilmi alçak oyunlarından kovuyorlar. Bunda Spengler'in peşinden giden yine o Caillaux 23 Şubatta Paris'te Milyukof soyundan eski bakanlar ve genellikle gerici bakanlar önünde konuşmuş ve demişti ki:

> **Teknik, bir çok hallerde, işsizlik yaratmaktadır. Yol verilen işçilerin ücretinden hisse senedi sahiplerine fazla kâr sağlamaktadır. «Şuur» la alevlenmiş «şuursuz ilim» in insanlara zararı dokunmaktadır. İnsanlar ilme gem vurmalıdırlar. Bugünkü buhran insan aklının bozguna uğramasıdır. İlim için, bazan, büyük adamdan daha büyük bir felâket olamaz. Bu büyük adam, bu prensiplerin ifade edildiği devir için bir şumulü ve manası olan bir takım nazarî prensipleri sağlık verir. Meselâ Marx'ta olduğu gibi, bu prensipler 1848 ve 1870 yılları için doğrudur, ama, 1932 yılı için tamamile yanlıştır. Marx bugün yaşamış olsaydı, başka türlü yazardı.**

Bu burjuva, bu sözleri söylemekle, sınıfının zekâsının zayıfladığını, iflâs ettiğini kabul ediyor. Emekçiler âlemi üstündeki iktidarını sağlamak için ilmin kendi sınıfına verdiği gürbüzlüğü unutup, «ilme gem vurulmasını» salık veriyor. «İlme gem vurmak» ne demektir? İlmî araştırma yapmak hürriyetinden yoksun etmek demek değil mi bu? Burjuvazi, bir zamanlar, ilim hürriyetine kilise tarafından edilen zararlara karşı büyük bir cesaretle ve büyük bir başarı ile mücadele etti. Günümüzde ise, burjuva felsefesi yavaş yavaş Orta Çağın en karanlık devirlerindeki o eski haline, yani din ilminin uşağı haline döndü. Avrupa Karl Marx'ın önceden haber verdiği vahşilik devrine dönmek tehlikesile karşı karşıyadır, demekte Caillaux haklıdır. Evet, şurası muhakkak ki, dünyaya hâkim olan Avrupa ve Amerika burjuvazisi her yıl daha cahil, zekâca daha düşkün, daha vahşi hale gelmektedir. Caillaux da zaten bunun canlı bir örneğidir.

Vahşiliğe dönmenin mümkün olduğu fikri, çağdaş burjuvazinin bugün en «moda olan» fikridir. Spengler'ler, Caillaux'lar, bu soydan daha bir çok «düşünürler» binlerce dar kafalı insanın duygusunu ifade etmektedirler. Bu korku ve endişe duygusu, sınıflarının büyük bir felâkete uğrıyacağını sezmekten, bütün dünya işçilerinde inkılâpçı şuurun ilerlemesinden doğmuştur. Burjuvazi, çalışan insanlığın edindiği tecrübenin, burjuvazi tarihçilerinin bilgece sözünü ettikleri tecrübenin mantıkî gelişmesine inanmamayı pek isterdi. Ama, tarih te bir ilim olduğundan, ona da ayni şekilde «gem vurmak,» ya da daha kolayı tarihin var olduğunu unutuvermek lâzımdır. Fransız şairi ve Fransız Akademisi üyesi Paul Valéry **Bugünün dünyasına bakışlar** adlı eserinde tarihi unutmayı salık veriyor. Halkların felâketlerine sebep olduğundan ötürü, tarihi büyük bir ciddilikle yeriyor; geçmişi hatırlatmakla, tarih insanda boş bir takım hulyalar uyandırır, insanların rahatını kaçı-

rır, diyor. Şairin insanlar dediği tabiî ki burjuvazidir. Paul Valéry yeryüzünde başka insanlar bulunduğunu farkedecek kabiliyette de değil belki. Burjuvazinin son zamanlara kadar övündüğü tarih hakkında bakın şair ne diyor:

> **Tarih zekâ kimyasının ortaya attığı en tehlikeli mahsuldür. Bu mahsulün vasıfları pek bilinir: İnsana hayaller kurdurur, halkları mest eder, bunlarda yanlış bir takım hatıralar uyandırır, insanlardaki refleksleri mubalağa eder, insanların eski yaralarını deşer, rahatlarını kaçırır, bunları büyüklükler hezeyanına sürükler, ve milletleri acı, kurum satar, çekilmez, boş ve yavan hale getirir (1).**

Görüyorsunuz ya, Valéry avutuculuk görevinde son derece ileri gidiyor. Biliyor ki, burjuvazi rahat ve huzur içinde yaşamak ister. Bunun için, bu burjuvazi milyonlarca insanı öldürmek hakkını kendinde görür. Yüzbinlerce kitabı, elbette ki, kolayca yok edebilir. Çünkü, dünyadaki her şey kendi elinde olduğu gibi, kitaplıklar da elindedir. Tarih burjuvazinin rahat ve huzur içinde yaşamasına engel mi oluyor? Öyleyse, «kahrolsun tarih!», bütün tarih kitaplarını ortadan kaldırın. Okullarda tarih okutmayın. Geçmişi incelemenin sosyal bakımdan tehlikeli, hatta suç olduğunu ilân edin. Tarihle uğraşmak hevesinde olanların anormal oldukları bildirilecek, insan yüzü görmemiş ıssız adalara sürülecektir.

Aslolan şey, rahat ve huzurdur. Burjuvaziyi avutanların en çok üstüne titredikleri şey de işte budur. Oysa, rahat ve huzura kavuşmak için, Caillaux'nun da dediği gibi, ayni millet içindeki kapitalist yırtıcıların, açıkgözlülerin

---

(1) Paul Valéry, **Bugünün dünyasına bakışlar**, Paris, 1936, s. 63.

birbirlerine güvenmeleri lâzımdır. Güvenin sağlanması için de, Avrupa yırtıcıları ve esnafları yağma etsin diye başkasının ev kapısı, meselâ, Çin'in kapısı açık durmalıdır. Oysa, Japon yırtıcıları ve esnafları başkasının kapısının kendilerinden başka herkese kapalı olmalarını isterler. Bahane de şu: Çin kendilerine Avrupa'dan daha yakındır, Çinlilerin yağma edilmesi ise Hintlilerin yağma edilmesinden daha münasiptir. Zaten, isteseler de zor. Çünkü, Hintlileri İngiliz «centilmenleri» yağma etmeğe alışmışlardır. Halkları yağma etme ve soyma yarışı iş adamları âlemini yeni bir boğazlaşma ile tehdit eden bir takım zıtlıklar doğurur. Ayrıca, Paris'te çıkan haftalık **Gringoire** gazetesi, hastalığın asıl kaynağını bunda görüyor, ve bir çok gazeteci, siyaset adamı, piskopos, lord, maceracı ve dolandırıcı gibi, o da bütün Avrupa devletlerinin Sovyetler Birliğine silâhlı bir müdahalede bulunmalarının şart olduğu üstünde ısrar ediyor. Öte yandan, Avrupa'da işsizlik artarken, işçi sınıfının inkılâpçı şuuru da iyice gelişmektedir. Hasılı, «rahat ve huzuru» sağlamak imkânı pek az. Hatta en küçük imkân bile yok. Ama, ben iyimser değilim; burjuvazinin son derece, ama son derecc hayasız olduğunu bildiğimden, bir çare görüyorum ki, burjuvazi bu sayede rahat ve huzur içinde bir hayata kavuşabilir. Kolonya Milletvekili Berger bu çarenin ne olduğunu 19 Şubatta verdiği söylevde söylemiştir:

> **Hitler iktidara geldikten sonra, Fransızlar Alman toprağını işgal etmeğe kalkışırlarsa, biz de Yahudileri boğazlıyacağız.**

Berger'in sözleri hakkında soruşturma yapan Prusya hükümeti Berger'in halk önünde konuşma yapmasını yasak etmiştir. Bu tedbir Hitler taraftarlarını öfkelendirmiştir. Irkçı bir gazete bakın neler yazıyor:

Berger, kanunî olmıyan bir fiile teşvik suçu ile itham edilemez; biz iktidara geldikten sonra çıkarılacak bir kanunla Yahudileri boğazlıyacağız.

Söylenen bu sözlere şaka diye, Alman blöfü diye bakılamaz. Avrupa burjuvazisi, bugünkü hali ile, yalnız Yahudilerin kökünü kazıyacak bir kanun çıkaracak kabiliyette olmakla kalmaz, kendinden başka türlü düşünenlerin, her şeyden önce, kendi insanlık dışı menfaatları zıddına hareket edenlerin de kökünü kazıyacak bir kanun çıkarmak kabiliyetindedir.

«Bu «fasit daire» içinde sıkışıp kalmış olan avutucular avutma sanatlarını yavaş yavaş unutmakta, kendileri de daha şimdiden avutulmağa muhtaç hale gelmektedirler. Bu avunmayı, prensip olarak, sadaka vermiyenlerden dilenmektedirler. Çünkü, sadaka, sadaka dilenmek hakkını meşrulaştırır. Bunların başlıca marifetleri olan «iyi yalan söylemek» sanatı burjuva gerçeğinin iğrenç hayasızlığını artık gizliyecek güçte değildir. İçlerinden bazıları anlamağa başlamışlardır ki, dünyayı soymaktan yorulmuş insanları, işçi sınıfının burjuvazinin hain maksatlarına gün geçtikçe daha fazla mukavemet etmesinden endişe duyan insanları, toplumu yıkma şekilleri gibi, azgın kazanç hırslarını da azılı bir çılgınlık haline getirmiş insanları eğlendirmek ve avutmak avutucuları için boş ve faydasız bir iş haline gelmek şöyle dursun, artık tehlikeli bir iş haline gelmiştir.

Kederli haydutları ve katilleri avutmakta suç sayılacak bir şeyler bulunduğu da gösterilebilir, ama, bilirim ki, kimse bununla ilgilenmiyecektir. Çünkü, ahlâk hayattan lüzumsuz diye sürüp çıkarılmıştır. Bugünün gerçeğinde, avutucu-aydın varlığının mantık tarafından çürütülmüş «üçüncü had» haline geldiğini göstermek daha doğru olur.

Avutucu-aydın burjuvaziden geldiği halde, sosyal durumu ile bir emekçidir; ölmeğe mahkûm, meslekten haydut, ya da cani gibi ölümü tamamile hak etmiş bir sınıfa hizmet etmekte feci ve insanı küçük düşüren bir şeyler bulunduğunu anlamış gibidir. Bunu anlamağa başlamaktadır; çünkü, burjuvazi bu avutucu-aydının hizmetlerine muhtaç olmaktan çıkmaktadır. Kendi gurubundan olan insanların burjuvaziyi tehdit ettiklerini, burjuvazinin «Aydın bolluğu var!» diye çığlığı basmasından anlamaktadır. Görüyor ki, burjuvazi «avunma» yı artık filozoflarda ve «düşünürler» de aramıyor, gelecek hakkında kehanetlerde bulunan şarlatanlarda arıyor. Avrupa gazetelerinin sayfaları iskambil falı bakanların, yıldızlardan ahkâm çıkaranların, Hint fakirlerinin, bakıcıların, yazıdan karakter anlıyanların, ispirtizma yapanların ve burjuvazinin kendisinden daha kara cahil bir sürü hokkabazın verdikleri haberlerle süslenmektedir. Fotoğraf ve sinema resim sanatını öldürüyor. Ressamlar, açlıktan ölmiyelim diye, yaptıkları resimleri patatesle, ekmekle, küçük burjuvaların eski elbiselerile tırampa ediyorlar. Paris'te çıkan bir gazetede şu alaycı haber vardı:

> **Berlinli sanatçılar arasında sefalet almış yürümüştür, bu sefaletten hiç bir kurtuluş umudu yok. Sanatçılar arasında bir yardımlaşma teşkilâtı kurulmak isteniyor, ama, kazanamıyan, hatta hiç bir kazanç umudu olmıyan insanlar kendi aralarında ne türlü bir yardımlaşma teşkilâtı kurabilirler? Onun için, sanatçı Annot-Jacobi'nin ortaya attığı orijinal fikir Berlin sanat çevrelerinde sevinçle karşılanmıştır. Annot-Jacobi ticaret eşyasile tırampa yapmayı teklif ediyor. Kömür tacirleri, sanatçılara heykel ve tabloya karşılık kömür versinler.**

> **Gün gelecek, kömür tacirleri yaptıkları bu tırampa işinden ötürü pişman olmıyacaklardır. Diş hekimleri ressamların dişlerine baksınlar. Bir diş hekiminin bekleme odasında iyi bir tablo ne kadar yer tutar? Kasaplar, sütçüler de bu türlü fırsatlardan faydalanacaklar: Hem iyi bir iş yapmak, hem de beş para vermeden hakikî sanat eserlerine sahip olmak. Sanatçı Annot-Jacobi'nin fikrini geliştirmek ve uygulamak düşüncesiyle, Berlin'de özel bir büro kurulmuş.**

Bu ticaret eşyası tırampa etme işini haber veren gazete bu tırampanın Paris'te de yapıldığını atlayıp geçmiş.

Sinema büyük tiyatro sanatını yavaş yavaş öldürmektedir. Burjuva sinemasının ahlâk bozucu etkisinden söz etmeğe lüzum yok. Bu herkesin gayet iyi bildiği bir şey. Sinema, duygu ile ilgili bütün konuları kullandıktan sonra, insan vücudunun gayri tabiîliklerini teşhir etmeğe başlıyor.

Holivut'taki Metro-Goldwin-Mayer stüdyosunda garip bir sinema aktörleri gurubu bir **Acaiplikler** filmi çevirmek için bir araya toplanmış. Bu filimde leyleğe şaşılacak derecede çok benziyen Ku-ku adlı genç kız-kuş insan iskeleti P. Robinson, çolak olarak doğmuş olup ayaklarile büyük bir ustalıkla dantel işliyen Martha var. Stüdyoya «toplu iğne kafa» dedikleri Schiltze'yi getirtmişler: Vücudu tabiî olarak gelişmiş, ama, bir toplu iğne kadar küçücük kafası olan bir kadın bu. Aralarında gür sakallı başka bir kadın, Olga var. Joséphine-Joseph diye bir başkasının vücudunun yarısı erkek, yarısı kadındır. Hilton adlı Siyamlı ikizler, cüceler, v.b. de cabası.

Barnai, Possart, Mounet-Sully'ler ve bu soydan büyük sanatçılara artık ekmek yok. Fairbanks, Harold Loyd ve daha bir sürü hokkabaz bu sanatçıların yerini almışlardır.

Ayni şekilde, caz klâsiklerin müziğinin koltuğuna kurulmuştur. Stendhal, Balzac, Dickens ve Flaubert tası tarağı toplayıp gitmiş; bunların yerine, büyük hırsızların ve kitle halinde insan öldürmek için teşkilât kuranların malını mülkünü koruyan bir polis hafiyesinin küçük hırsızları ve katilleri nasıl yakaladığını anlatmakta usta Wells gibi kimseler bunların yerini almıştır. Posta pulları ve tramvay biletleri kolleksiyonu yapmak, eski ustaların eserlerini kötü kötü taklit eden tablolar kolleksiyonu yapmak burjuvazinin sanat ihtiyacını gidermeğe yeter de artar bile.

Burjuvaziyi, ilim konusunda, ilgilendiren şey, işçi sınıfının vücut kuvvetlerini —pek ucuz ve en elverişli şekilde— sömürme usulleri ve yollarıdır. Burjuvazinin gözünde ilim bu sınıfın zenginleşmesine yaradığı sürece, sefahat düşkününün cinsî enerjisini arttırdığı sürece bir mana ifade eder. İlmin asıl güttüğü hedefleri burjuvazinin aklı almaz. Fikrî gelişme, kapitalizmin boyunduruğu altında bitkin hale gelen insanlığın vücudunu sıhhatli hale getirme, hareketsiz halde duran maddenin enerji haline getirilmesi, insan vücudunun yapısında ve gelişmesindeki sırları keşfetme, bütün bunlar Orta Afrikalı bir vahşi için ne kadar az ilgi çekici ise, bugünün burjuvazisi için de o kadar az ilgi çekicidir.

İşlerin gidişatını iyice kavrıyan bazı aydınlar anlamağa başlamışlardır ki, kendi eserleri, kendi «hür düşünce» lerinin mahsulü, ve kendi «bağımsız irade» leri saydıkları «kültür konusundaki yaratma» artık kendilerine ait değildir, kültür bugünkü kapitalizmin bir iç zorunluğu olmaktan çıkmıştır. Çin olayları kendilerine 1914 te Louvain Üniversitesile kitaplığının yanıp yıkılmasını hatırlatmış, dünkü gün kendilerine Japon toplarının Şanghay'da Tunzi Üniversitesini, deniz kolejini, hekimlik okulunu, balıkçılık okulunu, Millî üniversiteyi, ziraat kolejini, mühendis kolejini, İşçi Üniversitesini yakıp yıktığını öğretmiştir.

Ne bu barbarlık hareketi kimseyi isyan ettiriyor, ne de kültür kurumları için ayrılan ödeneklerin azalması kimseyi öfkelendiriyor. Bunun böyle olduğu zaten milletlerin harıl harıl silâhlanmasından anlaşılıyor.

Ama, söylemeğe hacet yok, Avrupa ve Amerika aydınlarının yalnız küçücük bir kısmı çaresiz ortada kala kaldıklarını anlamışlardır. Kendi kendilerine: Ne tarafa gitmeli? diye soruyorlar. Eski alışkanlığa uyup, burjuvazi ile birlikte işçi sınıfının aleyhine mi yürümeli? Yoksa, şeref ve namusa uyup, işçi sınıfı ile birlikte burjuvazinin aleyhine mi yürümeli? Aydınların çoğu ise, geçmişte olduğu gibi, bugün de efendileri olan kapitalizme hizmet etmekle yetiniyorlar. Oysa, aydın uşaklarının ve avutucularının manevî uysallığını, avutma işinin etkin olmadığını ve boş olduğunu gayet iyi anlıyan efendileri böyle bir uşağı açıkça hakir görmeğe ve böyle bir uşağın lüzumlu olup olmadığından şüphe etmeğe başlamışlardır.

Küçük burjuvayı avutmakta uzman kesilmiş kimselerden sık sık mektuplar aldığım olur. Bay Swen Elverstadt'tan aldığım aşağıdaki mektup ta bunlardan biridir:

Aziz Bay Gorki,

Bugün bütün dünya umutsuzluğa kadar varan korkunç bir şaşkınlık ve kararsızlık içindedir. Bu şaşkınlık ve kararsızlık yeryüzündeki bütün memleketleri sarsan o korkunç iktisadî buhrandan ileri gelmektedir. Dünyanın sürüklendiği bu facia beni Norveç'in en çok okunan gazetesi Tidens Tagn'da bu büyük ve müthiş felâketin kurbanı milyonlarca insanın maneviyatını yükseltmek ve umutlarını uyandırmak hedefini güden bir makale dizisi hazırlamağa zorladı. Bu hedefi göz önünde tutup, edebiyatın, sanatın, ilmin ve siyasetin temsilcilerine

başvurarak, kendilerinden halkları iki yıldır kara düşünceler içinde tutan bu feci durum hakkında ne düşündüklerini sormayı faydalı buldum. Hangi devletten olursa olsun, her vatandaş şu mesele ile karşı karşıyadır: Zalim kaderin sert darbeleri altında ölmek mi, yoksa, buhranın mesut bir şekilde halledildiğini görmek umudu ile mücadeleye devam etmek mi? Bugünkü feci durumun elverişli bir sonuca varacağı umudu herkesin mutlaka özlediği bir şeydir. Sözlerine herkesin kulak vermeğe alıştığı bir insan tarafından öne sürülecek iyimser bir fikiri okuyan herkeste bu umut, parlak bir alev gibi, tutuşacaktır. Onun için, bugünkü durum hakkındaki düşüncenizi, birkaç satırla da olsa, bana bildirmenizi rica etmek cesaretini gösterdim. Düşünceniz, hiç şüphe yok ki, bir çok kimseleri umutsuzluktan kurtaracak ve bu insanlara geleceğe güvenle bakmak kuvvetini verecektir.

Saygılı selâmlarımla.

Swen Elverstadt.»

«Birkaç satırın» şifa verici kuvvetine, cümlenin gücüne olan saf inanlçarını henüz kaybetmemiş, bu mektup yazarı gibi, bir çok kimse vardır. Bu kimselerin inançları o kadar saf ki, nerdeyse insan inançlarının samimi olduğundan şüphe bile edecek. İyice çökmüş olan burjuvazi âlemini iki üç cümle de, iki yüz üç yüz cümle de canlandıramaz. Bütün memleketlerin Parlamentolarında ve Milletler Cemiyetinde her Allahın günü binlerce cümle söyleniyor; ama, bunların ne kimseyi avuttuğu ve kimsenin yüreğine su serptiği var, ne de kimsede burjuva medeniyetinin o karşı gelinmez buhranın gelişmesini durdurabilmek umu-

dunu uyandırdığı var. Küçük burjuvaya ilme «gem vurmak», ilmi «disipline sokmak» öğüdünü vermek üzre, eski bakanlar ve daha bir sürü aylaklar şehir şehir dolaşıyorlar. «Her şeye karşı ilgisiz olan, ötedenberi canı sıkılan» gazeteciler bu adamların ettikleri gevezelikleri hemen dillerine doladılar. Bu insanlardan biri olan Emil Ludwig —ciddî bir gazete olan— **Daily Express**'te «uzmanların kapı dışarı edilmelerini» salık veriyor. Küçük burjuva bu yavan herzelerin hepsini dinliyor ve okuyor, bundan kendine göre bir takım sonuçlar çıkarıyor. Avrupalı küçük burjuvanın üniversitelerin kapatılmasını faydalı bulmasında şaşılacak hiç bir taraf yok. Aslında, bundan önceki bir olayı hatırlaması elverir: Almanya'da her yıl üniversiteden diploma alanlar için 6.000 boş yer açılır. Oysa, Alman Üniversiteleri ve yüksek okulları her yıl 40.000 mezun verir.

Burjuva edebiyatına ve gazeteciliğine «kültürlü kamu oyunun düzenleyicisi» rolü vermekte vatandaş D. Smith ve T. Morrison haksızsınız. Bu «düzenleyici», gerçeğin iğrenç hercümercini örtmeğe ve gizlemeğe çalışan asalak bir nebattır. Yine de öyleyken, iğrenç gerçeği örtmesini, çamuru ve pisliği örtmesini bilen sarmaşık ve yaban otları kadar olsun beceremiyor. Vatandaşlar, «Amerikalı her şeyden önce Amerikalıdır, ondan sonra insandır» tezini savunan gazetelerinizin kültür alanında oynadıkları rolü yanlış anlıyorsunuz. Irkçı Alman gazeteleri de, ırkçı her şeyden önce bir Âridir, ondan sonra hekimdir, avukattır, filozoftur, diye öğretiyorlar. Fransız gazetecileri ise, ispat etmeğe çalışıyorlar ki, Fransız her şeyden önce yenen bir insandır, onun için başkalarından daha iyi silâhlanması şarttır: Kafasını silâhlandırması değil tabiî, yumruğunu silâhlandırması.

Avrupa ve Amerika gazeteleri adeta yalnız ve yalnız okuyucularının kültür seviyelerini alçatmağa hararetle çalışıyorlar, dense mubalâğa edilmiş olmaz. Ama, boşuna

zahmet, gazeteler daha bu işe burunlarını sokmadan okuyucunun kültür seviyesi zaten düşmüş bulunuyordu. Kendilerine iş bulan kapitalistlerin menfaatlarına uşaklık eden, pireyi deve yapmakta usta gazeteciler domuzların çıldırmış, zıvanadan çıkmış olduklarını tabiî ki bildikleri halde, bu domuzlara gem vurmayı akıllarının ucundan bile geçirmezler.

Mektubunuzda şöyle diyorsunuz:

> **«Avrupa'da yüreğimiz sızlıyarak anladık ki, Avrupalıların bize kini vardır.»**

Bu çok sübjektif bir söz. Size filan, ya da falan ayrıntıyı gördüren sübjektifçilik bütünü görmenize engel olmuş. Bütün Avrupa'nın birbirine kin besliyen bir hava içinde yaşadığını fark etmemişsiniz. Almanlar kendilerini soyup soğana çeviren Fransızlara kin beslerler. Fazla kan hücumundan boğulan Fransızlar ise, İngilizlerden nefret ederler. Nitekim, İtalyanlar da Fransızlara diş bilemektedirler. Bütün burjuvazi söz birliği edip Sovyetler Birliğinin gözünü çıkarmağa çalışır. 300 milyon Hintlinin İngiliz lordlarına ve esnaflarına karşı besledikleri kin ayyuka çıkmıştır. 450 milyon Çinli Japonya'ya diş biler. Çin'i yağma etmeğe ötedenberi alışık olan bütün Avrupa ise, Çin'i, soymak hakkını yalnız kendinde gören Japonya'nın üstüne atılmağa hazırdır. Herkesin birbirine karşı beslediği bu kin, büyüyüp, gün geçtikçe daha kuvvetli, daha azgın hale gelmektedir. Bu kin, patlamağa hazır cerahatlı bir çıban gibi, burjuvazinin içinde büyümektedir. Yeryüzünün en iyi ve en gürbüz halklarının kanı belki yine dereler gibi akacaktır. Savaş, en gürbüz milyonlarca insandan başka, bir çok değerleri de, bu değerleri vücuda getirmekte kullanılan pek çok ham maddeyi de mahvedecektir. Bütün bunlar vücut, maden, yakacak bakımından insanlığın yoksullaş-

masile son bulacaktır. Söylemeğe hacet yok, savaş burjuvazinin millî gurupları arasındaki kini ve nefreti ortadan kaldırmıyacak. Kendinizi «evrensel insanlık kültürüne hizmet edecek güçte» ve «bu kültürün barbarlık seviyesine düşmesini önlemeğe bağlanmış» görüyorsunuz. Çok güzel. Peki, ama, şu basit meseleyi ortaya koydunuz mu? Sırası gelmişken söyliyeyim, zaten hiç bir zaman «evrensel insanlık kültürü» olmamış ve emekçi halka karşı katiyen sorumlu olmıyan ve halkları birbirine düşman eden kapitalist, millî devletler bulundukça daha uzun zaman «evrensel insanlık kültürü» olması mümkün olmıyacak, bu kültürü savunmak için bugün ve yarın ne yapabilirsiniz, elinizden ne gelir?

Peki, işsizlik gibi, işçi sınıfının açlık yüzünden tükenmesi gibi, çocuklar arasında fuhşun artması gibi kültürü yıkan olayların karşısına ne çıkarabileceğinizi soruyor musunuz? Halk kitlelerinin tükenmesi, kültürü doğuran alanın da tükenmesi manasına gelir; hiç bunu düşündünüz mü? «Kültürlü» denilen tabakanın her zaman halk kitlesinden gelme bir kol olduğunu, elbette ki, bilmez değilsiniz. Her halde bileceksiniz. Çünkü, Amerikalılar Amerika Birleşik Devletlerinde gazete satan çocukların Cumhurbaşkanlığına kadar yükselmelerile övünmeğe alışıktırlar.

Bunu hatırlatışım, sadece çocukların görgüsüne işaret etmeğe önem vermemden ileri gelmektedir. Yoksa, başkanların kabiliyetleri üstünde durduğumdan değil. Zaten, bunların da kabiliyetleri var mı, yok mu onu da bildiğim yok ya!

Üstünde derin derin düşünmemiz gereken bir mesele daha var. 300 milyon Hintli İngiltere'nin köleleri olmanın hiç te tanrılar tarafından yazılmış bir alın yazısı olmadığını anlamağa başladıkları bir sırada, 450 milyon Çinlinin Avrupa - Amerika sermayesinin köleleri haline getirilebileceklerini kabul ediyor musunuz? Düşünün bir kere: Beş

on bin yırtıcı ve macera düşkünü adam milyonlarca emekçinin sırtından oldum olasıya ve rahat rahat geçinsin. Hiç olacak şey mi bu? Dün böyleydi, bugün böyledir, diye, bunun yarın da böyle olacağını iddia edebilir misiniz? Veba yüzyıllarca adeta normal bir olaydı, ama, bugün veba nerdeyse ortadan kalkmış gibidir. Vebanın yeryüzünde oynadığı rolü bugün burjuvazi tekrar ele almış ve renkli ırklara bütün beyaz ırka karşı derin bir kin aşılamak suretile bu renkli ırkları zehirlemektedir. Kültürün savunucuları, kapitalizmin ırklar savaşını kışkırttığı fikrinde değil misiniz?

∴

Beni «kin ve nefret vaaz etmekle» yeriyor ve «muhabbet öğüdü saçmamı» salık veriyorsunuz. Kapitalistleri seviniz; çünkü, sizin kuvvetinizi yeyip yutuyorlar; kapitalistleri seviniz; çünkü, dünyanızın bütün hazinelerini boşu boşuna mahvediyorlar; demirinizi sizi öldüren silâhlar yapmak için harcıyanları seviniz; çocuklarınızı bile bile açlıktan geberten hergele tohumlarını seviniz; kendi rahat ve huzurları uğruna sizi topyekûn öldürenleri seviniz; kapitalisti seviniz; çünkü, kapitalistin kilisesi sizi kara cahilliğin karanlıkları içinde tutmaktadır. Benim işçilere böyle şeyler söyliyeceğime bayağı inanıyorsunuz demek: vah, vah!

İncil bu soydan şeyleri vaaz eder. Bunu düşünüp, «hıristiyanlık» tan «kültürün desteği» diye söz ediyorsunuz. Doğrusu, çok geç kalmışsınız. Namuslu insanların «muhabbet ve alçak gönüllülük akidesi» nin kültür üstündeki etkisini çoktandır ağızlarına aldıkları yok. Hıristiyan burjuvazinin bugün kendi memleketinde ve sömürgelerde alçakgönüllülüğü salık verdiği ve «ateşi ve kılıcı» her zaman kullandığından daha büyük bir cerbeze kullanarak kendini

kölelere sevdirdiği bir sırada, bu etkinin sözünü etmek hem imkânsızdır, hem de insanın canını sıkar. Siz de bilirsiniz ki, mitralyözler ve «göklerdeki tanrının sesi» bugün kılıcın yerini almıştır. Nitekim, Paris'te çıkan bir gazete şu haberi veriyor:

> **«Afridilere (büyük bir Efgan kabilesi) karşı giriştikleri savaşta, İngilizler kendilerine büyük yardımı dokunan bir usul keşfetmişler. Âsilerden bir gurup aşılmaz yalçın dağlar arasındaki bir yaylaya çekilmişler. Tepelerinde hemen bir uçak belirmiş. Afridiler silâha sarılmışlar. Ama, uçak bomba atmamış. Bomba atacak yerde, sözler dökülmeğe başlamış. Göklerden inen bir ses âsilere, kendi dillerinde, silâhları bırakmalarını, Britanya İmparatorluğuna karşı giriştikleri bu manasız rekabete son vermelerini salık vermiş. Böyle gökten inen seslerden şaşkına dönüp mücadeleden vazgeçmiş bir çok âsiler görülmüştür.**
>
> **Tanrı dili ile yapılan tecrübeler Milano'da da tekrar ele alındı: Faşist milis teşkilâtının kuruluşu yıldönümünde bütün şehir faşizmi övmek için kısa bir söylev veren tanrının sesini duydu. General Balbo'yu dinlemek fırsatını bulan Milano'lular göklerden gelen seste generalin davudî sesini tanıdılar.»**

İşte böyle. Tanrının varlığını ispat etmenin ve vahşileri köleleştirmekte onun sesinden faydalanmanın pek kolay bir yolunu bulmuşlar. San-Fransisko, ya da Vaşington üstünde tanrının Japon edasile ingilizce konuşması beklenebilir.

Misal olarak, bana «büyük adamları, büyük din

adamları» nı gösteriyorsunuz. Bunu ciddî olarak söylemeniz pek hoş doğrusu. Büyük kilise adamlarının nasıl, ne ile ve niçin yaratıldıklarını öğrenmek meselesinin sözünü edecek değiliz. Ama, bu adamlara dayanmadan önce, sağlam olup olmadıklarını bir denemeliydiniz. «Kilisenin yaptığı iş» hakkındaki hükmünüzde, ancak koyu bir cahillik temeli üstünde doğan o «Amerikan ülkücülüğünü» delil olarak gösteriyorsunuz. Hıristiyan kilisesinin tarihi hakkındaki bilgisizliğiniz belki de şöyle izah edilebilir: Kilisenin insanların aklı ve vicdanı üstünde ettiği zorbalıkların ne türlü zararlar verdiğini Amerika Birleşik Devletlerinde oturanlar görmemişler ve duymamışlardır, bu zorbalıkların acılarını Avrupalıların çektikleri kadar çekmemişlerdir. Piskopos meclislerinin kanlı kavgalarını, kara taassubunu öğrenip, «büyük kilise adamları» nın hırsını ve açgözlülüğünün ne olduğunu anlamalıydınız. Hele Efes ruhanî meclisinin büyük dalavere hikâyesini ibretle okumalıydınız. Hıristiyanlığın mezhepler tarihi, hıristiyanlığın ilk yüzyıllarında «dinden sapanların» öldürülmelerini, ilk Yahudi katliâmlarını, Albigeois'ların, Taborite'lerin kökünün kurutulmasını, genellikle, İsa kilisesinin güttüğü kanlı siyaseti okuyup öğrenmeliydiniz. Engizisyon tarihi işin gizli taraflarını bilmiyenler için çok istifadelidir. Tabiî, bu tarihi, hemşeriniz Washington Lee'nin kitabından okumanız doğru olmaz. Çünkü, Engizisyonu tertipliyen Vatikan kilisesi sansürü bu kitabı doğru diye kabul etmiştir. Bütün bu olayları öğrenince, anlıyacaksınız ki, kilise babaları azınlığın çoğunluk üstündeki hakimiyetini sağlamlaştırmak için canla başla çalışmışlar, resmî dinden ayrılan mezhepleri de, kilise adamlarının yalanlarını anlıyan emekçi halk kitlesi içinde doğduklarından ötürü, ezmişlerdir. Bu kilise babaları dini köleler için yayıyorlardı; efendiler de, kölelerden korktuklarından dolayı bu dini kabul etmişlerdi. Tarihçiniz Van Loon «Büyük tarihî hatalar» adlı makalesin-

de, «Kilise İncil'in öğretileri lehinde savaşmamalı, aleyhinde savaşmalıydı» fikrini savunuyor, diyor ki:

> **«Titus Kudüs'ü yakıp yıkmakla büyük hata etti. Filistin'den kovulan Yahudiler dünyanın her yerine dağıldılar. Kurdukları cemaatlarda hıristiyanlık olgunlaşmış ve kuvvetlenmişti. Marx ve Lenin'in fikirleri kapitalist devletler için nasıl bir felâket olmuşsa, hıristiyanlık ta Roma imparatorluğu için öyle bir felâket olmuştu.»**

Evvelce de böyleydi, halâ da böyle: Hıristiyan kilisesi çocukça komünizmle ve İncille mücadele etti. Kilisenin bütün «tarihi» bundan ibarettir.

Kilise bugün ne yapar? Tabiî, en başta dua eder. York başpiskoposu ile —Sovyetler Birliğine karşı bir Haçlı seferine girişilmesini vaaz eden— Canterbury başpiskoposu yeni bir dua kaleme aldılar; bunda İngiliz ikiyüzlülüğü ile İngiliz mizahı harikulâde bir şekilde kaynaşmıştır. Bu uzun dua **Pater Noster** (İsa Babamız) duasının şeklini taklit eder. Piskoposlar tanrıya bakın nasıl sesleniyorlar:

> **«Refahı ve itibarı tekrar kurmak hedefini güden hükümet siyasetimiz sizin arzunuza da uygun olsun. Hindistan'ın gelecekteki idaresini düzene sokmak için girişilen şeylerin hepsi sizin de arzunuza uygun olsun. Yakında yapılacak silâhsızlanma konferansı ve bu dünyada barışı kuvvetlendirmek için yapılacak her şey sizin de arzunuza uygun olsun. Ticaretin, kredide güvenin ve karşılıklı iyiliğin tekrar kurulması konusunda, bize günlük nafakamızı bağış-**

> **layın. Herkesin iyiliğine çalışan bütün sınıfların işbirliği yapmaları münasebetile, bize günlük nafakamızı verin. Millî gurur yüzünden suç işledikse, bütün kuvvetimizle başkalarının imdadına koşacak yerde, bunlara hâkim olmaktan büyük bir zevk duyduksa, bizi affedin. İşlerimizin idaresinde egoistlik ettikse, kendi menfaatımızı ve sınıfımızın menfaatlarını öteki sınıfların menfaatlarından üstün tuttuksa, ettiğimiz bu hakaretlerden ötürü bizi affedin.»**

İşte tipik bir korkak esnaf duası! Bu uzun duada ettikleri «hakaretler» den dolayı tanrıdan on kere kendilerini «affetmesini» rica ediyorlar, ama, hakaret etmekten vazgeçmeğe hazır olduklarını ve vazgeçebileceklerini bir kerecik olsun söylemiyorlar:

> **«Millî gurur yüzünden ve bütün kuvvetlerile başkalarının yardımına koşacak yerde, bunlara hâkim olmaktan büyük zevk duymak gibi bir suç işlediklerinden ötürü»**

tanrıdan yalnız bir defa «af» diliyorlar.

Bizi affedin, ama, biz günah işlemekten vazgeçemeyiz: Söyledikleri işte budur. Ama, bu af dilemeyi kendileri için belki de sıkıcı ve küçük düşürücü bulan İngiliz rahiplerinin çoğu bunu reddetmişlerdir.

Bu dua 2 Ocakta Londra'daki Saint-Paul katedralinde okunmuş olmalı. Canterbury başpiskoposu bu duayı zevklerine uygun bulmıyanlara duayı okumamak müsaadesini vermiştir.

Hıristiyan kilisesinin oynadığı yavan ve saçma komediler işte bunlardır, rahipler tanrılarını işte böyle esnaf

başı ve en gözde Avrupa esnaflarının bütün ticaret işlerinin koruyucusu haline getirmişlerdir. Ama, bir İsa bankası kuran İtalyan rahiplerini, ve Fransa'da türlü işler gören Fransız rahiplerini unutup, yalnız İngiliz rahiplerinin sözünü etmek haksızlık olur. Rus göçmenlerinin Paris'te yayınladıkları gazetenin 15 Şubat tarihli sayısında çıkan bir habere göre, Mulhouse'daki:

> **«resmî makamların emri üzerine, başrahip Egg tarafından idare edilen** Birlik **adlı katolik yayınları kitabevinin müdürü ve tezgâhtarı yakalanmıştır. Kitabevi Almanya'dan ithal edilen açık saçık (ahlâka aykırı) resimler ve kitaplar satıyormuş. Bu «ticaret eşyası müsadere» edilmiş. Bazı kitaplar, muhtevası bakımından, yalnız açık saçık olmakla kalmıyor, dini de çamurlara batırıyormuş.»**

Bu türlü yüzlerce olay gösterilebilir. Bu olayların hepsi de bir tek ve ayni şeyi ispat eder: Kendisini eğiten patronun, kapitalizmin uşağı kilise kapitalizmi kemiren hastalıkların hepsile bulaşmıştır. Burjuvazinin, vaktile, «kilisenin manevî yetkisine güvendiği» kabul edilirse, görülür ki, bu yetki «zekâ polisliği» etmekten başka bir şey değildi, yine bu yetki emekçi halka zulûm etmek hizmetini gören teşkilâtlardan biri olmaktan başka bir şey değildi. Kilise «avutuyordu». İnkâr etmem. Ama, bu avutma aklı söndürme vasıtalarından biriydi.

Hayır, yoksula zengini sev, işçiye patronunu sev, diye vaaz etmek benim işim değildir. Ben avutmasını bilmem. Ötedenberi gayet iyi bilirim ki, bütün dünya bir kin ve nefret havası içinde yaşamaktadır. Görüyorum, bu hava gittikçe koyulaşmakta, gittikçe eylemli, gittikçe kurtarıcı hale gelmektedir.

«Mesleğinde bilgili olmak istiyen siz ümanistler», şunu biliniz ki, dünyada iki kin borusunu öttürmektedir, artık bunu anlamanızın zamanı gelmiştir. Bu kinlerden biri yırtıcı insanlar arasında ve rekabet alanında, ama, ayni zamanda, kendilerini mutlaka mahvolmakla tehdit eden gelecek korkusu yüzünden doğmuştu. Öteki kin, işçi sınıfının kini olup, gerçeğin iğrençliğinden ileri gelmiştir. İşçi sınıfının iktidara geçmeğe hak kazandığı şuuru bu kini gün günden daha parlak hale gelen bir ışıkla aydınlatmaktadır. Bu iki kin artık o hale gelmiştir ki, bunları ne hiç kimse, ne de hiç bir şey barıştırabilir. Bu iki kini maddî temsilcilerinin, sınıf temsilcilerinin amansız savaşından başka bir şey uzlaştıramaz. İşçilerin kazanacakları zaferden başka hiç bir şey dünyayı bu kinden kurtaramaz.

Mektubunuzda diyorsunuz ki:

> **«Bir çok kimseler gibi, biz de, memleketinizdeki işçi diktatörlüğünün işi köylülere zorbalık etmeğe kadar vardırdığı düşüncesindeyiz.»**

Size bir öğüdüm var: Bir çokları gibi düşünmeyiniz; Marx ve Lenin akidesinin sosyal olguları namuslu bir şekilde inceliyen ilmî düşünce tarafından varılmış en yüksek nokta olduğunu, sosyal adalete, yeni kültür şekillerine götüren doğru yolun bütün aydınlığı ile ancak bu doktrinin tepesinden göründüğünü daha şimdiden anlamağa başlıyan —şimdilik sayıca az olan— birkaç aydın gibi düşünmeğe çalışınız. Küçük bir çaba gösteriniz ve bütün tarihi çalışan insan kitlelerine, işçilere ve köylülere yapılmış maddî ve manevî, fikrî zorbalıklarla dolu sınıfla olan akrabalığınızı —bir an için— unutunuz. Bu çabayı gösterirseniz, anlıyacaksınız ki, kendi sınıfınız sizin kendi düşmanınızdır. Karl Marx büyük bir bilgeliği olan bir insandır,

onu Merihten gelmiş bir kimse sanmayınız. Newton'un ve Darwin'in nazariyeleri kendi zamanlarında nasıl ilmî tecrübenin yükseldiği en yüksek nokta idiyse, Marx'ın doktrini de günümüz için öyledir. Lenin, Marx'tan daha sadedir, eğitmen olarak ta Marx kadar bilgeliğe sahiptir. Marx ile Lenin, hizmet ettiğiniz sınıftan size önce kuvvetini ve şan ve şöhretini, kan, ikiyüzlülük ve yalan üstünde duran kendine uygun bir «kültürü» insanlık dışı zorbalık usullerile dün nasıl yarattığını, bugün nasıl yaratmağa devam ettiğini gösterecekler; sonra da, bu kültürün çürüme oluşumunu göstereceklerdir; günümüzdeki dağılışını da siz kendiniz anlıyacaksınız. Mektubunuzda ifade ettiğiniz telâş ve heyecanı doğuran da zaten bu oluşum değil mi?

Şimdi de biraz «zorbalığın» sözünü edelim. İşçi sınıfının diktatörlüğü gelip geçici bir olgudur. Tabiatın ve burjuva devletin eski köleleri olan milyonlarca insanı kendi memleketlerinin ve hazinelerinin biricik sahipleri haline getirmek için, bunları eğitmek için bu diktatörlük şarttır. Bütün emekçi halk, bütün köylüler ayni iktisadî ve sosyal şartlar içine yerleştirilince, bunlardan her biri kabiliyetlerine göre çalışmak, ihtiyaçlarına göre almak imkânını bulunca, işçi sınıfının diktatörlüğü bir zorunluluk olmaktan çıkacaktır. Sizin ve daha bir çoklarının anladığınız şekilde, «zorbalık» yanlış anlaşılmış bir şeydir, ama, çoğu zaman da bu bir yalan, Sovyetler Birliğindeki işçi sınıfına ve Partisine edilmiş bir iftiradır. «Zorbalık» fikri, sırf bu işçi sınıfının kültür eylemini sakatlamak, bu sınıfın memleketini gençleştirmek ve bu memlekette yeni iktisadî şekiller vücuda getirmek için yaptığı çalışmayı sakatlamak maksadile, işliyen sosyal oluşuma uygulanmıştır.

Bence, zorbalıkla hiç bir ilgisi olmıyan bir zorlamanın (cebretmenin) sözü edilebilir. Çünkü, çocuklara alfabe öğretirken bunları öğrenmeğe zorlamıyacak mısınız? Sovyetler Birliğindeki işçi sınıfı ile Partisi köylülere, sosyal ve si-

yasî konuda, alfabe öğretiyor. «Çekiç ile örs» arasındaki hayatınızın faciasını siz aydınlara hissettiren bir kimse ya da bir şeyler var. Sosyal ve siyasî konuda size ilk harfleri öğreten bir kimse de var. O kimse tabiî ki ben değilim.

Köylüler —milyonlarca küçük toprak sahibi— her memlekette yırtıcı insanların ve asalakların yetişmesine elverişli bir alandır. Kapitalizm bütün iğrençliği ile işte bu alanda ortaya çıkmıştır. Köylünün bütün kuvvetini, bütün kabiliyetlerini, bütün istidatlarını sefil aile ocağının kaygıları yer yutar. Küçük toprak sahibinin kültür konusundaki aptallığı tamamile milyonerin aptallığına benzer. Siz aydınlar bunu görmeli, anlamalısınız. Ekim 1917 İnkılâbından önce, Rusya'daki köylüler XVIII inci yüzyıl şartları içinde yaşamağa devam etmekteydiler. Bu, hiç kimsenin itiraz edemiyeceği, hatta Sovyet iktidarına karşı olan öfkeleri artık hem gülünç, hem de iğrenç hale gelen Rus göçmenlerin bile itiraz edemiyecekleri bir olaydır.

Köylüler yarı vahşi bir insan kitlesi, dördüncü kategori olarak kalmamalı. Köylüler kurnaz ve hilekâr mujiğe, toprak sahibine, kapitaliste yem olmamalı. Köylüler sefil ve parçalanmış, sefil sahibini besliyemiyen toprağı üstünde öldürücü şartlar içinde çalışan cahil, toprağını besleme, makinalarla işleme, ziraatı geliştirme imkânlarından yoksun olarak yaşamamalı. Köylüler bence dinî düşüncenin karanlık taassubu içinde kalmış olan o uğursuz Malthus nazariyesini haklı çıkarmamalıdırlar. Köylü kitlesi gerçeği ve durumunun küçük düşürücü tarafını henüz anlamamışsa, işçi sınıfı, zorla da olsa, ona bunun şuurunu aşılamak zorundadır. Oysa, buna hiç lüzum kalmıyor. Çünkü, 1914 - 1918 boğazlaşmasının dehşetlerini yaşayıp, Ekim 1917 İnkılâbı ile zihni uyanan Rus köylüsü kör değildir, pratik olara kdüşünmesini bilir. Kendisine gübre ve makina veriliyor; bütün okulların kapıları kendisine açıktır; her yıl binlerce köylü çocuğu mühendis, ziraat mühendi-

si, hekim olarak hayata atılmaktadır. Köylüler anlamağa başlıyorlar ki, işçi sınıfı, partisinin şahsında, Sovyetler Birliğinde 160 milyon başı, 320 milyon kolu olan tek bir efendi yaratmağa çalışmaktadır. Asıl anlaşılması gereken şey budur. Köylüler anlıyorlar ki, memleketinde yapılan her şey sadece bir avuç zengin için yapılmıyor, herkes için yapılıyor. Yine köylüler görüyorlar ki, Sovyetler Birliğinde kendileri için yalnız faydalı olan şey yapılıyor, memleketteki yirmi altı «İlmî araştırma enstitüsü», köylülerin çalışmasını kolaylaştırmak için, topraklarının bereketini arttırmağa çalışıyor.

Köylü yüzyıllardanberi oturduğu pis köylerde yaşamak istemiyor artık. Çocukları için okulları ve kıreşleri, kendisi için de tiyatroları, kulüpleri, kitaplıkları, sinemaları olan «ziraat şehirleri» ne yerleşmek istiyor. Köylüde öğrenmek ihtirası, kültürlü bir hayat zevki gittikçe artmaktadır. Köylü bunları anlamamış olsaydı, Sovyetler Birliğinde girişilen çalışma, on beş yılda işçilerin ve köylülerin kaynaşmış enerjileri sayesinde elde edilen çok değerli sonuçlara varamazdı.

Burjuva devletlerdeki işçi halk, büyük çoğunluğu ile, çalışmasının, kültür bakımından, şumulü hakkında hiç bir fikri olmıyan mihaniki bir kuvvettir. Memleketinizde tröstler, millî kuvvetleri sömüren yırtıcı ve açıkgöz teşkilâtlar, emekçi halkın sırtından geiçnen asalaklar birer efendi olarak saltanat sürerler. Bunlar birbirlerine düşman olduklarından, para üstünde ihtikâr yaptıklarından, birbirlerini mahvetmeğe çalıştıklarından, Borsada hileli facialar yaratırlar. Bunların ortalığı karıştırmaları işte memleketinizi görülmedik bir buhrana sürüklemiştir. Milyonlarca işçi açlıktan ölüyor, halkın harcanan sağlığına şifa bulunamıyor, çocuk ölümü felâket denecek sayılara yükselirken, bir yandan da intiharlar çoğalmaktadır. Kültürün esas alanını teşkil eden canlı insan enerjisinin tükendiği görülüyor. Buna

rağmen, işsizlere yardım işini düzene sokmak için 375 milyon dolarlık bir ödenek ayrılmasını istiyen La Follette-Castigan kanun projesi Parlamentonuz tarafından reddedildi. **New-York American** gazetesi ise, New-York'ta oturdukları evin kirasını veremediklerinden sokağa atılan işsizler ve aileleri hakkında şu sayıları vermektedir: 1930 da 153.731, 1931 de 198.738 kişi evsiz barksız kalmıştır. Bu yılın Ocak ayında, New-York'ta, her gün yüzlerce işsiz ailesi evlerinden atılmaktadır.

Sovyetler Birliğinde hâkim olanlar ve kanun yapanlar işçiler ve özel toprak mülkiyetini kaldırmanın **zorunlu olduğu şuuruna**, tarlalardaki çalışmayı kollektifleştirmenin ve makinalaştırmanın, ruhî bakımdan fabrika işçilerile ayni olmanın, bunun sonucu olarak memlekette tek ve hakikî efendiler olmanın zorunlu olduğu şuuruna varmış bir kısım köylülerdir. Kollektifçi ve komünist köylü sayısı durmadan artmaktadır. Yeni kuşak toprak köleliği kalıntılarını ve yüzlerce yıllık köle hayatından kalma peşin hükümleri ortadan kaldırmağa çalıştıkça, daha da artacaktır.

Sovyetler Birliğinde, kanunlar temelde, emekçi kitlenin derinliklerine yaratılır, eylemli hayat şartlarından doğar. Sovyet iktidarı ve Parti, işçilerin ve köylülerin çalışmasile çiçeklenen şeyi ifade etmekten ve tastik etmekten başka bir şey yapmaz. Biliyoruz ki, işçilerin ve köylülerin bu çalışmasında güdülen hedef birbirine eşit insanlar toplumunu yaratmaktır. Parti, işçi kitlesinin teşkilât merkezi, sinir sistemi ve dimağı olduğu ölçüde diktatördür. Bütün halk kitlesindeki istidatlara ve kabiliyetlere bütün kapıları açmak maksadile, Parti en çok sayıdaki maddî enerjiyi en kısa zamanda fikrî enerji haline getirmek hedefini benimsemiştir.

Ferdiyetçiliğe dayanan burjuva devleti gençleri kendi geleneklerinin ve menfaatlarının zihniyeti içinde yetiştirmeğe çalışır. Bundan daha tabiî bir şey olamaz. Yine de

öyleyken, asıl burjuva toplumundaki gençler arasında, çoğu zaman, anarşicilik fikir ve nazariyelerinin doğduğunu görüyoruz. Oysa, bu tabiî bir şey değildir. Ama, bu gösteriyor ki, anormal ve sıhhatli olmıyan bir çevrede boğulmuş insanlar, insanın kişiliğini sınırsız bir hürriyete kavuşturmak maksadile, toplumu tamamile yıkmak hayalleri kurmağa başlıyorlar. Biliyorsunuz ki, gençleriniz —ayni zamanda da Avrupa gençleri—, yani burjuva gençliği işi suç işlemeğe kadar vardıran bir takım «çılgınlıklar» etmektedirler. Bu suçların işlenmesine sebep olan şey maddî ihtiyaç değildir, daha çok, «yaşamak sıkıntısı», merak, «kuvvetli» duygular aramaktır. Bütün bu suçların temelinde fert ve yaşayışı için elverişli olmıyan bir değerlendirme vardır. Burjuvazi işçi ve köylü çevrelerinden gelme en kabiliyetli temsilcileri kendine çeker, bunları kendi sınıfının menfaatlarına hizmet etmek zorunda bırakır; insana «belli bir ruhî refah», iyi bir ev, rahat bir yuva edinmek imkânı veren «hürriyet» i göklere çıkarır. Ama, elbette, inkâr edemezsiniz ki, burjuva hayatının karşısına çıkardığı engelleri yenemiyen binlerce insan toplumunuzda hasis bir refah yolu üstünde mahvolup gitmektedir. Avrupa ve Amerika edebiyatları kabiliyetli bir çok insanın boşu boşuna mahvolup gittiğini gösteren tasvirlerle dolup taşmaktadır. Burjuvazinin tarihi, manevî bakımdan yoksullaşmasının tarihi demektir. Burjuvazi günümüzde hangi kabiliyetleri değerlendirebiliyor? Her soydan Hitler'lerinden başka, kendini büyük görmek hastası cücelerden başka övünecek bir şeyi yok.

Sovyetler Birliği halkları bir yeniden gençleşme devri açmışlardır. Ekim 1917 İnkılâbı kabiliyetli onbinlerce insanı eylemli hayata davet etmiştir. Ama, bunlar işçi sınıfının güttüğü hedeflere varılmasını sağlıyacak kadar çok ve kalabalık değildir. Sovyetler Birliğinde işsiz kalmış kimse yoktur; bu memlekette kuvvetler hiç bir zaman ve

hiç bir yerde görülmedik bir hızla geliştikleri halde, her yerde, insan enerjisinin kullanıldığı bütün alanlarda yine de yeteri kadar kuvvet yoktur.

«Kültür ustaları» olan siz aydınlar anlamalıydınız ki, işçi sınıfı iktidarı ele alınca, kültür alanında önünüze en geniş yaratma imkânları serecektir.

Tarihin Rus aydınlarına ne acı bir ibret dersi verdiğine hele bir bakınız: Emekçi halkın peşinden gitmediler, ama, işte şimdi boş bir öfke içinde kendi kendilerini yiyerek göçmen hayatı içinde çürüyüp gitmektedirler. Pek yakında hepsi de ölecek, arkalarında «Bunlar birer haindi!» diye korkunç bir hatıra bırakacaklardır.

Burjuvazi kültür düşmanıdır, kültür düşmanlığı etmemek te elinde olmıyan bir şeydir. Bu hakikatı burjuva gerçeği, kapitalist devletlerin yaptıkları şeyler de kuvvetlendirmektedir. Sovyetler Birliği tarafından teklif edilen «bütün milletlerin silâhları bırakması» tasarısını burjuvazi reddetmiştir. Yalnız bu olay kapitalistlerin sosyal bakımdan zararlı bir takım insanlar olduklarını, yeni bir cihan boğazlaşması hazırladıklarını söylemeğe fazlasile yeter. Bu insanlar Sovyetler Birliğini gergin bir halde, bir savunma durumunda tutuyorlar. Sovyetler Birliğine saldırmayı, bu geniş memleketi sömürge pazarı haline getirmek işini yoluna koymaya çalışan kapitalistlere karşı savunma vasıtaları imal etmek için işçi sınıfını en değerli zamanlarını ve malzemeyi harcamağa zorluyorlar. Sovyetler Birliği halkları kendilerini Avrupa kapitalistlerine karşı savunmak için harcadıkları hesapsız kuvvetleri ve malî imkânları insanlığın kültürünü tekrar gençleştirmekte pek alâ kullanabilirlerdi; çünkü, Sovyetler Birliğindeki sosyalizmi kurma çalışmalarının bütün insanlığı da içine alan bir şumulü vardır.

....

Onun için, «Kültür ustaları, kimle berabersiniz?» so-

rusunu da halletmenizin artık zamanı gelmiştir. Yeni hayat şekilleri yaratmak için kültür emekçilerile mi beraber-siniz, yoksa bu kuvvete karşı olan sorumsuz yırtıcı insanlar kastını muhafaza etmek için, başından çürümeğe başlayıp ancak hareketsizliğin gücü ile yaşıyabilen kastla mı berabersiniz?

1932

İKİ KÜLTÜR

Paris'teki (1934) Yazarlar Kongresi faşizmin hücumlarına ve yıkmalarına karşı kültürü savunmak parolasile tertiplendi. Kongreye katılan bütün üyelerin çağdaş burjuvazinin «kültürü» kavramına ayni manayı verdikleri, bu kavramı ayni şekilde tarif ettikleri ve bu konuda aralarında hiç bir fikir ayrılığı bulunmadığı farz edilmişti belki. Acaba gerçekten böyle mi?

Faşizmi çürüme ve dağılma halinde olan burjuva kültürü doğurmuştur, faşizm bu kültürün kanserli bir şişkinliğidir. Faşizmin nazariyecileri ve uygulayıcıları burjuva çevrelerinden yetişmiş bir takım macera düşkünleridir. İtalya'da, Almanya'da burjuvazi siyasî ve maddî iktidarı faşistlerin eline bırakmıştır; Orta Çağdaki İtalyan şehirleri burjuvazisi **Condottiere** (ücretli asker) leri nasıl bir hile ve kurnazlıkla idare etmişse, o da bunları öyle idare etmektedir. Bu burjuvazi işçilerin faşistler tarafından iğrenç bir şekilde öldürülmelerini sevinerek seyretmek ve bu öldürmeyi teşvik etmekle kalmayıp, daha düne kadar övündüğü kendi fikir kuvvetlerinin temsilcileri olan yazarların ve ilim adamlarının bunlar tarafından kovuşturulmasına ve sürülmesine de müsaade etmektedir.

Faşizm, Alman ırkının bütün dünyaya, bütün öteki ırklara hâkim olmak hakkı nazariyesini ortaya attı; bunu, yeni bir Cihan savaşı vasıtasile «dünyayı yeniden paylaştırmak» emelini besliyen emperyalist efendisinin gözünü doyurmak maksadile yaptı. Çoktan beridir unutulan bu fikir, Friedrich Nietzsche denilen hasta bir adamın «sarışın hayvan» ın üstünlüğü fikrinden gelir, Hintlilerin, Hindî Çinilerin, Zencilerin, Malezyalıların ve Polinezyalıların sarışın ve kızıl renkli insanlar tarafından köleleştirilmesi olayına dayanır. Biliyoruz ki, Almanya, Avusturya ve Fransa'yı ezdikten sonra, İngiliz, Hollanda ve Fransız burjuvazilerinin sömürgeleri yağma etmek işine katılmak istemişti. Bu fikir işte o yıllarda olgunlaştı. Beyaz ırkın bütün dünyaya mutlaka hâkim olacağını ilân eden bu nazariye burjuvazinin her millî gurubuna yalnız bütün renkli insanlara değil, Avrupalı komşularına da köleleştirilmesi ya da mahvedilmesi gereken barbarlar gözü ile bakmak imkânını vermektedir. Daha önce İtalyan ve Japon burjuvazileri tarafından uygulanan bu nazariye «kültür» kelimesine bugünkü manasını veren gerçeklerden biridir.

Avrupa burjuvazisinin en gözde adamları hep yüksek perdeden konuşuyorlar, «aydın sayısı çoğaldı» diye barbar bağırıyorlar, halk öğretimini sınırlamanın, kültürün gelişmesine set çekmenin mutlaka şart olduğundan dem vuruyorlar, hatta hatta tekniğin işi azıttığından ve elle çalışmaya dönmekten bile söz ediyorlar. York başpiskokosu Bournemouth okulunu açarken:

> **Artık hiç bir şey icat edilmesin isterdim. Elimde olsa, infilâklı motoru muhakkak ki parçalamak isterdim,**

demedi mi?

Bu lekelenmiş din işindeki meslektaşı Canterbury pis-

koposu ise, tekniğin lüzumunu bayağı kabul ediyor; çünkü, Sovyet Rusya aleyhine bir Haçlı seferine girişilmesini salık vermektedir. Uzmanların fikrine göre, yeni savaş bir «makina savaşı» olacaktır. İsa'nın yeryüzündeki temsilcileri tarafından Londra'da ve Roma'da verilen söylevler, kültür gelişmesinin durdurulmasını vaaz eden bütün öteki burjuvaların ya işçi sınıfına olan nefretlerinden, ya da yaklaşan felâketin korkusu ile deliye dönen bütün bu insanların söyledikleri sözler 1880 yıllarında söylenmiş olsaydı, burjuvazi bunlara aptal, barbar damgasını basardı.

Günümüzde ise, burjuvazi artık mertlik ile hayasızlığı birbirinden ayırmıyor. Orta Çağa dönme çağrısına «düşüncenin cesareti» adı verilmiştir.

Onun için, görüyoruz ki, Avrupa'nın burjuva kültürü, tarihçilerinin iddia ettikleri gibi, birleşmiş bir kitle teşkil etmiyor. Bu kültürün canlı kuvveti tüccarlar ve bankerler diye ikiye parçalanmıştır. Bütün insanlara bol ve ucuz ticaret malı gözü ile bakan bu tüccarlar ve bankerler kültürün gelişmesine çalışmak haklarını savunan insanlar olarak ve vahşi hale gelmiş faşistler olarak pek rahat olan yüksek sosyal görevlerini ne pahasına olursa olsun muhafaza etmek isterler; bunların kanlı cinayetlerine bir son vermek için, ya bunları tek başlarına bırakmak, ya da kesin bir takım tedbirler almak lâzımdır.

*

Paris'in belli başlı günlük gazetelerinde çalışan yazarlar, faşizmin burjuva kültürü için ne türlü bir tehlike olduğunu adeta hiç ağızlarına almadıkları halde, devrimizin şu temel meselesini ortaya koyuyorlar: Komünizm Yunan ve Roma kültür hazinelerine dayanan Batı Avrupa kültürünün mirasçısı olabilir mi?

Mesele son derece açık bir şekilde ortaya konmuştur,

ve bir söz yarışmasına çağrı gibi görünmektedir. Tartışmanın verimli olması için, daha başında, tartışmanın konusunu tespit etmek, reddedilen, inkâr edilen ve savunulan, teyit edilen şeyi iyice belirtmek lâzımdır. Kesin ve belli manasını çoktan kaybeden «kültür» kelimesine çağdaş burjuva kültürünü savunanların verdikleri gerçek mana nedir?

Görüyoruz ki, çağdaş burjuvazi bugün elinde bulunan şeyle tamamile tatmin edilmekte ve sayısız işsiz orduları kurmak, tekniğin kısılmasını salık vermek, yüksek okullara, müzelere, v.b. ayrılan ödenekleri azaltmak suretile, kültürün normal gelişmesini fiilen başarılı bir şekilde sınırlamaktadır. Biliyoruz ki, durmadan çalışan ve genişliyen sanayi kolu, milyonlarca işçiyi ve köylüyü yarının savaş meydanlarında mahvetmek hedefini güden savaş sanayiidir. Avrupa burjuvazisi uluslararası anlaşmazlığı bu savaş meydanlarında halletmek, millî guruplardan hangi gurubun ötekilere kumanda edeceğini tespit etmek iddiasındadır. Köle haline getirilmiş komşularının kanlarını emmek maksadile burjuvazinin tertiplediği yarınki boğazlaşmanın kaptanları büyük bir soğukkanlılıkla ilân ediyorlar ki, önümüzdeki bu savaş 1914 - 1918 savaşından daha yıkıcı ve daha öldürücü olacaktır. Kayıpları ve yakıp yıktıkları işçi sınıfı ile köylülerin, yani burjuvazinin çılgınlığından en çok ıztırap çekmiş sınıfların emeği sayesinde çoktan onarılan son savaşın bazı olaylarını hatırlatmanın tam yeridir.

İşte olaylar şunlar: Almanya'nın 1915 ten itibaren makina yağı kalmamıştı. O devirde 200 marka satılan makina yağının tonuna Almanlar Kopenhag'ta 1.800 mark ödemekteydiler. Amerika Birleşik Devletlerinin Berlin elçisi o yılın Aralık ayında hükümetine yazdığı mektupta Almanların makina yağı bulunmamasından dolayı yenileceklerini bildirmişti. Oysa, tam o sırada, İngiliz gemileri

Almanların muhtaç oldukları makina yağını Kopenhag'a taşımaktaydı. Yapılan bu ticaret İngiltere Ticaret Bakanlığının yayınladığı istatistikle de teyit edilmiştir. İngiltere, İskandinav memleketleri vasıtasile Almanya'ya kömür yollamamış olsaydı, bu memleket 1915 yılının daha ilk aylarında kömürsüz kalacaktı. Böylelikle, İsveç 1914 yılı Eylülünde aldığı 33.000 ton kömürü olduğu gibi Orta Avrupa devletlerine teslim etmişti.

İngiltere'nin gösterdiği bu korkunç cömertlik sayesindedir ki, Ludendorf 1917 de Ruhr maden kömürlerinde çalışacak 50.000 işçinin terhis edilmesini reddetmek imkânını bulmuştu.

İsveç'e yapılan kömür ihracatı kısa zamanda ayda 100.000, hatta 150.000 tonu, yani İsveç'in savaştan önceki yıllık kömür istihlâkinin iki mislinden fazlasını bulmuştu. İngiltere'nin Kopenhag'taki büyük elçisi Sir Wolf Paget hükümetine yazdığı bir mektupta bu kömürün «İngiliz askerlerini» öldürmeğe yaradığını bildirmişti, ama, onun bu sözlerine hiç kulak asan olmamıştı.

İhtikâr düşkünü Fransızların savaş sırasında düşmanları olan Alman ihtikâr düşkünlerine nikel ya da çinko verdikleri, bir İngiliz fabrikacısının insan öldüren maddeler konusundaki icatları Almanlarla mübadele ettiği tespit edilmiştir. Herkesin bilmediği kim bilir daha ne iğrenç ve caniyane şeyler var. Şu halde görüyoruz ki, savaş ticarete hiç te engel olmuyor, ve anlaşmazlıklar, çatışmalar bazı kimseleri işçilerin kanları ve kemikleri vasıtasile zengin etmeğe yarıyor. Kendi sınıf kardeşlerini öldürmemesi, sakatlamaması gerektiğini ve ihtikâr düşkünlerinin sebep oldukları kayıpları ve yıkımları savaştan sonra sefil bir ücretle yine kendisinin onaracağını işçi sınıfı ne yazık ki halâ anlamıyor.

Gerçekten insancı basit ve aydın hakkaniyet anlayışı bize diyor ki, emeğin mahsulü bu mahsulü yaratana aittir,

bu mahsulün yaratılmasını emredene ait olamaz. Yapılan bir silâh, her silâh işçilerin emeği mahsulüdür.

Yunan ve Lâtin Kültürlerinin hazineleri üstünde kurulan çağdaş Avrupa burjuva «kültürü» nün manası hakkında demek ki epey şeyler öğrendik.

Buna İngiliz burjuvazisinin şu günlerde başardığı «milletlerarası ahlâk» alanından da bir şeyler ekliyelim. Bu adalı burjuvazi komşuları tarafından ötedenberi «hainlik» le, yani küstahlıkla, hayasızlıkla, ikiyüzlülükle, hilekârlıkla damgalanmıştır. Herkes bilir ki, bu burjuvazi, Alman ihtikâr düşkünlerile bir savaş halinde sadece Fransız ihtikâr düşkünlerini savunacağını bildirmekle yetinen bir takım tantanalı vaatlerde bulunmuştur. Hatta söylendiğine göre, «İngiltere'nin sınırı Ren nehri boylarıdır», yani Fransız - Alman sınırıdır, demiş. Bu cümlenin çifte bir manası olduğu sonradan anlaşılmış; çünkü, İngiliz burjuvazisi verdiği sözden cayıp, Alman burjuvazisi ile anlaşmış. İngiltere'nin sınırı Ren nehri boylarında olabilir. Fransızları savunmak için değil, zaferden sonra bazı İngilizleri - Cermenleri savunmak için. Ne «inanç, ne de kanun» tanıyan insanların ellerinden her şey gelir.

*

Yunan ve Lâtin Kültür hazinelerinin mirasçısı olan yüzlerce yıllık kültür bütün engellere rağmen görevine devam edecek mi? Yoksa, iktisadın zekâdan üstün olduğunu ilân etmek istiyen yeni bir kültür karşısında mahvolup gidecek mi? Fransız gazetecileri kendilerine bu soruyu soruyorlar.

İktisadın zekâdan üstün olduğundan dem vurmakla, gazeteci baylar hiç düşünmeden ve mihanikî bir şekilde cahilliklerinin çukuruna, daha doğrusu hayasızlıklarının çukuruna düşmüş oluyorlar. Zaten, içlerinden bazılarının

saf bir «fikrî» bağımsızlık hulyasından kurtulmamış olmaları mümkündür. Oysa, bunların hepsi de tamamile müdürlere, müdürler de tamamile yayınevi sahiplerine, bankerlere, lordlara, silâh fabrikacılarına bağlıdırlar. Saf gazeteciler halâ varsa, etraflarına dikkatle ve namuslu bir şekilde baksınlar; o zaman görecekler ki, iki ayaklı örümceklerin «iktisadı» burjuva devletlerde hâkim olan en kaba maddî şekiller içinde ifade edilmektedir; oysa «yeni kültür şekli» nin hedefi emekçi insanları, Sir Basile Zahrof'un, Déterding'in, Vickers'in, Creuzot'nun, Hearst'ün, Schneider'in, Ivar Kreuger'in, Stavisky'nin (1) ve çağdaş burjuva kültürünün daha başka hakikî şeflerinin «zekâsı» tarafından yaratılan o manasız iktisadın zorbalığından kurtarmaktır. Hayale kapılmak gülünçtür. İnsanlar gibi, gazetecilerin de ya koyun ya da turşuluk küçük hıyar gibi kolayca ve «serbestçe» alınıp satıldıkları bir toplumda ferdin bağımsızlığından dem vurmak büsbütün gülünçtür.

Dolandırıcılıkların büyüklüğü, dolandırıcıların kişi olarak hiçliği, burjuva kültüründeki çürümüş zekânın ne kadar zararlı olduğunu gayet mükemmel bir şekilde göstermektedir. Bu hiçlik açıkça ispat ediyor ki, Avrupa burjuvasının kendine özgü kabiliyeti tükenmiştir, bu tip bozulmuştur; Staviski'ye ya da kibrit kıralı Ivar Kreuger'e nispetle, John Law bir dahidir.

Hainlerin ettikleri hainliklerin gittikçe artması, çağdaş burjuvazinin «zekâsı» nın ne kadar çürüdüğünü, bozulduğunu gayet iyi göstermektedir. 1920 yılına gelinceye kadar, dünya, meselâ, Noske gibi hainlerin hiç yüzünü görmemişti. Bu adam arkadaşları olan Ebert'e ve Haase'ye ve genellikle Sosyalist Enternasyonalin liderlerine kendini «kana susamış köpek» diye tanıtmıştı.

---

(1) Silâh, petrol, çelik, gazetecilik, kibrit, v.b. alanlarında ün salmış uluslararası büyük iş adamları ve sanayiciler. (Çev.)

Avrupa gazetelerinin her Allahın günü tanıttıkları şeklile burjuvazinin ahlâk ve âdetleri önümüze korkunç, iğrenç bir manzara sermektedir. Kan ve çamur deryası içinde geçen günlük meslekî çalışma alışkanlıkları bunların duygularını körletmiş ve gözleri önüne serilen şeylerden bir takım sonuçlar çıkarmak arzusunu söndürmüştür. Olmıyacak şey değil bu. Olayları ilgisiz bir şekilde kaydeden bu yazarlar bunları kan ve çamur deryasından çıkarıp eğlendirmek üzre burjuva okuyucularına sunuyorlar, bu cinayet tasvirlerile beslenen bu okurlar daha da küstah, daha da kafasız hale geliyorlar. Küçük ve orta burjuvazide en çok sevilen edebiyatın polis romanı olduğunu bilmiyen yoktur.

Şimdi şu sorguyu sormağa hak kazandık: «Yunan ve Lâtin medeniyetleri hazineleri» bu çamurun, bu çürüklüğün neresinde ve ne şekilde muhafaza edilmiştir? Bu hazineler «maddî» değerler olarak müzelerde, çalışan kitlelerin, küçük burjuvazinin göremiyecekleri milyonerlerin kolleksiyonlarında bulunur. Meselâ, Aiskhileus'un, Sofokles'in, Evripides'in eserleri, «fikir» değerleri olarak, tiyatrolarda pekâlâ oynanabilir, ama, böyle bir şey Avrupa'da âdet olmamıştır. Burjuva üniversitelerinde, profesörler Roma hukuku, eski Yunan felsefesi, hatta devletler hukuku, Orta Çağ ümanizması hakkında bir çok dersler verirler. Çağdaş hayatın hercümerci içinde bu değerlerin bulundukları yeri keşfetmek ve bunların pratik, eğitici önemlerini göstermek hakkını Avrupalı gazetecilere bırakalım. Bize öyle geliyor ki, çağdaş Avrupa'nın hatırlattığı Roma, asıl düşme ve çökme devrindeki Roma'dır.

∴

Çağdaş Avrupa'daki hâkim sınıfın çürümesi olayı karşısında burjuva aydınları büsbütün acaip ve hazin bir rol

oynamaktadırlar. Söylemeğe hacet yok, birbirlerine benziyen insanlar bir araya toplanırlar, ve çürümüş bir kültürü savunmakla, aydınlar kendi sınıflarının hâkimiyetini savunmuş olurlar. Bu iktidara, hem teknik bakımdan, hem de fikir bakımından, dün olduğu gibi, bugün de hep az çok ehil aydınlar hizmet etmişlerdir. 1914 te, Avrupa burjuvazisi binlerce aydını basit birer asker olarak cepheye göndermiş, bunları birbirlerinin kökünü kurutmağa zorlamıştır. Sakatlanmadan, gazla zehirlenmeden ya da öldürülmeden önce, bu «kültür ustaları» şehirlerin, verimli topraklarıın ve bir çok kültür eserlerinin yakılıp yıkılmasına ellerinden geldiği kadar yardım etmişlerdi.

Bu aydınların çoğu, varlıklı olanların iktidarını kuvvetlendirmek maksadile, intihar eden emekçilerdi. Bu katliamdan sağ salim kurtulabilen bazı aydınlar savaşın çılgınlığını tasvir eden, savaşı lânetliyen kitaplar yazdılar. Burjuvalar bugün çok daha geniş çapta bir dünya boğazlaşmasına hazırlanmaktadırlar. Demir yumruklu savaş dün âbidelere, medeniyet hazinelerine saygı göstermediği gibi, yarınki savaşta da Britiş Muzeum'u, Luvr'u, Kapitol'ü ve eski çağ başkentlerinin bir çok müzelerini yakıp yıkması, birer toz yığını haline getirmesi mümkündür. Söylemeğe hacet yok, milyonlarca işçi ve köylü ile birlikte fikir enerjisini ellerinde tutan binlerce insan, binlerce kültür ustası da ölüp gidecektir. Ne uğruna? Her büyük ihtikâr düşkünü ve banker gurubunun komşusunu köle haline getirmesi ve soyup soğana çevirmesi uğruna. Pek çok defa ispat edilmiş su götürmez bir hakikattır ki, burjuvazi tarafından zaman zaman tertiplenen katliamlar silâhlı yağmadan, yani bütün burjuva memleketlerdeki kanunların cezalandırdıkları bir cinayetten başka bir şey değildir.

İhtikâr düşkünlerinin, dün mahvettikleri gibi, yarın da ne kadar çok değerli ve bilgili emeği, madeni ve icadı mahvedecekleri düşünülecek olursa, burjuva anlaşmazlık-

larının doğurduğu ahmakça cinayetin ne iğrenç hale geldiği kolayca anlaşılır. Kim bilir ne kadar şehir, fabrika kül yığını haline gelecek, insanı hayran bırakacak kadar güzel yapılmış kim bilir kaç gemi batırılacak, kim bilir ne çok bereketli topraklar çorak birer tarla haline gelecek. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, çatlıyacak kadar doymuş bu insan sınıfının işlediği çılgınca cinayet işçileri, köylüleri, aydınları kendi elleriyle yaptıkları eserleri yıkmakla ve bunları birbirlerini öldürmek için çalıştırmakla son bulacak.

«İktisadın üstünlüğü» varlıklı sınıfların kaba, hayvanî maddeciliğinde tam bir şekilde ifadesini bulmuştur. İki ayaklı şişko örümceklerin maddeciliği olan bu açgözlü maddeciliğin fesatçı «zihniyeti» artık dinin ve felsefenin paçavraları altında gizlenemez. Faşizm ile ırkçı nazariye silâhlı yağmayı hayasızca vaaz etmektedir. Çağdaş burjuva «kültürü» nün «zihniyeti», iğrenç zihniyeti işte budur. Bir de görüyoruz ki, bu zihniyetin açıkça, hayasızca ifade edildiği memleketteki namuslu aydınlar boğulmaktan korkarak kaçıyorlar. Bu zihniyet yarın sığındıkları memlekette kendini gösterecek; işçi sınıfı göz yumarsa, orada da patlak verecek. O zaman pek tabiî olarak karşımıza şu soru çıkıyor: Kendi kültürünün prensiplerini çoktan inkâr etmiş, iktisadı idare etmesini unutmuş, gittikçe korkunç hale gelen bir işsizlik yaratmış, savaş yüzünden köylüleri, işçileri, sömürgeleri hayasızca soymuş olan çağdaş burjuvazi ne hakla iktidarı halâ elinde tutuyor? Bütün dünyanın çalışma ve yaratma enerjisini saçma ve manasız bir şekilde berbat eden bu sınıfın, bir sürü bozuk ahlâklı ve câni insandan ibaret olan bu sınıfın iktidarı elinde tutmağa, yaşamağa ne hakkı var? İki milyara yakın Avrupalı, Çinli, Hintli, Afrikalı işçiyi ve köylüyü kanlı avuçları içinde tutan işte bu sınıftır. Bu olayı bir başka olayla kıyaslıyacak olursak, bunun ne kadar hayret verici ve ne kadar hazin olduğu daha göze batacak hale gelir.

Bugün bir memleket var ki, burada işçi ve köylü kitlelerinin azmi ve aklı, devlet tarafından yapılan bir çalışma sayesinde, uyandırılmış ve eğitilmiştir; burada emekçi kitlelerinin enerjisi yeni yaşama şartları, yani yeni bir kültür, sosyalist bir kültür yaratma hedefini güden çeşitli bir faaliyete doğru sürüklenmiştir.

Bugün bir memleket var ki, burada Marx ve Lenin akidesine sadık kalan ve Stalin tarafından idare edilen işçi sınıfı köylüleri toprağın hâkimiyetinden, köy hayatının saçmalıklarından, tabiatın cilvelerine boyun eğmekten, özel mülkiyetin zararlı etkisinden kurtarmıştır; bu memlekette işçi varlıklı insanı kollektifçi haline getirmiştir.

Bugün bir memleket var ki, burada, vaktile burjuva toplumunun ırgatı olan işçi sınıfı ilim silâhı sayesinde tam bir kültür ustası ve yaratıcı olmak kabiliyetine sahip olduğunu anlamıştır.

Bugün bir memleket var ki, burada çalışan bütün halk kitlesi kültür faaliyetine bugüne kadar hiç bir yerde verilmemiş bir değer vermektedir; burada kültüre verilen değer kişiyi ve çalışmaktaki kahramanlığını büyütmeğe yardım etmektedir.

Bugün bir memleket var ki, burada nüfusun yarısını teşkil eden kadınlar erkeklerle eşit haklara sahiptirler, dünyayı değiştiren zeki enerjinin kullanıldığı her yerde erkeklerin yanında kahramanca çalışmaktadırlar.

Bugün bir memleket var ki, burada çocuklar hedefi insanlara zenginlerin iktidarına boyun eğmeyi, tevekkülle katlanmayı aşılıyan kilisenin marazlı etkisi dışında eğitim görmektedirler.

Bugün bir memleket var ki, burada vaktile sayıca az, yazıyı henüz tanımamış, yarı vahşi halde olan halkların büyük bir kısmının şimdi kendi alfabeleri var, hür ve ser-

best bir şekilde gelişmek hakkını kazanmışlardır, ve anlayışlarının ilkel tazeliğini, çalışmaya olan istidatlarını ve sadeliği içinde son derece güzel olan şiirlerini bütün dünyaya göstermektedirler.

Bugün bir memleket var ki, burada eski halkların kültürü vaktile ihtikâr düşkünleri ile çarın sömürme siyaseti tarafından boğulmuştu; bugün ise, bu halklar kabiliyetlerini ve azat olan zekâlarının hazinelerini ortaya dökmektedirler.

Bu memlekette sanatçı ve ilim adamı insanlığın hakikî bütün kültür değerlerine sahip olmak emelini besliyen emekçi halkın azmi tarafından kendilerine çizilmiş sınırdan başka hiç bir sınır tanımazlar.

Ama, bu memleket bu zenginliklere haset eden, bu memleketin dünyanın bütün emekçi halkı üstünde hayırlı bir etki yapmasından korkan, bu memlekete yağma ve çapul akınları yapmak hayalini besliyen bir düşman çemberi içinde yaşar. Onun içindir ki, geleceği yaratmak için geçmişi elden geldiği kadar bilmek arzusu bu memlekette millî savunma uğrunda çalışmak zorunluluğu yüzünden sınırlanmıştır; bu ise, memleketin maddî kültürünün, zenginliklerinin gelişmesini biraz geciktirmektedir. Geçmişi öğrenmek arzusunu bir dereceye kadar sınırlıyan bir şey de şudur: Burjuvazi tarafından miras bırakılan kültürde bal ile zehir birbirine iyice karışmıştır; burjuva ilminin insanlığın geçmişi hakkındaki «hakikatları», masum genç kızlar gibi görünmek sevdasında olan fentli kart kibar fahişeleri andırmaktadır.

İnsanın işçi sınıfı için büyük bir değeri vardır. İnsan topluma zararlı eğilimler gösterdiği zaman bile, bir süre sosyal bakımdan tehlikeli bir unsur olarak hareket ettiği zaman bile, onu hapisanenin manevî bakımdan zayıf düşüren eylemsizliği içine atmazlar, ehliyetli bir işçi, topluma yararlı bir üye haline getirmek için yeni baştan eğitirler.

«Suçlu» karşısındaki bu sağlam hareket tarzı işçi sınıfının eylemli ümanizmasının ne olduğunu gösterir. Bu ümanizmanın eşine hiç bir yerde raslanamaz, «insanın insana kendisini paralıyacak kurt gözü ile baktığı» bir toplumda da böyle bir ümanizma olamaz.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğindeki bilge işçi ve köylü iktidarı emekçi halkın manevî sağlığı ile, hele çocukların ve gençlerin sağlığı ile meşgul olmaktadır. Vücut eğitimi ile, vücut sağlığı bakımı ile çok uğraşır. Sovyetler Birliğinde bu maksatla Tecrübi Hekimlik Enstitüsü kurulmuştur. İnsan uzviyetinin genel incelemesile uğraşmak üzre yeryüzünde kurulmuş ilk enstitü budur. Memleketi hızla ve ciddî bir şekilde zenginleştiren, memleketin fizikî coğrafyasını değiştiren yepyeni bir çok teşebbüsler sayılabilir. Sanayi durmadan genişlemekte, ziraat yeni bir düzene sokulmakta, yeni zahire ve meyva nevileri yetiştirilmekte, patates ve buğday ziraatı yavaş yavaş Kuzeye doğru da yayılmakta, bataklıklar kurutulmakta, kurak mıntıkalar sulanmakta, açılan kanallar nehirleri seyrü sefere elverişli hale getirmekte, elektrik enerjisi memleketi her yıl artan geniş bir şebeke ile kaplamakta, kömür, petrol, maden cevheri, madenî gübre yatakları durmadan artmakta, Kutup mıntıkasını kazanma işi her gün biraz daha ilerlemektedir. Elemeği noksanlığı yüzünden memlekette pek çok işler başarılamazken, Avrupa ve Amerika'nın ihtikâr düşkünleri milyonlarca ve milyonlarca insanı işsiz hale getirmektedir. Sovyetler Birliğinde yaratılan şeyler, on yıldan daha az bir zamanda başarılmış işlerdir. Bu da gösterir ki, Sovyetler Birliği halkları kabiliyetli insanlardır, çalışmakta kahramanlık denilen bir geleneği getirmişlerdir, çalışmayı bir sanat yapmışlardır. Oysa, çağdaş burjuvazideki kültür fikrinin gerçek mahiyeti nedir?

Burada kısaca saydığımız şeylerin temelinde işçi sınıfı ümanizmasının, Marx, ve Lenin ümanizmasının yaratıcı

enerjisi vardır. Bu ümanizma, burjuvazinin şu yakınlarda medeniyetinin, kültürünün temelinde bulunduğunu iddia ederek halâ övündüğü ümanizma değildir.

Bu iki ümanizma arasında ad benzerliğinden başka hiç bir ortak taraf yoktur. Kelime ayni kelimedir, ama, gerçek manası tamamile farklıdır. Bundan beş yüz yıl önce, bu ümanizma burjuvaziyi derebeylere, kendisi de bir derebey olan kiliseye karşı savunmak hizmetini görüyordu. Zengin burjuva sanayici ya da tacir insanlar arasındaki eşitliğin sözünü ederken, sadece kendisinin ya şövalye zırhı ile kaplı ya da kaftanlar giymiş asalak derebey ile eşit olduğunu kast ediyordu. Burjuvazinin ümanizması kölelikle, köle ticaretile, derebeyin güvey giren köylüsünün karısı ile ilk gece yatmak hakkı ile, Engizisyonla, Toulouse Albigeois'larının kökünü kazımakla, Giordano Bruno'ya, Jean Huss'a ve Kutsal kitap ile İncilde yer alan ilkel komünizm fikirlerini benimsemiş yüzbinlerce «dinden sapmış» ve «sihirbaz» insana, zanaatçılara, köylülere edilen işkence ile pek alâ bir arada yaşıyor, gül gibi geçinip gidiyordu.

Burjuvazi kilisenin ve derebeylerin ettikleri zulümlere, işkencelere hiç muhalefet etmiş midir? Hayır, sosyal sınıf olarak hiç muhalefet etmemiştir. Yalnız burjuvaziden yetişmiş birkaç kişi bu zulümlere karşı mukavemet göstermiş, burjuvazinin kendisi de bunları ortadan kaldırmıştı. XX inci yüzyıldaki ihtikâr düşkünleri Viyana, Anvers, Berlin sokaklarında, İspanya'da, Filipinlerde, Hindistan'da, Çin'de, her yerde işçileri nasıl zalimce ve soğukkanlılıkla öldürüyorlarsa, bütün tarih boyunca, burjuva ümanistleri de derebeylerin Taylor köylülerini, Fransız köylülerini, Taborite'leri öldürmelerine yardım etmişlerdir. «Burjuva kültürünün prensibi olarak ümanizma» nın günümüzde hayattan silinip igttiğine şahitlik eden herkesin bildiği cinayetleri birer birer saymağa ne lüzum var?

Bugün bu ümanizmanın artık sözü edilmiyor. Şehirlerdeki aç işçiler her Allahın günü kurşuna dizilirken, bunlar hapisanelere tıkılırken, içlerinden en eylemli olanların kafaları kesilirken ve binlercesi kürek mahkûmu olarak sürülürken, ümanizmadan dem vurmanın artık iyice hayasızlık olacağı her halde anlaşılmış olacak.

Genellikle, burjuvazi işçi sınıfına emekçilerin haysiyetlerine dokunan sadakalardan başka bir yardımda bulunmamıştır hiçbir zaman. Burjuva ümanizması, pratik olarak, «insan severlik» te, yani soyulana sadaka vermekte ifadesini bulmuştur. Budalaca ve aldatıcı bir «emir» uydurulmuş ve uygulanmıştır: «Sol elinin yaptığından sağ elinin haberi olmamalı». Hayatın efendileri, milyonlarca ve milyarlarca lira çaldıktan sonra, okul, hastane, düşkünevleri yaptırmak için üç beş kuruş harcıyorlar. Burjuva edebiyatı «düşmüş olan kimselere yardım etmeyi» vaaz eder, ama, bu düşmüş olan kimseler ihtikâr düşkünlerinin soydukları, yere serdikleri ve çamura batırdıkları kimselerdi.

Burjuvazinin ümanizması, hakikî bir ümanizma olsaydı, bu ümanizma burjuvazi tarafından köleleştirilen insanlarda kendi şeref ve haysiyetlerinin ne olduğu duygusunu, ortak kuvvetlerinin ne olduğu şuurunu, dünyayı ve tabiat kuvvetlerini düzene koyan insanlar olarak değerlerinin ne olduğu hakkında bir anlayış uyandırsa ve bunları eğitseydi, o zaman bu ümanizma ıztırabın kaçınılmaz bir şey olduğu hakkındaki o iğrenç fikri, faydasız acıma duygusunu ilham etmez, her türlü ıztıraba karşı, hele iktisadî ve sosyal sebeplerden ileri gelen ıztıraplara karşı eylemli bir tiksinme fikri uyandırırdı.

Vücuttaki herhangi bir ağrı, bir sancı insan uzviyetine işlemesini engelliyen zararlı bir unsurun girdiğine işarettir. Uzviyet insana ağrı vasıtasile: «Efendi, kendini kolla!» der. Dar kafalı insanın ümanizması merhamet vaaz

etmekle, ebedî olarak yaşıyacak sınıf münasebetlerinden gelme haysiyet kırıcı ıztırabı kabul etmeyi, insanlar arasında aşağı ve yüksek ırklar ve halklar, beyaz aristokratlar ve «renkli» köleler şeklindeki küçük düşürücü ayırımı kabul etmeyi öğrenmiş oluyor. Bu ayırım, emekçi insanların aralarında menfaat birliği bulunduğu şuuruna varmalarını engeller. Zaten bu ayırımı yapmaktan maksat ta budur.

İnkılâpçı işçi sınıfının ümanizması açık, dürüst ve samimidir. Başkalarına sevgi besleme ve yararlı olma hakkında cafcaflı ve bal şeker akan lâflar etmez. Bu ümanizmanın güttüğü hedef, bütün dünyadaki işçi sınıfını kapitalistlerin kanlı, iğrenç ve manasız boyunduruğundan kurtarmak, kendilerine alınıp satılan bir mal, burjuvalar için altın ve lüks yaratmakta kullanılan bir ham madde gözü ile bakmamalarını insanlara öğretmektir. Kapitalizm dünyanın ırzına geçer; tıpkı çocuk doğurtamadığı sıhhatli ve genç kadına ihtiyarlığın bütün hastalıklarını aşılamak için tecavüz eden sarsak ihtiyar gibi. İşçi sınıfı ümanizmasının görevi şiir dolu ilânı aşklarda bulunmayı gerektirmez; ister ki, her işçi tarihî ödevinin ne olduğunu, iktidarı ele almak hakkına sahip bulunduğunu, kapitalitslerin eninde sonunda başına örecekleri çorap (yeni bir savaş) arifesinde lûzumlu olan inkılâpçı eyleminin ne olduğunu anlasın.

İşçi sınıfı ümanizması burjuvaziye, kapitalistlerin ve uşaklarının iktidarına, asalaklara, faşistlere, işçi sınıfının cellâtlarına, işçi sınıfının davasına ihanet eden hainlere karşı sönmek bilmez bir kin ve nefret beslenmesini, yüz milyonlarca insanı ıztırap çekmeğe zorlayanlara karşı derin bir kin ve nefret beslenmesini ister. Burjuva kültürü ile işçi sınıfı kültürünün değeri hakkında verilen gerçek bilgiler her namuslu insanı yeteri kadar aydınlatır sanırım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Küçük burjuvalar	7
Tek başına yaşıyan kurt: Şerit	25
Aşk, ölüm	37
Dar kafalı insan ve fıkralar	48
Bir aydına cevap	71
Kültür ustaları, kimle berabersiniz	91
İki kültür	121

GÜN YAYINLARININ ÇIKMIŞ KİTAPLARI

ÇIĞLIK

LU SİN

«Dün gece bir dostum, Çinli yazar Lu Sin'den hikâyeler okudu bana. Koca bir ülkenin çektiği ıstıraplar, korkulu bir masal havası içinde gözlerimde canlandı. Lu Sin, gerçekten büyük yazar! Hele kendini incelikte ve kültür sahibi olmakta rakipsiz sanan birçok çağdaş Batılı yazarın yanında bir dev gibi yükseliyor..»

Lenin (1924)

«Halkımızın devrimci mücadelesiyle yetişen ve Kültür İhtilâlimizin bütün prensiplerini eserlerinde işleyen en büyük yazar, hiç şüphe yok ki, Lu Sin'dir. Binlerce yıllık adalet ve eşitlik özlemleriyle dolu olan halkımızın neler çektiğini, nelere katlandığını ve devrimci mücadeleye nasıl kökten hazırlandığını öğrenmek istiyorsanız. Lu Sin'i tekrar tekrar okuyunuz..»

Mao Çe Tung (1962)

«Cehalet içinde hapsedilmiş çalışkan insanların hayatını kudretli bir gerçekçilik anlayışiyle gözler önüne seren Lu Sin, devrimci Çin edebiyatının en büyük romancısıdır. Vurucu ve keskin bir üslûpla kaleme aldığı, «Çığlık» ve «Ah Kü'nün Gerçek Hikâyesi» gibi şaheserlerinde rastladığımız alaycılığın altında derin bir merhamet ve sınırsız bir insan sevgisi gizlenmektedir..»

Grand Larousse Encyclopedique (1966)

Fiatı : 10 Lira

ÇAPAYEF

Dimitri Andreyeviç Furmanof, 8 Kasım 1891 günü Rusya'da, İvanovo-Voznessensk yöresinin Sereda kasabasında bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. Beş yaşındayken ailesi, dokuma sanayiinin merkezi olan bu şehre yerleşti, babası küçük bir meyhane açtı.

Furmanof ticaret lisesine bir meslek okuluna, ardından 1912 yılında Moskova hukuk fakültesine devam etti. Sonra edebiyat fakültesine yazıldı ama sınavlara girmeden, 1915 yılında fakülteden ayrıldı. Özel dersler vererek yarı aç yarı tok yaşadı.

Sağlık memuru olarak savaşa katılan Furmanof, 1916 da İvanovo'ya dönüp işçilere dersler verdi. İç savaşa, Frunze müfrezesiyle katıldı. Destanlara konu olan halk kahramanı Çapayef'le o sıra tanıştı ve bir süre onun siyasî komiserliğini yaptı.

Ünlü halk kahramanının adını verdiği «Çapayef» adlı romanındaki, Çapayef'in siyasî komiseri Kliçkof kendidir. Bir solukta okunan bu kitap bir halk kahramanının gerçek yüzünü aydınlatır.

Türkistan'da, Don kıyısında ve Gürcistan'da çeşitli görevler alan Furmanof 1921 yılında Moskova'ya yerleşti. «Kızıl Baskın», «Yıl 1918» ve «İhtilâl», «Çapayef» ile birlikte en ünlü eserleridir.

1926 yılının 15 Mart günü Furmanof gribe tutulmuş, açlık ve yorgunluk yıllarının yıprattığı bünyesi bu basit hastalığa dayanamayınca 35 yaşında ölmüştür.

«Çapayef, Rus tarihinin en güzel, en coşturucu hikâyelerinden biridir.» Fiatı: 12,5 Liradır.

TOPRAK ANA

CENGİZ AYTMATOF

Ülkemizde daha önce, Aragon'un «En Güzel Aşk Hikâyesi» dediği **Cemile** ile tanınan Cengiz Aytmatof, genç Kır-

gız yazarlarındandır. Kırgızca ve Rusçayı aynı güçle kullanan birkaç Sovyet yazarından biridir. Kırgızistan'da doğmuş, öksüzler yurdunda büyümüş, İkinci Dünya Savaşında bir kolhozda çalışırken bir yandan da kendini yetiştirerek yazmağa başlamıştır. Birçok eseri basılmış ve yabancı dillere de çevrilmiştir. **Toprak Ana,** Aytmatof'un en güçlü ve yabancı dillere en çok çevrilen eseridir. Fiatı: 10 Liradır.

MANHATTAN TRANSFER

(Her Ülkeden Bir Yazar Serisi)

DOS PASSOS

Jean-Paul Sartre'in «Çağımızın hiç şüphesiz en büyük romancısı» olarak nitelediği JOHN DOS PASSOS, gerek konularındaki muhteva zenginliği, gerekse üslûbundaki devrimci özelliklerle, sosyalist realizm akımın kaynağındaki yazardır. Gün Yayınlarının Türk okurlarına ilk defa lâyığıyla tanıttığı Dos Passos en önemli eserlerinden biri sayılan Manhattan Transfer'de çocukluk dönemlerinden alıp ölümlerine kadar izlediği yirmiyi aşkın kahramanın yaşantıları aracılığı ile, dünyanın başına belâ kesilmeğe hazırlanan Amerikan emperyalizminin doğuş tablosunu acı bir alay ve eşsiz bir analiz gücüyle gözler önüne seriyor. Gün Yayınları, «Her Ülkeden Bir Yazar» dizisi içinde sunacağı devrimci romanlar serisini, ölümsüz eserleriyle modern roman tekniklerini olduğu kadar, dünya sinema sanatını da etkiliyen bu dev yazarla başlatmakta ayrıca gurur duymaktadır. Fiatı: 15 Liradır.

TÜRKİYE VE SOSYALİZM SORUNLARI

BEHİCE BORAN

Behice Boran diyor ki: «Ben bu kitapta sosyalizm açısından Türkiye'nin durumunu, sorunlarını değerlendirmeye ve bir Türk sosyalisti olarak da Türkiye açısından dünya

sosyalist hareketine, sorunlarına bakmaya çalıştım. Kitabın amacı, Türk sosyalist hareketinin genel teorik bir çerçevesini çizmek, sorunların tartışılıp açıklığa kavuşturulmasına yardımcı olmaktır.» Fiatı: 10 Lira.

UÇURUM İNSANLARI

JACK LONDON

Jack London'un en önemli kitaplarından biri olan bu eser, Londra'nın Doğu Yakasında, aylarca işsiz - güçsüz bir gemici kılık kıyafeti içinde yaşandıktan sonra yazılmıştır. Fakirhanelerde, yersiz - yurtsuz yatakhanelerinde, parklarda, sokaklarda konaklayan ve uçurum insanlarıyla birlikte yaşayan yazar, bütün bu süre içinde kendini onlardan biri olarak gözlem altında tutmuş, böylelikle sefaleti ve gerçeklerini olduğu gibi yansıtmıştır. Bu kitap zamanımızın toplumsal sorunlarına ışık tutan en önemli belgelerden biridir. Fiatı: 10 Liradır.

KIZIL SÜVARİLER

ISAAC BABEL

Isaac Babel 1894 yılında Odesa'da dünyaya gelmiş, orta halli bir Musevi ailesinin oğludur. 21 yaşında St. Petersburg'a giden yazar, uzun süre sefalet içinde yaşamıştır. İki hikâyesini bastırmakla kendisine edebiyat alanında ilk yardım eden Maksim Gorki'dir. İhtilâl ve iç savaş süresi içinde bazı görevlerde bulunan Babel, Budyeni'nin Kızıl Süvari Ordusu'nda çarpışmış, daha sonra da Odesa'da bir matbaayı idare etmiştir. 1923 yılında ard arda hikâyeler neşretmiş ve bunların sağladığı başarıdan cesaret alarak 1924'te ODESA HİKÂYELERİ'ni bastırmıştır. Bunun ardından ününü kuvvetlendiren ve en güçlü eseri olan KIZIL SÜVARİ ORDUSU yayınlanmıştır. (1926). Bu kitapta Babel, bir Kızıl Ordu mensubu olarak Polonya savaşlarında gördüklerini, yaşadıklarını büyük bir ustalık ve gerçek-

likle, bir şiir, ve duygu dünyası içinde vermektedir. Eser Sovyet Edebiyatının en önemli örnekleri arasında yer alır. Babel'in tutuklu bulunduğu bir sırada öldüğü söylenmektedir. Fiatı: 10 Liradır.

ÇİMENTO

FEDOR GLADKOV

«En beğenilen 20 Sovyet romanı» arasına da giren ÇİMENTO, Sovyet Rus edebiyatının nirengi noktalarından biridir. Yeni bir uyanış ve kuruluşun son savaşını bulacaksınız bu romanda. İlerici zinde güçlerle, sinsi sabotajcı ve tutucu burjuva kalıntıları arasında amansız savaşı... Romancı GLADKOV, ÇİMENTO'da Gleb ve Daşa gibi belli bir notadan geçen kahramanlarla, Rusya'nın Devrim sonrası anatomisini çizmektedir. Fiatı: 15 Liradır.

DEVRİM STRATEJİSİ

LENİN

DEVRİM STRATEJİSİ ismi altında sunduğumuz bu kitap 1920 yılında Avrupadaki, özellikle İngiltere ve Almanya'daki her türlü parlamanter ve sendikal uyuşmalara karşıt olan aşırı sol'u doğru yola getirmek amaciyle kaleme alınmıştır. Lenin bu kitabında devrimci eylemin yeni romantiklerine «Marksist diyalektik» ya da «Uygulanmış diyalektik» dersleri verir. Proleter devrimciliğe ârız olan goşizm ve bunalımlarına bu Lenin'ci gerçekçilik, büyük bir uyarmadır. 1920 lerde, bu küçük kitabın elyazmasında şu ibare bulunmaktaydı: «MARKSİST TAKTİK ve STRATEJİ ÜZERİNDE HALKÇI BİR SOHBET DENEMESİ.» 1920 lerden bu yana çeşitli dillere, çeşitli adlarla aktarılan bu kitap, proleter devrimciliğin ve de Marksist Literatür'ün en ünlü klâsiklerinden biridir. Fiatı: 7,5 Liradır.

VE ÇELİĞE SU VERİLDİ

NİKOLA OSTROVSKİ

Sadece büyük bir Sovyet yazarı değil, aynı zamanda kör sakat ve felçli kalıncaya kadar kararlı bir devrim savaşçısı olan Nikola Ostrovski, bütün dünya devrimcilerinin ellerinden düşürmediği bu ünlü romanında, dört yıl süren dişediş bir iç savaşı ve bu savaş boyunca çekile insanüstü açıları ve çağımızın en büyük devriminin kökleşmesine yolaçan akıl almaz fedakârlıkları, kendi trajik macerasının aynasından duru bir destan havası içinde yansıtmaktadır. Fiatı: 12,5 Liradır.

ÇİN - RUS ÇATIŞMASININ İÇYÜZÜ

JEAN BABY

Ünlü Fransız düşünürü Jean Baby bu kitabında, ÇİN-RUS ideolojik anlaşmazlığının nedenlerini incelemekte ve bu nedenlerin dünya politikasındaki etkisini bütün detaylarıyla açıklamaktadır. Fiatı: 7,5 Liradır.

DEMİR ÖKÇE

JACK LONDON

DEMİR ÖKÇE, Jack London'un Plütokrasiyle verdiği addır. Bu adı taşıyan roman, 1907 de çıkmıştır. Yazar bunda bir gün halk yığınlariyle Plütokrasi arasında patlıyacak olan kavgayı canlandırmaktadır. Jack London'da kalabalıklara gizli kalan şeyleri sezmek, üstün bilgisiyle geleceği görüp, tasvir etmek yeteneği vardı. Romanın konusu olan her iki ihtilâl kanlı, katılanlar arasındaki hayınlıklar bol, idam şekilleri canavarcadır. Fiatı: 10 Liradır.

MAKSİM GORKİ

Büyük yazar, bu kitapta okuyacağınız incelemelerinde, KÜÇÜK BURJUVA AYDINLARININ DEVRİM KARŞISINDAKİ TUTUMU, PROLETARYANIN HALK KÜLTÜRÜNE KATKISI gibi önemli ideolojik meselelerin yanı sıra ; MATERYALİST AÇIDAN AŞK VE ÖLÜMÜN ANLAMI gibi, bugüne kadar sadece metafizikçi düşünürlerin inhisarında sayılan insanî sorulara da eğilmektedir.

GÜN YAYINLARI : P.K. 1119 - İSTANBUL **Fiatı : 8[redacted] Lira**

Kapak Resmi : Ayhan Erer Kapak Baskısı : CEM - Zİ Matbaası